MUVP - uitwerking

Dit document is de uitwerking van het Meerjaren Uitvoeringsprogramma van de MRA Agenda 2025 – 2028 en is bedoeld als naslagwerk gericht op ambtenaren. In deze uitwerking vindt u per ambitie een overzicht van de acties die de komende vier jaar gaan worden uitgevoerd.

Ambitie 1: Klimaatneutrale en circulaire regio 2

Ambitie 2: We versterken de (digitale) concurrentie- en innovatiekracht van de MRA om bij te dragen aan de transities die nodig zijn 19

Ambitie 3: We willen tekorten op de arbeidsmarkt verminderen en toekomstbestendig werk bieden aan huidige en nieuwe inwoners waardoor zij zich kunnen (blijven) ontwikkelen (door een optimale aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt) 25

Ambitie 4: We willen voldoende, passende, bereikbare en toekomstbestendige werklocaties, afgestemd op de woonlocaties van (potentiële) werkenden 33

Ambitie 5: We willen leefbare steden en dorpen met voldoende, betaalbare, bereikbare en toekomstbestendige woningen, in een gezonde leefomgeving 38

Ambitie 6: We behouden en (waar mogelijk) versterken de kwaliteit van ons landschap, water en cultuurhistorisch erfgoed 53

Ambitie 7: We willen dat het (inter-)nationale toerisme en de recreatiemogelijkheden bijdragen aan de leef kwaliteit van al onze inwoners 56

Ambitie 8: We willen dat eenieder zich op betaalbare wijze kan verplaatsen in de MRA en dat we het logistieke vervoer en de internationale connectiviteit verduurzamen. 70

Investeringsagenda 82

Ambitie 1: Klimaatneutrale en circulaire regio

De stijgende zeespiegel en afwisselende periodes van droogte en extreme regenval zijn inmiddels 'het nieuwe normaal'. Klimaatverandering afremmen en ons aanpassen aan de gevolgen die er nu al zijn, is een noodzakelijke opgave die impact heeft op alles wat we doen in onze regio. Tegelijkertijd zijn veel mensen bezorgd over de kosten van klimaatbeleid en de verdeling daarvan.

Dit betekent investeren om ons mobiliteitssysteem, de gebouwde omgeving en onze industrie duurzaam vorm te geven. Daartoe willen wij de groenste industriezone van Europa worden en heeft een toekomstbestendig energiesysteem hoge prioriteit. De huidige problemen met netcongestie bedreigen ons vestigingsklimaat, onze duurzaamheidsambities, onze woningbouwplannen en onze welvaart. Duurzaamheid en circulariteit bestaan niet meer náást al het overige; ze zijn randvoorwaardelijk geworden. We moeten niet 'duurzame dingen doen', maar dingen duurzaam doen. Als vervolg op de afspraken uit het Klimaatakkoord en het Nationaal Programma Circulaire Economie maken we in de MRA duurzame keuzes. Circulariteit is de basis voor alle gebiedsontwikkelingen in de MRA, zowel in nieuw als in bestaand gebied. Voor een samenhangende duurzame energie- en grondstoffentransitie moeten MRA-overheden (met partners) samenwerken en lokale initiatieven verbinden. Dat gebeurt nu nog onvoldoende. We kiezen nog te vaak voor oplossingen die op termijn nieuwe problemen creëren, zoals zonnepanelen met PFAS of windturbines die niet herbruikbaar zijn. Door als regio mee te doen aan een Europese pilot op het gebied van lokale voedselketens ('foodCLIC') ontstaan er kansen. Voedsel Verbindt helpt de regio toekomstbestendig te maken en draagt bij aan sociale cohesie, gezond voedsel en internationale samenwerking.

Deze ambitie kan worden waargemaakt door:

1. De uitstoot van CO_2 in de MRA zoveel als mogelijk te beperken (uiterste inspanning, wetende dat nul uitstoot wellicht onhaalbaar is). Daarvoor is de energietransitie cruciaal, hetgeen bijvoorbeeld in het ontwikkelperspectief voor het NZKG is uitgewerkt;
2. Als regio naar vermogen bijdragen aan de opgaven voor de RES-regio's om hernieuwbare energie op te wekken in de MRA;
3. Meer in te zetten op energiebesparing om zo de energie-efficiëntie in onze regio sneller te laten groeien (onder meer via ons netwerk GasTerug);
4. Met het Rijk en met de netbeheerders goede afspraken te maken over de ruimtelijke keuzes die nodig zijn om ons energiesysteem toekomstbestendig te maken en het gebruik van slimme energieoplossingen te stimuleren voor woningbouw, verduurzaming economie en geëlektrificeerde mobiliteit;
5. Samen met het bedrijfsleven verder werken aan de verduurzaming van bedrijventerreinen en de mogelijkheden om bedrijventerreinen als energiehubs te gaan benutten. Daarbij dient er ruimte te blijven voor hoge milieucategorie bedrijventerreinen, met inspanning op verduurzaming;
6. De verdeling van de lusten en lasten van het klimaatbeleid en de energietransitie beter in balans te krijgen;
7. Als overheden al in 2030 het goede voorbeeld te geven door maximaal circulair in te kopen;
8. Op korte termijn een stevige impuls te geven aan een sterke publiek-private samenwerking op het gebied van circulair textiel;
9. Er samen voor te zorgen dat uiterlijk in 2050 alle afvalstromen uit de MRA op een duurzame wijze worden hergebruikt of benut;
10. Ons in te spannen voor het verminderen van de vraag naar grondstoffen door het duurzaam ontwerp van producten en diensten te stimuleren en hergebruik of reparatie van producten en diensten vanzelfsprekend te maken (de import van spullen is verantwoordelijk voor meer dan 70% van onze CO_2-emissies)

11. Te komen tot lokale voedselketens die bijdragen aan een circulaire regio, onze ambitie is om ten minste een kwart van ons voedsel lokaal te produceren en te consumeren.

Punt 1 t/m 5 hebben betrekking op energie (transitie/ systeem), kennen sterke samenhang en zijn hieronder gezamenlijk uitgewerkt

Toelichting

Eind 2021 besloot het BO Ruimte dat het ongewenst was dat de MRA een eigen programma energietransitie uitvoerde. Dit betekende uiteraard niet dat de MRA dit onderwerp voortaan zou moeten of kunnen negeren. Sterker nog: zeker sinds duidelijk is hoe beperkend de netcongestie in onze regio is op het realiseren van de ambities die we als regio met elkaar en met het Rijk hebben geformuleerd, is het onvermijdelijk om de discussies in MRA-verband over die ambities te verbinden aan de discussies over het thema energie. De uitspraak van het BO Ruimte betekende wel dat de inzet vanuit de MRA op dit thema moet aansluiten op, en goed afgestemd zijn met, inzet vanuit andere publieke (en private) organisaties en dat de inzet vanuit de MRA voedend moet zijn voor trajecten zoals de Regionale Energiestrategieën, de Transitievisies Warmtetransitie, de inzet vanuit het NZKG en de inzet vanuit de Energy Boards op een toekomstbestendige energie-infrastructuur. Dit betekent ook dat de rol van de MRA op de ambities 1 tot en met 5 beperkt is en ondersteunend aan de inzet van provincies, gemeenten, netbeheerders en andere spelers in bovengenoemde trajecten. Hoe die rol er concreet uitziet verschilt per ambitie en wordt nadrukkelijk bepaald in samenspraak met genoemde organisaties. Soms bestaat die rol uit het agenderen van energiethema's in relevante MRA-gremia om aldus het thema energie nadrukkelijk te verbinden aan belangrijke MRA-thema's als ruimte, economie / bedrijventerreinen, arbeidsmarkt, bouwen / wonen en mobiliteit (bijv. in de NOVEX MRA), soms uit het ondersteunen van lobby richting het Rijk of EU (bijv. via de Transitieversneller), soms uit het stimuleren van kennisopbouw en -deling (bijv. via de Atlas Plabeka, onderzoek naar de relatie tussen verstedelijking en netcongestie en naar het energieverbruik van de digitale infrastructuur) en soms uit het leveren van een financiële bijdrage (bijv. aan het PHB).

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	De komende jaren zal de lijn die de MRA de afgelopen jaren heeft gekozen op het thema energie(transitie) worden voortgezet. Dat betekent ten eerste dat - waar relevant en mogelijk - de relevante trajecten vanuit het Klimaatakkoord (zoals RES, CES, MIEK, pMIEK, VAWOZ) door de MRA worden ondersteund en daarnaast dat de MRA de inzet op dit thema vanuit bijv. de Energy Boards Flevoland, de Task Force Energie-infrastuctuur en het Progammabureau NZKG blijft verbinden met die op andere voor de regio belangrijke thema's. De inzet vanuit de MRA zal zich daarbij o.a. richten op het zoeken naar manieren om met de netcongestie om te gaan en de effecten daarvan te mitigeren, op het inpassen van de ruimtelijke claims voor het energiesysteem, op het ondersteunen van de verduurzaming van de industrie in onze regio, op de (via het PHB) verdere verduurzaming van bedrijventerreinen en op het verder stimuleren van energiebesparing via het Actienetwerk GasTerug (bijv. in de vorm van het vereenvoudigen van de route voor VvE's naar verduurzaming).

Resultaat/impact/effect in 2028	(1) Dankzij goede afstemming komen tot een bundeling van krachten in onze regio, tot het integraal meenemen van het thema energie in MRA trajecten als de NOVEX MRA en tot een scherpe lobby agenda richting Rijk en EU. (2) Een zo breed mogelijk draagvlak voor ruimtegebruik voor de opwek van hernieuwbare energie en gezamenlijke inzet op het beperken van de effecten van netcongestie (3) We positioneren de Stichting Actienetwerk GasTerug als verbindende en aanjagende netwerkorganisatie op dit thema. We zoeken met partijen in dit Actienetwerk naar mogelijkheden om de route voor VvE's naar verduurzaming te vereenvoudigen. (4) Beide transities worden beter meegewogen in de afwegingen die gemaakt moeten worden bij ruimtelijke keuzes, waardoor we via integrale keuzes werken aan een toekomstbestendige regio (5) We mitigeren de effecten van congestie op de doelstellingen van de MRA m.b.t. economie, mobiliteit en bouwen/wonen, d.m.v. goede coördinatie en afstemming op regionaal niveau o.a. over lobby-inzet richting het rijk.
Rol/schaal MRA	De rol van de MRA op het thema energie is beperkt. De MRA rol is vooral ondersteunend richting relevante trajecten uit het Klimaatakkoord waarin provincies, gemeenten, NZKG en netbeheerders kernspelers zijn (RES, CES, pMIEK's, etc.). Daarnaast ligt de rol van de MRA erin om inzet op thema energie(transitie) te verbinden aan inzet op andere belangrijke MRA-thema's (zoals bouwen/wonen, ruimte, mobiliteit, economie).
Partners	Provincies, gemeenten, netbeheerders, RES, Energy Board Flevoland, Taskforce Energie-infrastructuur Noord-Holland, Projectbureau NZKG, Rijk, ROM's, innovatief bedrijfsleven, Amsterdam Economic Board, Actienetwerk GasTerug, PHB, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen
Rijk/Europa	Goede verbindingen met het Rijk en EU zijn nodig omdat deze thematiek ook daar steeds meer aandacht krijgt. Beïnvloeding van het Rijk en de EU krijgt deels vorm via deelname aan netwerken, gezamenlijke trajecten en deels via een regionale lobby-agenda.
Financiën	MRA budget zal nodig zijn om onderzoeken (m.n. over de relatie tussen energie en belangrijke MRA thema's) te laten uitvoeren en voor een bijdrage aan het Actienetwerk GasTerug.
Inzet	Veelal zal inzet op dit thema vooral vorm krijgen via inzet van menskracht vanuit andere domeinen binnen de MRA Directie om thema energie integraal mee te nemen in MRA-discussies /trajecten. Daarbij is uiteraard steeds sprake van afstemming met relevante stakeholders van buiten de MRA Directie.

Trekkerschap	Voor elk van deze acties ligt het trekkerschap buiten de MRA Directie (RES-organisatie, Task Force, Energy Board, Actienetwerk GasTerug). Vanuit de MRA Directie fungeert de programmamanager duurzaamheid als schakel tussen de trekker van de actie en de MRA Directie.
Risico (mitigatie)	Voorkomen moet worden dat er voortdurend discussie is over rol van de MRA op dit thema. Dat vraagt om heldere afspraken met kernspelers in de regio op het thema energie en om goede afstemming op het moment dat er toch onduidelijkheid ontstaat.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Door de impact van netcongestie op alle maatschappelijke en economische activiteiten in de regio en door het ruimtelijk beslag van het energiesysteem, raakt dit thema alle andere ambities in de MRA Agenda. Aanpak van de netcongestie en aanleg van een toekomstbestendige energieinfrastructuur dwingt tot keuzes m.b.t. bijv. ruimtegebruik, prioritering van schaarse transportcapaciteit (voor industrie, voor woningen?).
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Keuzes m.b.t. het energiesysteem en de energietransitie hebben grote invloed op zowel de economie van de MRA (netcongestie tast het vestigingsklimaat aan), het welbevinden van de burgers in de MRA (hoe zorgen we ervoor dat de energietransitie als rechtvaardig wordt ervaren?) en de leefbaarheid binnen de MRA.
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	De netcongestie zoals die is afgekondigd voor de provincie Flevoland beperkt de mogelijkheden voor nieuwe economische activiteiten in die provincie en dus om de meerkernigheid van de MRA te versterken de komende jaren in belangrijke mate. Hoe kunnen we als regio dit risico beperken?

Punt 6: De verdeling van de lusten en lasten van het klimaatbeleid en de energietransitie beter in balans te krijgen

Toelichting:
Nu de energietransitie echt op gang komt, groeit ook het besef dat de (stevige) consequenties van deze transitie niet door allen even zwaar worden gevoeld. Dit heeft niet alleen sociale gevolgen, maar kan ook een bedreiging vormen voor de voortgang van de energietransitie. De aandacht voor de sociaal-maatschappelijke kant van de energietransitie neemt daardoor sterk toe. Volgens de WRR zijn we aanbeland op een nieuw punt in het debat over klimaatbeleid, waarbij de vraag hoe de lusten en lasten van klimaatmaatregelen en klimaatschade (moeten) worden verdeeld steeds belangrijker wordt. De WRR pleit ervoor dat maatregelen niet alleen beoordeeld worden vanuit het perspectief van doelmatigheid en rechtmatigheid, maar ook vanuit het perspectief van rechtvaardigheid.
De thematiek van mobiliteitsrechtvaardigheid, die al geruime tijd op de agenda staat binnen de MRA, is een voorbeeld hiervan en wordt nader uitgewerkt als onderdeel van ambitie 8 van de MRA Agenda.

In aanvulling op die inzet wil de MRA het thema energierechtvaardigheid echter ook breder benaderen om op die manier meer inzicht te krijgen in welke vormen deze thematiek zich voordoet en voor gaat doen in onze regio, in welke keuzes we daar als overheden impliciet of expliciet bij maken en wat het handelingsperspectief is om de energietransitie rechtvaardiger te maken.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	Vanaf 2025 gaat de MRA deelnemen aan het meerjarig programma energierechtvaardigheid dat door TNO is opgezet in samenwerking met diverse ministeries, provincies en de Topsector Energie. Binnen dit landelijke programma wordt de MRA één van de regio's waar inzichten vanuit wetenschap, beleid en praktijk bij elkaar worden gebracht (bijv. via ambtelijke leerkringen en/of informatieve sessies voor bestuurders) om meer inzicht te krijgen in de toepassing van rechtvaardigheidsprincipes in lokaal beleid en in de afwegingen die daarbij aan de orde zijn.
Resultaat/impact/effect in 2028	Deze actie moet ertoe leiden dat overheden binnen de MRA, meer inzicht krijgen in de rechtvaardigheidsaspecten van het klimaatbeleid en de energietransitie, leren werken met rechtvaardigheidsprincipes en inzicht krijgen in hun handelingsperspectief om de lusten en lasten beter in balans te krijgen.
Rol/schaal MRA	De MRA rol is divers. Dit gaat zowel om kennisopbouw, -deling, -verspreiding, als om inzet op het meenemen van rechtvaardigheidsaspecten in relevante MRA-trajecten.
Partners	TNO, Servicepunt Duurzame Energie prov. Noord-Holland, Rijk, Topsector Energie.
Rijk/Europa	Goede verbindingen met het Rijk en EU zijn nodig omdat deze thematiek ook daar steeds meer aandacht krijgt. Beïnvloeding van het Rijk en de EU krijgt deels vorm via deelname aan netwerken, gezamenlijke trajecten en deels via een regionale lobby-agenda.
Financiën	Voor deelname aan het landelijke programma is vooralsnog geen financiële bijdrage benodigd. Voor de periode vanaf 2025 is dit nog niet duidelijk. Een beperkt budget is sowieso nodig bijv. om bijeenkomsten te kunnen organiseren.
Inzet	Ambtelijke inzet vanuit de MRA Directie zal beperkt zijn (vanuit de inzet op energie, sociaal en bouwen/wonen). Daarnaast uiteraard (beperkte) inzet nodig vanuit MRA overheden voor deelname aan kennissessies / leertrajecten.
Trekkerschap	Op dit moment is er een informeel bestuurlijk overleg energiearmoede met daarin wethouders vanuit het PHO Bouwen en Wonen en het PHO Sociaal en twee gedeputeerden energietransitie. Verkend zal worden of deze omgevormd moet worden naar een bestuurlijke themagroep die op basis van een duidelijke opdracht richting geeft aan de verdere inzet op dit thema.
Risico (mitigatie)	Risico is dat inzet op dit thema beperkt blijft tot een beperkt aantal partijen in de MRA. Belangrijk daarom om concreet te maken hoe op dit thema zoveel mogelijk MRA partijen kunnen worden bereikt.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Expliciete relatie met ambitie 8 (m.b.t. inzet op mobiliteitsrechtvaardigheid) en ambitie 5 (inzet op betaalbare en toekomstbestendige woningen).
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Deze actie gaat ten principale over afwegingen m.b.t. brede welvaart (sociaal/ecologie/economie). Zonder voldoende aandacht voor rechtvaardigheid kan de energietransitie stagneren en dreigt afwenteling op toekomstige generaties en elders.
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	n.v.t.

Inzet op circulaire economie (Punt 7 tot en met 10)

De MRA heeft al sinds 2018 een programma gericht op het stimuleren van de grondstoffentransitie. Dit richt zich – vanwege de instrumenten waarover de MRA (en MRA overheden) beschikken - vooral op de lagere treden van de R-ladder (zoals recycling). Voor de benodigde verschuiving naar de hogere treden van de R-ladder (zoals refuse en reduce) zijn systeemveranderingen nodig die de MRA niet zelf kan doorvoeren en waarvoor de MRA afhankelijk is van het Rijk en Europa.
Via een gezamenlijke lobby vanuit de regio wordt geprobeerd een doorbraak te forceren van een lineair naar een circulair systeem. Wel kan de MRA door het koppelen van de grondstoffentransitie aan de energietransitie, de economische voordelen zichtbaar maken van op het juiste schaalniveau oplossingen in te voeren, waarbij de minimalisering van materiaal- en energiegebruik leidt tot significante kostenverlagingen.

Punt 7: Als overheden al in 2030 het goede voorbeeld te geven door maximaal circulair in te kopen

Toelichting:
Hoewel deze actie een voortzetting is van een eerder ingezette koers, gaat het hier ook om een scherpe ambitie waarop de MRA in ons land koploper is. De ambitie is vooral scherp, omdat vooralsnog acht MRA overheden die de ambitie op circulair inkopen zijn aangegaan (door het programma in 2018 te onderschrijven en Green Deal circulaire inkoop en opdrachtgeven in 2021 te ondertekenen) deze nog niet hebben kunnen oppakken. Dit moet wel gaan gebeuren om de ambitie volledig te realiseren. In 2025 moet 50% van alle inkopen en aanbestedingen in de MRA circulair worden uitgevraagd. Dit loopt in de jaren daarna op tot 100% in 2030. Eind 2028 dient het inkooppercentage te liggen op 80%. Als basis voor de realisatie van deze inkoopdoelstelling nemen de MRA overheden de al in 2021 vastgestelde roadmap Circulaire Economie. Deze roadmap wordt in de voor ons liggende periode geactualiseerd op nieuwe inzichten en daarmee nog beter toepasbaar gemaakt. In elk van de jaren die de agenda beslaat wordt een voortgangsrapportage inkoop aangeleverd met vermelding: behaald percentage inkoopvolume, hoe de roadmap is toegepast en bijdrage in CO_2-reductie. Dit laatste op basis van een ontwikkelde rekenmodule die in 2024 wordt opgeleverd.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	Inzet op dit traject vraagt continue inzet. In 2025 liggen accenten op het aanhaken van partijen die nog niet tot actie zijn overgegaan en op het in beeld brengen van de impact van circulaire inkopen. Elk jaar wordt voortgangsrapportage inkoop opgesteld, waarin we ook de impact meenemen.
Resultaat/impact/effect in 2028	80% circulair inkopen bereikt voor alle MRA overheden tezamen
Rol/schaal MRA	faciliterend /ondersteunend. MRA overheden leveren capaciteit voor implementatie
Partners	Amsterdam Economic Board, VNG, Rijk
Rijk/Europa	afstemming via VNG en ministerie I&W. Daarbij ligt het accent op uitwisselen van kennis en ervaringen en op methodiekontwikkeling.
Financiën / inzet	Inzet van regisseur circulair inkopen en expertteam
Trekkerschap	Platform Economie
Risico (mitigatie)	MRA overheden leveren ondanks afspraken toch geen capaciteit om aan de inkoopambities te voldoen. Dit zal expliciet worden gevolgd en indien nodig zal worden opgeschaald.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Circulair inkopen en opdrachtgeven is in de huidige rekenmodellen veelal duurder en kan daardoor op korte termijn de mogelijkheden om andere ambities (bouwen en wonen, mobiliteit en economie) te realiseren duurder maken. Als we echter kijken naar de kosten op iets langere termijn en kijken vanuit een meer integraal perspectief, dan ontstaat een ander beeld.
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Circulair inkopen en opdrachtgeven is in de huidige rekenmodellen veelal duurder. Dat komt echter doordat deze rekenmodellen beperkt zijn en doordat externe effecten (afwenteling op toekomstige generaties, andere landen en op onze leefomgeving) onvoldoende in de prijs tot uiting komen.
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	n.v.t.

Punt 8: Op korte termijn een stevige impuls te geven aan een sterke publiek-private samenwerking op het gebied van circulair textiel

Toelichting:
Eind 2024 wordt naar verwachting de MRA propositie op circulair textiel vastgesteld tussen overheid, verwerkers van textiel en bedrijfsleven. De inzet is dat, vanuit deze propositie, in 2028 ten minste 25% van het textielafval in de MRA wordt verwerkt voor hergebruik, waardoor de textielsector (waaraan in de MRA rond 10.000 arbeidsplaatsen zijn verbonden) meer toekomstgericht wordt gemaakt.

Voor MRA overheden die zich bij de propositie aansluiten betekent dit dat zij hun bestaande contracten voor textielverwerking ombuigen naar verwerking onder circulaire voorwaarden. De inzet is er de komende vier jaar op gericht om de benodigde stappen te zetten.
Om echt de voorgenomen stappen te kunnen zetten, dient de inzet vanuit de MRA sterker te worden dan nu. Dit betekent dat de grondstoffenregisseur zich in 2026 bijna volledig moet gaan inzetten op textiel, waardoor er extra capaciteit beschikbaar zal moeten komen voor de overige grondstofstromen (zie volgende punt).

De grondstoffenregisseur levert jaarlijks een voortgangsrapportage op textiel, heeft afstemming en overleg met gemeenten en de brancheorganisaties en geeft een bijdrage aan de lobby-inzet die er is naar Europa om met regelgeving meer dan nu aan te sluiten op circulaire textiel proposities zoals de MRA deze nu als basis neemt.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	Eind 2024 moet de MRA propositie op circulair textiel worden vastgesteld, die in de jaren daarna moet leiden tot meer hergebruik van textiele reststromen. We rapporteren jaarlijks over de ontwikkeling/toename aan circulaire textielverwerking in de MRA
Resultaat/impact/effect in 2028	In 2028 is 25 % van de textielverwerking circulair.
Rol/schaal MRA	Faciliteren, actoren aan elkaar koppelen, MRA overheden begeleiden
Partners	Textielverwerkers; branche organisaties textiel, Amsterdam Economic Board
Rijk/Europa	Relatie VNG, ministerie I&W, ministerie EZ, Europese stakeholders Brussel. De inzet is er daarbij op gericht om zowel te lobbyen voor beleidskaders die ons helpen bij onze inzet, als op het verkrijgen van nationale of Europese middelen.
Financiën / inzet	Inzet van MRA grondstoffenregisseur
Trekkerschap	Platform Economie
Risico (mitigatie)	MRA partijen kunnen alsnog afhaken en blijven hun verwerkingscontracten voor textiel afsluiten met bedrijven die textiel elders laten verwerken. Dit wordt gemitigeerd door overheden vanuit de MRA en de branche te ondersteunen om te bereiken dat overheden naar de nieuwe contracten komen.

\Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	n.v.t.
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	De textielsector doet een enorm beroep op grondstoffen, leidt tot een grote uitstoot van schadelijke stoffen en doet een groot beroep op arbeidskrachten in Aziatische landen die vaak tegen lage lonen en in onveilige omstandigheden hun werk verrichten.
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	n.v.t.

Punt 9: Er samen voor te zorgen dat uiterlijk in 2050 alle afvalstromen uit de MRA op een duurzame wijze worden hergebruikt of benut

Toelichting
Het Rijk hanteert in het Nationale Programma Circulaire Economie (NPCE) als richtinggevend doel dat in 2030 in Nederland 50% minder primaire abiotische grondstoffen (mineralen, metalen en fossiel) worden gebruikt. De komende jaren zijn essentieel om deze doelstelling te halen.
Het is ondoenlijk om op alle van de twintig belangrijke grondstoffenfracties inzet te geven. Daarom heeft de MRA vanaf het begin prioriteit gelegd op de grondstoffen die in percentage / volume de meeste impact hebben. In de afgelopen jaren leidde dat ertoe dat vanuit de MRA werd ingezet op textiel, op niet direct recyclebaar plastic en op luiers. Intussen zijn er ontwikkelingen die nopen tot een gedeeltelijke heroriëntatie en heroverweging.
Voor luiers wordt in 2025 bepaald of de MRA hierop verder gaat. Dit gebeurt alleen indien het lukt vanuit brede welvaart een businesscase luierverwerking met het bedrijfsleven tot stand te brengen. Dit wordt begin 2025 duidelijk. Voor plastic wordt mogelijk inzet gegeven op niet direct recyclebaar plastic, indien MRA overheden bereid zijn hiervoor ondersteunende capaciteit inzet beschikbaar te stellen. Tot nu toe hebben de overheden deze niet kunnen leveren, ondanks dat plastic ook duidelijk een bovenlokale aanpak verdient (m.u.v. de afspraak dat iedere MRA overheid in de openbare ruimte jaarlijks ten minste tot één aanbesteding komt in circulair plastic straatmeubilair).
Dit betekent dat de MRA inzet vooralsnog wordt beperkt tot de inzet op plastic in VNG verband en tot het aansluiting zoeken bij de lobby inzet op plastic die via de VNG en de G40 naar Europa plaatsheeft.

De afgelopen tijd is de aandacht voor de inzet van biobased bouwmaterialen en het hergebruik van bouwmaterialen sterk toegenomen. En dat is terecht want de bouwsector is een grootverbruiker van grondstoffen en één van de grootste vervuilers. Dit en de grote bouwopgave in de MRA, maakt het logisch om, in afstemming met MRA programma 'bouwen en wonen', te bezien of en hoe de MRA de ontwikkelingen op dit terrein kan versnellen.

De inzet richt zich op de volgende activiteiten:
- In 2025: het uitvoeren van een 0-meting op de materiaalstromen van de MRA om beter dan nu te weten waar we, na alle inspanningen van de afgelopen jaren, staan en wat aanvullend nodig is om onze doelstellingen te behalen. Op basis van de resultaten daarvan worden – met MRA-partners – nadere keuzes gemaakt over de inzet vanaf 2026. Vallen er grondstoffenstromen af en is er aanleiding om in te zetten op nieuwe stromen zoals e-waste?
- 2026: uitwerken hoe MRA overheden gezamenlijk met de circulaire verwerking hoger op de zogenaamde R-ladder kunnen komen op de geprioriteerde stromen luiers, textiel, e-waste.
- 2027: bezien of een MRA brede afspraak over een verbrandingsverbod voor recyclebaar afval haalbaar is. Van verbranding naar recycling. Dit gaat op alle materiaalstromen een positief effect hebben.
- Vanaf 2026 en doorlopend naar 2028: werken aan een MRA-aanpak op restromen van bouw en sloop, omdat daarmee de meeste impact te maken moet zijn. Wat loopt er al? Wat is nodig/haalbaar?

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	Zie hierboven
Resultaat/impact/effect in 2028	Afgestemde inzet op geprioriteerde reststromen: inzicht in hoe we er voor staan richting de doelstelling 50% afvalreductie 2030 en in wat aanvullend nodig is om deze te behalen.
Rol/schaal MRA	Keuze van prioritaire reststromen; overheden en branche koppelen; begeleiden en faciliteren MRA overheden; lobby richting Rijk en EU.
Partners	Afvalbranche, afvalverwerkers, Economic board, MRA - Inwest.
Rijk/Europa	relatie VNG, ministerie I&W: Via lobby gaan we inzetten op kaders die het ons mogelijk maken onze reststromen hoogwaardiger in te zetten.
Financiën / inzet	Inzet van MRA grondstoffenregisseur
Trekkerschap	Platform Economie
Risico (mitigatie)	Er is op dit terrein veel sturing nodig, met veel betrokken partijen. Werkt één partij niet mee, dan valt een opgebouwde grondstromenpropositie uit elkaar. Vandaar dat actieve MRA inzet nodig is om partijen te verbinden en tot maatwerk- afspraken te komen.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Regionale inzet op zo hoogwaardig mogelijk hergebruik van reststromen vraagt om ruimte voor hubs waar deze kunnen worden opgeslagen en verwerkt (bijv. in de haven of op bedrijventerreinen) en om arbeidskracht die daarbij nodig is.
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Zonder hoogwaardig gebruik van reststromen blijven wij als regio afhankelijk van grondstoffen die niet oneindig beschikbaar zijn, blijven wij afhankelijk van landen waarvan we dit liever niet willen zijn en wordt het behalen van de ambities uit het Klimaatakkoord en het NPCE kansloos.
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	N.v.t.

Punt 10: Ons in te spannen voor het verminderen van de vraag naar grondstoffen door het duurzaam ontwerp van producten en diensten te stimuleren en hergebruik of reparatie van producten en diensten vanzelfsprekend te maken (de import van spullen is verantwoordelijk voor meer dan 70% van onze CO2-emissies)

Toelichting

De al ingezette MRA koers, om ons meer op de voorkant van het proces van de kringloop te richten, wordt met dit actiepunt concreter in uitvoering genomen. De logica daarvan wordt ook vergroot doordat Brussel en Den Haag regelgeving introduceren die lokale en regionale overheden dwingt, maar ook handvaten biedt voor actie (right to repair). Veel gemeenten zijn dan ook al actief met het ondersteunen van repair cafés, circulaire ambachtscentra, recyclepunten. Hiermee proberen we ervoor te zorgen dat de vraag naar (nieuwe)producten wordt verminderd.

De MRA kan deze inzet ondersteunen door gemeenten te informeren over relevante wetgeving en over mogelijke subsidies, door kennisuitwisseling tussen gemeenten te stimuleren of door (naar het voorbeeld van Zuid-Holland) te verkennen of een reparatiecoalitie kan worden opgezet. Inzet vanuit de MRA kan helpen om op regionale schaal te komen tot een groter bewustwording onder inwoners over de klimaatimpact van producten.
Belangrijk is daarnaast de gerichte lobby inzet naar Rijk en Europa om wet- en regelgeving op deze ambitie afgestemd te krijgen. Als dat niet gebeurt zullen bedrijven niet zomaar hun producten en ontwerp wijzigen. De UPV (uitgebreide producenten verantwoordelijkheid) die nu voor de textielsector is geformuleerd, is een voorbeeld hoe met sturing zaken bereikt worden.

Kernonderdeel bij dit onderdeel is de inzet op lobby en public affairs naar vooral Europa. MRA-overheden zelf beschikken immers in zeer beperkte mate over instrumenten om hoger op de r-ladder te komen. De inzet voor de lobby wordt jaarlijks vastgelegd in het document 'lobby inzet', waarvan de basisversie door het platform Economie is vastgesteld in 2022 en waarop zo nodig jaarlijkse bijstelling plaats heeft. Inzet is voorzien op vijf prioriteiten: vergroening van het belasting stelsel, circulair textiel, verduurzaming van de woningbouw, circulair plastic en het wegnemen van barrières om huishoudelijk en bedrijfsafval gebundeld te kunnen inzamelen en verwerken.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	In 2025 inventariseren we hoe we MRA-overheden via kennisuitwisseling en -ontwikkeling kunnen ondersteunen bij de toepassing van activiteiten rond 'right to repair'; We formuleren plan van aanpak op deze actie en voeren dit vervolgens uit. We verkennen de mogelijkheden om afvalhout en hout uit de openbare ruimte als grondstof voor de bouwopgave van de MRA in te zetten.
Resultaat/impact/effect in 2028	Helderheid over vorming van regionale reparatiecoalitie. Inzet via lobby voor wet- en regelgeving van Europa en Rijk die hergebruik verplichting maximaal ondersteunt. Afspraken met relevant bedrijfsleven over circulaire producten /ontwerp.
Rol/schaal MRA	Directe en actieve lobby via netwerkbenadering, ondersteuning van gemeenten o.a. via informatievoorziening en kennisdeling
partners	VNG, IPO, G4, G40, Koplopergemeenten, Amsterdam Economic Board, MRA-InWest, Europese partners en netwerken
Rijk/Europa	directe en gerichte inzet Brussel samen met provincie nh en Amsterdam op basis van de in 20222 vastgestelde lobby agenda, die jaarlijks wordt geactualiseerd en bestuurlijk via de platforms wordt voorgelegd.
Financiën / inzet	vanuit inzet grondstoffenregisseur en formatie lobby MRA bureau
Trekkerschap	Platform Economie
Risico (mitigatie)	Sturende wet- en regelgeving komt er niet op tijd of duurt langer. Dit mitigeren we door maximale lobby inzet te geven op de geprioriteerde grondstofstromen die we oppakken.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	n.v.t.
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Zo hoogwaardig mogelijk hergebruik van reststromen is cruciaal voor het behalen van onze ecologische doelstellingen, het is een voorwaarde voor een toekomstbestendige economie en biedt kansen voor inzet van praktisch opgeleiden.
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	n.v.t.

Punt 11: Te komen tot lokale voedselketens die bijdragen aan een circulaire regio, onze ambitie is om ten minste een kwart van ons voedsel lokaal te produceren en te consumeren.

Toelichting:
Om te komen tot een kwart lokaal geproduceerd voedsel, wordt samengewerkt met het EU-onderzoeksproject FoodCLIC. In 2025 is een operationeel kennisnetwerk tot stand gebracht en is er een leermodule die MRA overheden kunnen gebruiken om in de komende jaren stapsgewijs tot meer lokale / regionale voedselketens te komen.
Het doel van het kennisnetwerk rondom voedselstrategieën is om de aan voedsel gekoppelde uitdagingen binnen de verschillende domeinen (bijvoorbeeld duurzaamheid, gezondheid, economie en sociaal-cultureel), integraal op te pakken.
De MRA faciliteert deze samenwerking door actief gebruik te maken van haar netwerk en het belang te onderschrijven van voedsel en de ontwikkeling van voedselbeleid te katalyseren.
Voor gemeentes en de provincies zal er de mogelijkheid zijn om binnen het leertraject op verschillende niveaus in te stappen. We voorzien een drietal niveaus, van verkennend tot het daadwerkelijk formuleren van een voedselstrategie. De niveaus en de bijbehorende lesmodules worden ingevuld op basis van de inventarisatie en de leervragen die vanuit de MRA overheden worden ingebracht.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	In 2025 moet een operationeel kennisnetwerk in de MRA zijn gevormd dat als motor kan fungeren om de eerste stappen te maken richting een lokaal, duurzaam en eerlijk voedselsysteem.
Resultaat/impact/effect in 2028	8/10 MRA overheden hebben een commitment uitgesproken om voedsel expliciet op te nemen in hun beleid of visie, bijvoorbeeld in de vorm van een voedselstrategie. 5 andere MRA overheden hebben daarmee een start gemaakt. Er is zicht op regionale samenwerking op dit thema, mogelijk via een green deal afspraak tussen MRA overheden.
Rol/schaal MRA	Faciliteren, begeleiden, verbinden
Partners	FoodCLIC, Voedsel Verbindt, VU, lokale voedselinitiatieven, bedrijfsleven, Amsterdam Economic Board
Rijk/Europa	Afstemming VNG, IPO, Europees project FoodCLIC. Interessant lijkt o.a. verkenning of onze inzet kan worden versneld m.b.v. nationale of Europese bijdragen.
Financiën / inzet	Over de invulling van de MRA inzet vanaf 2025 zijn nadere afspraken nodig. Het is belangrijk dat er vanuit de MRA

	Directie iemand beschikbaar is om de benodigde inzet op dit punt voor te zetten / in te vullen.
Trekkerschap	Platform Economie
Risico (mitigatie)	Continueren van verbinding met Europees project (looptijd t/m 2027) vraagt dat er ook vanuit de MRA Directie capaciteit kan worden ingezet op dit punt.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Keuzes m.b.t. de inrichting van ons voedselsysteem raken ook de ruimtelijke inrichting van onze regio en de inrichting van logistieke ketens (minder en andere vervoersbewegingen?).
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Het voedselvraagstuk is bij uitstek een vraagstuk met vele aspecten. Het gaat daarin immers over sociale aspecten (de beschikbaarheid van gezond voedsel dat ook betaalbaar is), gezondheidsaspecten, economische aspecten en uiteraard over duurzaamheidsaspecten.
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	N.v.t.

Algemeen punt: duurzame gebiedsontwikkeling

Toelichting:
Zowel voor het onderdeel energie als voor circulariteit geldt dat duurzame gebiedsontwikkeling als een integraal en doorsnijdend thema boven die acties uitgaat en deze ook verbindt. Vandaar dat in de uitvoering ook dit thema aandacht krijgt, ook al is dat niet expliciet als afzonderlijk thema in de MRA Agenda benoemd. Een extra reden daarvoor is, dat juist voor dit thema een duidelijk raakvlak ligt met het programma 'bouwen en wonen' (ambitie 3 uit de MRA Agenda).

De acties op gebiedsontwikkeling zijn gebundeld onder een eigen kopje. Dit betekent echter niet dat hier sprake is van een toevoeging aan de hiervoor benoemde punten. Een gebiedsgerichte aanpak is nodig als overkoepelende bijdrage aan de genoemde acties en ook om de integraliteit van duurzaamheid met andere onderdelen van de MRA Agenda te borgen. Gebiedsontwikkeling legt immers de verbinding tussen circulariteit en andere duurzaamheidsambities, de openbare ruimte, woningbouw en de ruimte voor onder andere bedrijventerreinen. De acties op dit terrein sluiten nauw aan op het MRA-programma Bouwen en Wonen en zijn in lijn met ambitie 5 uit de MRA-agenda.
Concreet zal de inzet vanuit het programma Circulaire Economie op dit thema zijn gericht op:

- **Uitwerken circulaire gronduitgifte**: Het is belangrijk om circulariteit mee te nemen in de aanbestedingsprocedure en de bijbehorende selectie- en gunningscriteria. Dit is namelijk een belangrijk moment waarop de gemeente direct kan sturen richting ontwikkelaars. We werken, als onderdeel van een samen met het MRA-programma Bouwen en Wonen op te stellen leidraad toekomstbestendige gebiedsontwikkeling, toe naar standaarddocumentatie met generieke teksten voor circulaire aanbestedingen. Daarbij wordt onderzocht hoe initiatieven zoals het Convenant Toekomstbestendige Woningbouw en Het Nieuwe Normaal een plek kunnen krijgen in aanbestedingen. Dit raakt ook het onderdeel circulair inkopen.

- **Circulariteit in gemeentelijk vastgoed:** Gemeenten hebben een bijzondere rol als het gaat om bouwprojecten, waar zij opdrachtgever en eigenaar zijn van vastgoed. Ook voor gemeentelijk vastgoed is het waardevol om te onderzoeken of de Leidse Ladder, in combinatie met Het Nieuwe Normaal en het Convenant Toekomstbestendig Bouwen, kan leiden tot een gestandaardiseerde aanpak in de MRA. Bij de uitvoering van deze en eerstgenoemde actie zal worden samengewerkt met het MRA programma Bouwen en Wonen (zie ook de uitwerking van ambitie 5 van dit MUVP).
- **Verduurzaming bedrijventerreinen:** Met Plabeka (onderdeel van ambitie 2) zoeken we naar afstemming en verdeling van inzet en werkzaamheden op dit thema. Daarbij dient de impact van circulariteitseisen zoals gesteld aan de boven- en ondergrondse (nuts)infrastructuur in kaart te worden gebracht en te worden vertaald naar ontwerp- en uitvoeringsprincipes. Het doel hiervan is de integraliteit van de gebiedsontwikkeling te bevorderen.
- **Verdere verduurzaming van de bouwsector:** Met het programma Bouwen en Wonen gaan we verkennen of we ook in de MRA kunnen komen tot een gezamenlijke inzet en gezamenlijke afspraken over circulair slopen. Het traject in Noord-Holland-Noord dat onlangs leidde tot het sluiten van een Circulaire Deal Secundaire Bouwmaterialen tussen overheden, bedrijfsleven en ontwikkelaars dient daarbij als inspirerend voorbeeld. Deze Circulaire Deal bevat afspraken over het circulair slopen van gebouwen (het zodanig slopen, ontmantelen, demonteren en remonteren, dat de vrijkomende grondstoffen weer in andere bouwprojecten worden gebruikt).
- **Circulariteit in de openbare ruimte:** Dit is een nieuw element in de gebiedsaanpak voor de MRA waarin we ons voor het eerst specifiek gaan richten op de beheer- en onderhoudsafdelingen van MRA overheden. Hoe werken we optimaal aan functioneel waardebehoud in de openbare ruimte? In 2025 weten we of deze aanpak voor de MRA meerwaarde biedt en of en hoe hier mee verder te gaan. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de Leidse Ladder, een puntensysteem voor een circulaire openbare ruimte. Een dergelijk puntensysteem geeft houvast voor het maken van regionale prestatieafspraken.

Overzicht uitvoering circulaire gebiedsontwikkeling

Tijdsplanning 2025-2028	- In 2025 wordt een MRA-aanpak geformuleerd voor gronduitgifte, maatschappelijk vastgoed en de renovatie/transformatie van bestaand vastgoed. De acties die hieruit voortkomen worden in de periode tot 2028 uitgevoerd. - In 2025 proberen we te komen tot gezamenlijke afspraken over circulair slopen. Daarna gaan we aan de slag met de implementatie - In 2025 bepalen we of er draagvlak is voor een regionale inzet op het stimuleren van circulariteit in de openbare ruimte.
Resultaat/impact/effect in 2028	- Er is een regionale aanpak voor het integreren van circulariteit bij gronduitgifte, in maatschappelijk vastgoed en de renovatie en transformatie van bestaand vastgoed. - Er is een coalitie rond circulair slopen waarmee we een impuls geven aan het secundair gebruik van bouwmaterialen in de MRA - We hebben een regionale aanpak ontwikkeld waarmee circulariteit wordt geborgd in de gemeentelijke organisatie en projecten in de openbare ruimte
Rol/schaal MRA	Ondersteuning van gemeenten o.a. via informatievoorziening, kennisuitwisseling,

	methodiekontwikkeling, coalitievorming en implementatietrajecten
Partners	Bouwbedrijven, ontwikkelaars, PHB, corporaties, Bedrijfsinvestering zones, VNG, Rijk, koplopergemeenten buiten de MRA, andere regio's
Rijk/Europa	Ook andere regio's zijn bezig op dit terrein. Logisch daarom om af te stemmen via VNG en met het ministerie BZK. Of en wat daarbij nodig is van het Rijk wordt in later stadium bepaald. Benutten van Europese regelgeving en fondsen om activiteiten te versterken
Financiën / inzet	Vanuit PHO Bouwen en Wonen en via inzet regisseur circulaire gebiedsontwikkeling vanuit programma circulaire economie
Trekkerschap	Hierover zijn nadere afspraken nodig tussen Platform Economie, Platform Ruimte en PHO Bouwen en Wonen.
Risico (mitigatie)	- Cruciaal om marktpartijen hierin goed mee te krijgen. Samenwerking met ketenregisseur van Provincie Noord-Holland kan daarbij helpen. - Cruciaal om een goede balans te vinden tussen een regionale aanpak en maatwerk per organisatie, zodat zowel de bredere strategische doelstellingen als de specifieke behoeften van elke organisatie adequaat worden vervuld.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	De inzet op deze ambitie kan de inzet op andere ambities (met name nr. 4: werklocaties en nr. 5: wonen) versterken.
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Duurzame gebiedsontwikkeling gaat per definitie over integrale afwegingen tussen duurzaamheidsambities, openbare ruimte, woningbouw en de ruimte voor onder andere bedrijventerreinen.
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	n.v.t.

Algemeen punt: beter verbinden van energietransitie en grondstoffentransitie

Toelichting

In de tweede helft van 2023 heeft de MRA een verkenning uitgevoerd naar de relatie tussen de energietransitie en de circulaire transitie. In dat traject is meer inzicht verkregen in de relatie tussen beide transities, in het belang van het beter met elkaar verbinden daarvan en in het handelingsperspectief van gemeenten, provincies en de MRA. Deze verkenning heeft een vervolg gekregen in de MRA Agenda waarin het belang van een samenhangende energie- en grondstoffentransitie wordt onderschreven.

De noodzaak van het verbinden van beide transities is hoog, zoals o.a. door de SER is benadrukt. Evenwichtige sturing op de energietransitie en de circulaire transitie vormt de basis voor een effectieve verduurzamingsslag en is essentieel voor brede welvaart.

Maar de sturing op de circulaire transitie blijft achter bij de omvang van de opgave en de gestelde ambities (Nederland circulair in 2050), aldus de SER. De energietransitie is daarentegen al vooruitgesneld, waardoor er grote faseverschillen zijn ontstaan.

Bij een integrale aanpak kunnen de transities elkaar versterken, in plaats van elkaar vertragen of tegenwerken. Wij herkennen als MRA het beeld dat de SER schetst, en zien door onze oogharen meer uitdagingen aankomen.

We ervaren namelijk al meerdere groen-groendilemma's in onze regio. Denk aan installaties voor duurzame warmte die veel kritieke grondstoffen nodig hebben bij productie, zonnepanelen die niet circulair zijn ontworpen en daardoor bijdragen aan de groene afvalberg, of een stijging van benodigd isolatiemateriaal wanneer we de warmtevraag huizen willen verlagen.

"De energie- en de grondstoffentransitie hangen nauw met elkaar samen. Het doel van de energietransitie is minder opwarming van de aarde. De grondstoffentransitie richt zich op een 100% circulaire economie in 2050, ten gunste van klimaat, biodiversiteit en de leefomgeving. Zonder grondstoffentransitie komen de klimaatdoelen in de knel. We zullen radicaal efficiënter moeten omgaan met grondstoffen, materialen en producten. Hergebruik, reparatie en recycling van producten en materialen worden deel van het dagelijks leven. Circulair grondstoffen- en materialengebruik vermindert ook de leveringsrisico's uit geopolitiek instabiele landen, zoals China of Rusland."

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	Om beide transities in onze regio's beter met elkaar te verbinden wordt zowel ingezet op het agenderen van de resultaten uit de uitgevoerde verkenning binnen gemeenten en provincies (ook om te bezien waar mogelijkheden liggen om beide transities beter met elkaar te verbinden)', als op het uitvoeren van een aantal concrete projecten op regionale schaal. In 2024 is er al een begin gemaakt met de inzet op circulaire zonnepanelen en met het stimuleren van biobased isoleren. Deze zullen in de jaren daarna tot resultaten (bijv. in de vorm van regionale afspraken) moeten leiden en worden aangevuld met nieuwe projecten.
Resultaat/impact/effect in 2028	De inzet op dit punt moet bijdragen aan een breder gedragen besef van het belang van het verbinden van beide transities èn aan het zetten van concrete stappen en het behalen van resultaten via projecten waarin verbindingen worden gelegd.
Rol/schaal MRA	MRA rol is divers. Gaat zowel om kennisdeling, -verspreiding, als om projectontwikkeling, zoeken naar financiering en lobby.
Partners	Rijk, andere regio's, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen
Rijk/Europa	Goede verbindingen met het Rijk en EU zijn nodig omdat deze thematiek ook daar steeds meer aandacht krijgt. Dit thema vraagt bij uitstek om kaders op nationaal en Europees niveau, bijv. in de vorm van wet- en regelgeving en aanpassing van fiscale stelsels.
Financiën	MRA budget kan nodig zijn om projecten van de grond te krijgen en om middelen te verwerven vanuit het rijk en de EU.
Inzet	Inzet vanuit de MRA vanuit het team circulaire economie voor het identificeren en ontwikkelen van concrete

	projecten. Daarbij kan ook input nodig zijn vanuit bijv. team Bouwen en Wonen.
Trekkerschap	Bij Platform Economie
Risico (mitigatie)	Urgentie van energietransitie kan leiden tot oplossingen die niet passen in de grondstoffentransitie. Eenvoudige oplossingen daarvoor zijn er niet. Belangrijk om hier het gesprek over te voeren en om verder te kijken naar de kosten van oplossingen in het kader van de energietransitie op de korte termijn.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	De noodzaak van het verbinden van de grondstoffen- en de energietransitie kan haaks staan op de wens om de energietransitie zo snel en zo goedkoop mogelijk te laten verlopen. De kort termijn oplossingen waarvoor in het kader van de energietransitie vaak wordt gekozen creëren echter op termijn weer nieuwe problemen en zijn uiteindelijk niet vol houdbaar.
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Zonder verbinden van beide transities dreigt afwenteling van problemen op toekomstige generaties en bewoners elders.
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	n.v.t.

Ambitie 2: We versterken de (digitale) concurrentie- en innovatiekracht van de MRA om bij te dragen aan de transities die nodig zijn

Onze sterke en veelzijdige economie hebben we voor een deel te danken aan de grote innovatie- en concurrentiekracht van de regio. We hebben als regio veel kennis in huis – dankzij het netwerk van universiteiten, hogescholen, MBO- en beroepsopleidingen en het grote aantal startups en scale-ups. We stimuleren innovatieve ecosystemen en proberen campusvorming op belangrijke innovatie thema's te bevorderen.

Als samenwerkende overheden werken we met de Amsterdam Economic Board en Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen in de regio samen met het bedrijfsleven, kennis- en sociaal-maatschappelijke instellingen. Belangrijke thema's zijn digitalisering zoals artificial intelligence, immersive content, XR/VR, duurzame digitale infrastructuur, veilig datadelen en verduurzaming, zoals hoogwaardige maakindustrie, gezondheid en preventie (life sciences and health), biobased en modulair bouwen, slimme mobiliteit, waterstof en slimme energiesystemen.
De innovatieve handelsgeest, internationale oriëntatie, open economie en onze positie als digitale hub in Europa hebben ervoor gezorgd dat we het onveranderd goed doen in de rangorde van meest concurrerende en innovatieve regio's. Buitenlandse bedrijven zijn hier gevestigd of overwegen dat te gaan doen; migranten zijn een logisch en onmisbaar onderdeel van onze maatschappij en delen van het regionale bedrijfsleven richten zich op buitenlandse markten. Bij het ondersteunen van nieuwe buitenlandse bedrijven kijken wij naar de bijdrage aan brede welvaart. Ook met het ondersteunen van ondernemers bij hun internationalisering richten we ons primair op bedrijven die een bijdrage kunnen leveren aan een duurzamere en socialere samenleving.

Europa en de wereld staan ook niet stil. Om als MRA ons toekomstig verdienvermogen te borgen en de transities waar we voor staan soepeler en sneller te laten verlopen, moeten we steviger inzetten op research & development, digitale systemen en toegepaste innovatie. Hierbij sluiten we aan bij Europees en Rijksbeleid.

Deze ambitie kan worden waargemaakt door:

1. Samen met de Amsterdam Economic Board en regionale ontwikkelingsmaatschappijen in de MRA (Horizon, ROM Utrecht Region en ROMInWest) krachtige coalities te vormen van bedrijven, kennis- en onderwijsinstellingen, maatschappelijke organisaties en overheden om de grote transities vorm te geven. En de R&D activiteiten bij onze partners waar mogelijk te stimuleren en beschikbare kennis over te dragen aan ons regionale MKB;
2. Met elkaar en met het Rijk het gesprek te voeren over hoe we onze positie als digitale hub in Europa kunnen behouden en welke digitale infrastructuur nodig is om onze digitale ambities te kunnen realiseren;
3. Op basis van deelregionale economische profielen inzetten op het versterken van de innovatiekansen, ecosystemen en de samenwerking in de deelregio's, en waar nodig maatregelen om de innovatiesystemen te versterken te borgen in de NOVEX en binnen de MRA. En daarbij de vorming en doorontwikkeling van campussen en PPS-samenwerkingen te bevorderen, zeker ook in de deelregio's waar de kennisinfrastructuur (op alle opleidingsniveaus) versterking vraagt;
4. Het regionaal MKB en grootbedrijf ondersteunen bij hun internationaliseringsambities en bij het aantrekkelijk blijven voor internationaal talent.

Welke acties gaan we op hoofdlijnen uitvoeren de komende vier jaar:

Punt 1: Samen met de Amsterdam Economic Board en regionale ontwikkelingsmaatschappijen in de MRA (Horizon, ROM Utrecht Region en ROMInWest) krachtige coalities te vormen van bedrijven, kennis-en onderwijsinstellingen, maatschappelijke organisaties en overheden om de grote transities vorm te geven. En de R&D activiteiten bij onze partners waar mogelijk te stimuleren en beschikbare kennis over te dragen aan ons regionale MKB

Toelichting
Als MRA dragen we inhoudelijk en financieel bij aan de Board en ROM Inwest organisatie. Daarnaast stemmen we af met de ROM en de Board van Flevoland en waar nodig die van Utrecht. Deze netwerken zijn essentieel voor het vormen van krachtige coalities. Het is de plek waar overheden, bedrijfsleven, kennisinstellingen en sociaal-maatschappelijke instellingen elkaar vinden. Komend jaar zal meer duidelijk worden over de nieuwe koers van de Amsterdam Economic Board en de samenwerking tussen de Board en de ROM. Als overheden zijn we hier nauw bij betrokken.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	Gehele periode 2025-2028
Resultaat/impact/effect in 2028	Helde afspraken tussen de verschillende partijen en optimale samenwerking, zodat het regionaal bedrijfsleven zo efficiënt en effectief mogelijk ondersteund wordt bij hun innovaties.
Rol/schaal MRA	Mede-Financier
Partners	Provincies, gemeenten, rijk, ROM's en Boards
Rijk/Europa	Welke acties richting Rijk en Europa nodig zijn zal in het komende jaar duidelijk worden als er meer zicht is op de nieuwe koers van de Board en zicht op hoe de samenwerking tussen Board en ROM vorm krijgt.
Financiën	MRA maakt meerjarige afspraken over financiële bijdragen in exploitatiekosten van ROM InWest en Amsterdam Economic Board
Inzet	Jaarlijks draagt de MRA ong. 1.1 miljoen bij aan de exploitatiekosten van de Board, en ongeveer 1.6 miljoen aan de exploitatiekosten van de ROM. Ambtelijke inzet wordt geleverd vanuit de MRA Directie.
Trekkerschap	Afstemming over deze samenwerkingsverbanden vindt plaats in het Platform Economie. Verschillende bestuurders vanuit het Platform Economie en het Bestuur hebben zitting in de Board.
Risico (mitigatie)	Het risico van de netwerken op zich is beperkt: we dragen fors financieel bij, maar het staat ons vrij om daar voorwaarden aan te stellen. De investeringen van de ROM dragen risico.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	In Board verband worden keuzes gemaakt voor prioritaire thema's
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Board en ROM InWest hebben nadrukkelijk duurzaamheidsdoelstellingen
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Met de Board samen invulling geven aan de helix samenwerking in de deelregio's

Punt 2: Met elkaar en met het Rijk het gesprek te voeren over hoe we onze positie als digitale hub in Europa kunnen behouden en welke digitale infrastructuur nodig is om onze digitale ambities te kunnen realiseren

Toelichting:
Onlangs informeerde de minister van Economische Zaken de Tweede Kamer per brief over de Staat van de digitale infrastructuur in Nederland. Uit die brief bleek enerzijds dat Nederland op dit punt één van de koplopers is in de wereld. Niet alleen scoren Nederlanders bijzonder hoog op digitale vaardigheden, maar we hebben ook de middelen om er optimaal gebruik van te maken. De brief liet echter ook zien dat deze sterke positie niet vanzelfsprekend is, o.a. omdat er momenteel weinig prioriteit lijkt te zijn om nieuwe investeringen mogelijk te maken. Het gaat daarbij niet alleen om fysieke ruimte voor bijvoorbeeld datacentra, maar ook om capaciteit op het energienet. Beiden zijn - zo stelt de minister in haar brief - nodig om ook in de toekomst digitale diensten te kunnen blijven aanbieden aan bedrijven en consumenten. In haar brief benadrukt de minister ook dat de digitale infrastructuur een samenhangend ecosysteem vormt. "Te vaak wordt vergeten dat telecomnetwerken, (zee)kabels, datacenters, hosting, internet exchanges en cloudtoegang nauw met elkaar samenhangen en allemaal onmisbare schakels zijn om burgers, bedrijven en de overheid met elkaar te verbinden via de digitale wereld. Deze onderdelen van de digitale infrastructuur moeten gezamenlijk goed functioneren".

In haar brief geeft de minister ten slotte – o.b.v. onafhankelijk onderzoek - inzicht in het belang en de impact van de digitale infrastructuur in Nederland. M.b.t.het belang concludeert Ecorys dat de rol van de digitale infrastructuur in de Nederlandse economie groot is, en blijft groeien. "De sector vormt inmiddels 2% van de Nederlandse economie, en is goed voor zo'n 200.000 banen. Hierbij is de bijdrage van de sector aan de digitalisering van andere bedrijfstakken nog niet meegerekend." M.b.t. de impact wordt vastgesteld dat de digitale infrastructuur zowel fysiek als in het energienet een relatief kleine voetafdruk heeft. Slechts 0.02% van het oppervlakte van Nederland wordt ingenomen door digitale infrastructuur, en het gebruikt slechts 0.65% van de landelijke energieconsumptie:

Doel MRA:
Met elkaar, met het Rijk en met andere stakeholders het gesprek te voeren over hoe we onze positie als digitale hub in Europa kunnen behouden en welke digitale infrastructuur nodig is om onze digitale ambities te kunnen realiseren. De onderzoeken die zijn uitgevoerd in opdracht van EZK en het onderzoek dat thans in opdracht van de MRA wordt uitgevoerd door Stratix zijn belangrijke bouwstenen voor dat gesprek. Vanuit die gesprekken zetten we in op:

- Het faciliteren van een objectieve discussie over de digitale infrastructuur inclusief bijbehorende randvoorwaarden die nodig zijn om onze digitaliseringsambities te realiseren.
- Het creëren van duidelijkheid over de ruimtelijke reservering voor een 4e hyperconnectiviteitscluster zoals die is opgenomen in het Verstedelijkingsconcept
- Het verkennen van de mogelijkheden om de digitale economie nadrukkelijker te benutten als motor voor een meerkernige MRA
- Het zoeken naar mogelijkheden om de digitale sector, waaronder datacenters, niet alleen te beschouwen als medeveroorzaker van de netcongestie, maar ook als partner bij de aanpak daarvan.
- Het stimuleren van duurzame digitalisering; digitalisering als motor voor energiebesparing

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	Inzet in de periode 2025-2028 is erop gericht om op basis van beschikbare analyses te komen tot een objectieve en integrale aanpak van dit vraagstuk. Deze moet leiden tot heldere keuzes over welke acties (op verschillende terreinen) in de MRA nodig zijn om onze digitaliseringsambities te kunnen realiseren.
Resultaat/impact/effect in 2028	Onderbouwde en integrale keuzes over benodigde acties om onze digitaliseringsambities te kunnen realiseren.
Rol/schaal MRA	MRA rol ten eerste bij elkaar brengen van relevante spelers en daarnaast bij het aanjagen van een integrale benadering van dit vraagstuk.
Partners	Rijk, datacentersector, netbeheerders, Nationale Coalitie Duurzame Digitalisering
Rijk/Europa	Goede verbindingen met inzet vanuit het Rijk zijn cruciaal zeker nu er een Kamerbrief ligt die goede basis biedt voor gezamenlijke vervolgacties.
Financiën	Nodig is budget om aantal onderzoeken te laten uitvoeren en om af en toe bijeenkomsten te kunnen organiseren.
Inzet	Inzet vanuit de MRA voor het trekken van MRA projectgroep datacenters en vanuit ruimtelijke trajecten waarin ruimtebeslag van en beslag op netcapaciteit en water door de digitale sector moet worden besproken. Daarnaast inzet vanuit provincies en aantal gemeenten.
Trekkerschap	Bij Platform Economie en Platform Ruimte
Risico (mitigatie)	Vraagt om voldoende bereidheid binnen de MRA om integrale gesprek over dit onderwerp objectief te willen voeren.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Digitalisering kan fungeren als motor voor verduurzaming,
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Digitalisering kan niet alleen motor zijn voor economische ontwikkeling, maar ook voor sociale en maatschappelijke ontwikkeling en voor verduurzaming. Niet investeren in onze digitale infra kan bovendien kansen van toekomstige generaties schaden.
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Kan onderhouden en uitbreiden digitale infrastructuur/ digitalisering fungeren als motor voor bijv. campusvorming in Almere/ Flevoland?

Punt 3: Op basis van deelregionale economische profielen inzetten op het versterken van de innovatiekansen, ecosystemen en de samenwerking in de deelregio's, en waar nodig maatregelen om de innovatiesystemen te versterken te borgen in de NOVEX en binnen de MRA. En daarbij de vorming en doorontwikkeling van campussen en PPS-samenwerkingen te bevorderen, zeker ook in de deelregio's waar de kennisinfrastructuur (op alle opleidingsniveaus) versterking vraagt

Toelichting:
De MRA is een sterke kenniseconomie. De mix van goed opgeleid personeel, de aanwezigheid van een breed palet aan onderwijs- en kennisinstellingen en veel innovatieve bedrijven (m.n. in de techsector en dienstverlening) is een belangrijke kracht van de MRA. Tegelijkertijd wordt dit potentieel nog onvoldoende gebruikt.

Via meerdere lijnen wordt ingezet op het versterken van het innovatiepotentieel, zeker ook samen met de Boards en ROM's in de regio. Maar ook via het onderwijs- en arbeidsmarktbeleid en het ruimtelijk-economisch beleid. Via al deze beleidslijnen wordt ingezet om de samenwerking tussen bedrijfsleven en onderwijs- en kennisinstellingen op alle niveaus te verbeteren. Hierbij gaat het niet alleen om het goed opleiden van mensen om zo toegerust mogelijk op de arbeidsmarkt te kunnen opereren, maar ook om hechte coalities (eco-systemen) van bedrijven en onderwijs- en kennisinstellingen te vormen, gericht op het (door)ontwikkelen van nieuwe producten en diensten, met een focus op die innovaties die bijdragen aan de grote transities. Deze coalities kunnen fysiek vorm krijgen in campussen, maar ook via publiek-private samenwerkingsverbanden.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	Gehele periode
Resultaat/impact/effect in 2028	Het op zijn minst bestendigen van het huidige aantal PPS'en in de techniek en deze verder door ontwikkelen
Rol/schaal MRA	Aanjagen, verbinden, ondersteunen
Partners	Bedrijfsleven, onderwijs- en kennisinstellingen, ROM's en Boards
Rijk/Europa	Lobby richting Rijk tbv campusontwikkeling (tenminste in Almere) en behoud/versterken regionale kennisinfrastructuur Fondsenwerving EU
Financiën	Op dit moment zijn geen acties voorzien die vragen om een financiële bijdrage. Mocht dat wel nodig blijken, dan vindt afstemming daarover plaats via het Platform Economie.
Inzet	De MRA Directie levert inzet via de Programmamanager Onderwijs- en Arbeidsmarkt en de secretaris van het Platform Economie.
Trekkerschap	Afspraken over het trekkerschap moeten nog worden gemaakt.
Risico (mitigatie)	Bezuinigingen rijk op (universitair) onderwijs, afschaffen innovatie-subsidies

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Speerpunten (sectoren/technologieën) voor korte en middellange termijn bepalen.
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Ondersteunen transities, Leven Lang Ontwikkelen
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Stimuleren en ondersteunen deelregionale specialisaties

Punt 4: Het regionaal MKB en grootbedrijf ondersteunen bij hun internationaliseringsambities en bij het aantrekkelijk blijven voor internationaal talent.

Toelichting:
Eind 2024 start een verkenning naar de mogelijkheden om de internationaliserings-ondersteuning te verbeteren, waarbij nadrukkelijk de mogelijke rol van de ROM's wordt betrokken. Voor innovatieve bedrijven in de regio is het belangrijk om voortdurend goed zicht te houden op enerzijds de internationale marktontwikkelingen op hun gebied en anderzijds hun kansen op internationale markten te verkennen, c.q. te vergroten. Een gebundelde aanpak en ondersteuning heeft in de afgelopen jaren bewezen succesvol te kunnen zijn. De verkenning moet inzicht geven in de opties voor optimalisering.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	Medio 2025 afronding verkenning, vanaf 2026 implementatie nieuwe aanpak/werkwijze
Resultaat/impact/effect in 2028	Effectievere aanpak
Rol/schaal MRA	Facilitator – mede financier verkenning
Partners	AIB gemeenten, provincie NH, ROM's
Rijk/Europa	Afstemming met internationaliseringsbeleid min EZ
Financiën	Op dit moment zijn geen acties voorzien die vragen om een financiële bijdrage. Mocht dat wel nodig blijken, dan vindt afstemming daarover plaats via het Platform Economie.
Inzet	Beperkt
Trekkerschap	Amsterdam en NH
Risico (mitigatie)	Rijksbeleid mbt toegankelijkheid voor internationaal talent

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Op basis verkenning keuze voor één van de opties voor betere ondersteuning MKB t.a.v. internationaal talent: MRA zal moeten bepalen in hoeverre aantrekken internationaal talent nog aandacht/inzet vraagt
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Afweging nodig tussen belangen internationalisering en bv druk op de woningmarkt.
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Niet expliciet

Ambitie 3: We willen tekorten op de arbeidsmarkt verminderen en toekomstbestendig werk bieden aan huidige en nieuwe inwoners waardoor zij zich kunnen (blijven) ontwikkelen (door een optimale aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt)

De economie draait goed in de MRA. De werkloosheid is laag, de arbeidsparticipatie neemt toe en de economische groei is relatief hoog. Tegelijkertijd zien we in steeds meer sectoren toenemende/zorgelijke tekorten op de arbeidsmarkt. Of het nu gaat om de zorg, het onderwijs of de vraag naar technici; de ambities die we als MRA hebben zijn in veel gevallen afhankelijk van een goed functionerende arbeidsmarkt, met zo min mogelijk tekorten.
Werk is een belangrijke bouwsteen voor brede welvaart. Hoe mensen zich kunnen ontplooien en ontwikkelen en in welke mate zij kunnen voorzien in hun levensonderhoud is van groot belang voor de kwaliteit van leven. We streven daarom naar een evenwichtige en inclusieve arbeidsmarkt, met een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Vanuit het perspectief van de onderneming; ondernemer/medewerker/zzp-*er* kijken we naar de werking van de arbeidsmarkt en wat nodig is om transities naar cruciale sectoren mogelijk te maken.
In dit licht moeten we aandacht hebben voor mogelijke nieuwe onderwijsinstellingen, of het beter spreiden van opleidingsmogelijkheden, bijvoorbeeld in Almere en Lelystad, gericht op de vraag die in deze deelregio nodig is.

Deze ambitie kan worden waargemaakt door:

1. Het onderwijs beter aan te laten sluiten op de arbeidsmarkt;
2. Als overheden samen te werken met andere stakeholders om de instituties in de arbeidsmarkt zo goed mogelijk te laten samenwerken;
3. Samen met bedrijfsleven, kennisinstellingen en sociaal-maatschappelijke instellingen te komen tot afspraken over/acties voor het verminderen van tekorten in sectoren waaronder publieke dienstverlening (zoals het OV). De MRA wil haar rol als regionale regisseur hier beter in uitoefenen;
4. Het onbenut arbeidspotentieel op alle niveaus (inclusief talentontwikkeling) te identificeren en beter aan te laten sluiten op de arbeidsmarkt;
5. Zicht te houden op het functioneren van en ontwikkelingen op de regionale arbeidsmarkt, op tekorten en op de match tussen onderwijs en arbeidsmarkt.
6. De huidige arbeidskrachten mee te nemen in de digitale ontwikkelingen.

Oplossingsrichtingen voor functioneren van de arbeidsmarkt.
Om deze tegen te gaan heeft Birch consultants op verzoek van het MRA Bestuur een analyse gemaakt van het functioneren van de arbeidsmarkt en heeft in kaart gebracht waar de problemen en efficiënties zich manifesteren. Daaruit komen een vijftal oplossingsrichtingen voor het arbeidsmarktbeleid.
Binnen de oplossingsrichtingen ziet de MRA -twee oplossingsrichtingen waarbij de overheid in de lead is bij de realisatie. Deze zijn:

- Werkzekerheid voor iedereen met arbeidspotentie: soepele overgangen tussen verschillende banen en sectoren zijn mogelijk;
- Belemmeringen moeten weggenomen worden voor iedere werkende in cruciale beroepen in de MRA.

Dit vergt evenwel een nadere concretiseringsslag om deze ook daadwerkelijk uitvoerbaar te maken. We gebruiken hiervoor het voorliggende MUVP.
De overige oplossingsrichtingen hebben evenveel aandacht nodig. Echter, om deze te realiseren doen we een dringend beroep op de maatschappelijke instellingen zoals de Amsterdam en

Flevoland Economic Board, onderwijsinstellingen, sociale partners en Regionale Werkcentra om met de MRA in gesprek te gaan. Het gaat dan over rol, doelstelling en uitvoeringsverantwoordelijkheid. Het betreft de drie punten:

- In de MRA wordt ingezet op een vooruitstrevend strategisch HR-beleid met een evenwichtige verdeling tussen economische prestaties, medewerkerswelzijn en maatschappelijke verantwoordelijkheid.
- Om de meest productieve regio te blijven moet worden geïnvesteerd in technologische, proces en sociale innovaties.
- Maximale potentie van hybride banen/werkweek benutten om zowel aan economische, sociale en duurzame opgaven bijdragen.

Punt 1: Het onderwijs beter aan te laten sluiten op de arbeidsmarkt

Toelichting:
Dit punt is op te splitsen in verschillende acties:

- Vanuit economisch perspectief is de afgelopen jaren fors geïnvesteerd in samenwerking tussen bedrijfsleven en onderwijs, dit om de studenten en medewerkers te scholen voor de arbeidsmarkt. We noemen dit de publiek private samenwerking (PPS) en campusontwikkeling. Er zijn inmiddels 30 PPS-en gerealiseerd. Deze zijn de onderlinge samenwerking aan het versterken middels High Impact PPS-en. Deze campusontwikkeling komt ook vaak terug in de regio proposities.
- De MRA, voortbordurend op de regioproposities en het beleid van de provincie Noord-Holland, ziet de structuur van PPS, HIPS en Campusontwikkeling als de kern van de uitvoeringsstrategie. We gaan deze opschalen door meer ondernemingen aan de PPS-en te koppelen. Deze schaalbaarheid maakt de toegang tot de PPS-en in de verschillende regio's van de MRA mogelijk. We verbinden de Regionale Werkcentra aan de PPS-en voor een brede instroom. We onderzoeken en benoemen cruciale sectoren per regio en zien de PPS-en icm de Regionale Werkcentra als (om)scholingsfaciliteit. De PPS-en, zien we ook als de ontwikkel- en innovatieplek voor bedrijven, kennisinstellingen en overheden om in co-creatie nieuwe aanpakken voor de arbeidsmarkt te ontwikkelen, waarmee we economie en transities kunnen realiseren en verduurzamen. De PPS-en bieden de ruimte voor alle partners, om met enige afstand van hun eigen organisaties en geldende wet- en regelgeving, sneller en met meer flexibiliteit te reageren op actuele ontwikkelingen in de vraag op de arbeidsmarkt.

Het is van belang te sturen op curriculum-ontwikkeling met het bedrijfsleven in de lead gekoppeld aan een robuuste versterking van werkende om-, her- en bijscholingstrajecten. We zien dit ook als middelen om versnippering van arbeidsmarktinitiatieven tegen te gaan. Het is derhalve van groot belang om bestaande netwerken onderling te verbinden. Daarbij gaat het ook om in de meerkernige Metropool de kennisinstellingen en opleidingsmogelijkheden te spreiden over de gehele regio voor een goed aanbod.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	Co-financiering opschaling van PPS-en start in 2025 doorloop tot 2028. Door A. koppelen van meer ondernemers. B. realiseren doorlopende leerlijn (mbo-hbo-uni) C. koppelen van de regionale werkcentra. D. opschalen van omscholingstrajecten per pps. Prioritering per regio 2025. We onderzoeken bij welke cruciale beroepen nog geen of weinig PPS-en bestaan. Daarnaast doen we doorlopend onderzoek naar werkende principes en samenwerkingssuccessen van de PPS-en. Beleid afstemmen in governance-structuur.
Resultaat/impact/effect in 2028	We realiseren synergievoordelen door betere samenwerking en afstemming bij de PPS'en en RWC's en laten onafhankelijk onderzoek doen naar de gerealiseerde samenwerking en synergievoordelen. We verduurzamen PPS-ontwikkeling binnen het onderwijs en zetten ondernemers meer in de lead.
Rol/schaal MRA	Rol aanjagen van de opschaling
Partners	Pijler Economie samen met de Amsterdam/ Flevoland Economic Board in afstemming met Kennisinstellingen en de Regionale Werkcentra.
Rijk/Europa	Afstemmen van de rol van ondernemingen en medewerkers
Financiën	Verkenning 300K per jaar als co-financiering.
Inzet	Bureaukosten MRA ism Provincies & Gemeenten
Trekkerschap	Pijler Economie
Risico (mitigatie)	Verminderde samenwerking overheid, onderwijs en bedrijfsleven.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Welke cruciale sectoren zijn er in de MRA. We zoeken de verbinding met Ambitie 2 op het gebied van innovatie binnen PPS-en
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Door betere aansluiting van mens en werk zijn medewerkers meer tevreden, gezonder en gelukkiger.
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Elke regio heeft een eigen economische preferente sectoren deze worden ondersteund

Punt 2: Als overheden samen te werken met andere stakeholders om de instituties in de arbeidsmarkt zo goed mogelijk te laten samenwerken

Toelichting

We gaan op bestuurlijk niveau de governance-structuur voor O+A in de MRA vastleggen, gericht op een gemeenschappelijke doelstelling en waar knelpunten worden benoemd en oplossingsrichtingen worden vastgesteld.

In de structuur wordt opgenomen hoe wij ons als collectieve lokale overheid verhouden tot de overige Helix partners en doen een beroep op de Amsterdam Economic Board en kennisinstellingen om dit proces samen in te richten samen met de sociale partners. Hierbij worden nadrukkelijk ook mbo-instellingen en kennisinstituten (bijv. MBO-Raad) meegenomen. Immers, veel tekorten op de arbeidsmarkt spelen juist bij praktisch opgeleiden in cruciale beroepen.
Er wordt onderzoek gedaan naar hoe we in de MRA voor de publieke sector toch voldoende werknemers kunnen op-, om- of bijscholen, aangezien die zich over het algemeen buiten de PPS-en bevindt.

Binnen de MRA Pijler Economie gaan we hiervoor ook de verbinding aan met het sociaal domein. Hiervoor richten we in de MRA een bestuurlijke themagroep op waarin zowel bestuurders met een economische als bestuurders met een sociale portefeuille deelnemen. Deze wordt ondersteund door een directeurenoverleg en de ambtelijke werkgroep Onderwijs-Arbeidsmarkt. De bestuurlijke themagroep heeft als taak het MUVP tot uitvoering te brengen en besluit over de inzet van het budget van de werkgroep obv het MUVP.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	Eerste schets eind 2024 operationalisatie vanaf 2025
Resultaat/impact/effect in 2028	In de Triple/Quadruple helix vindt afstemming plaats in het domein Onderwijs-Arbeidsmarkt
Rol/schaal MRA	Binnen de MRA maken we door de bestuurlijke themagroep de verbinding tussen de Pijler Economie en het sociaal domein.
Partners	Pijler Economie en bestuurders met een sociale portefeuille: MRA; Triple/Quadruple Helix verzoek tot organisatie aan Amsterdam Economic Board iom Board Flevoland
Rijk/Europa	Aanhaken bij relevante ontwikkelingen
Financiën	Budget: organisatie 1 dag week / 20K
Inzet	Bureau MRA, Amsterdam Economic Board ism Helix partijen
Trekkerschap	Pijler Economie, /Werkgroep O+A
Risico (mitigatie)	De samenwerking wordt niet gerealiseerd, synergie komt niet tot stand. Actoren kiezen voor eigen belang.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	We bezien of een bestuurlijke Themagroep een werkbaar en effectief middel is om het MUVP tot een succes te maken en de samenwerking te versterken.
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Afstemming levert betere resultaten en daarmee gelukkiger en productievere medewerkers.
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Stakeholders, ook in de regio worden gehoord en belang komt terug in de uitvoering van MUVP

Punt 3: Samen met bedrijfsleven, kennisinstellingen en sociaal-maatschappelijke instellingen te komen tot afspraken over/acties voor het verminderen van tekorten in sectoren waaronder publieke dienstverlening (zoals het OV). De MRA wil haar rol als regionale regisseur hier beter in uitoefenen

Toelichting

Op MRA-niveau worden de oplossingsrichting uit het Birch rapport verder uitgewerkt en geconcretiseerd. We gaan aan de slag met het vaststellen van een gedeeld beeld van welke sectoren en/of beroepen we als MRA in de MRA cruciaal vinden, de regioproposities geven hierbij richting. Het is aan de regionale bestuurders aan de O+A tafel (bij de Board) om op basis van data van onder meer de Economische verkenningen van de MRA een gefundeerde keuze te maken.

Om de overgangen tussen banen en sectoren soepel te laten verlopen en belemmeringen kunnen worden weggenomen zetten we de PPS-en in en gebruiken Publiek-Private samenwerking als enabler/oplossingsrichting voor transities op de arbeidsmarkt in bijvoorbeeld de zorg en energietransitie.

Belemmeringen in de arbeidsmarkt(structuur) benoemen we in de gouvernance-structuur. We richten een Strategisch HRM netwerk op, hiermee sluiten we ook aan bij een dergelijk initiatief bij Techport. Verzoek aan de Amsterdam Economic Board voor implementatie.
De Skills ontwikkeling wordt actief ondersteund want het blijft een belangrijk onderdeel met betrekking tot de validering van vaardigheden om van werk naar werk transities mogelijk te maken. We sluiten aan en verbinden beleid van de samenwerkende gemeenten en provincies in de MRA zoals bijvoorbeeld het Manifest WerkenOntwikkelen2030 van de provincie Noord-Holland.
Actie Fonds van Werk naar Werk MRA. Transities op de arbeidsmarkt zijn kostbaar, of het nu gaat om trajecten van werkloosheid naar werk of van werk naar werk. Er bestaan veel fondsen voor een betere werking van de arbeidsmarkt en er zijn veel actoren actief. Voor succesvolle scholing en werkzame PPS-en is overzicht, werkwijze, afstemming en regie nodig. Belangrijk onderdeel is een gedeeld beeld over wat publieke-, wat gedeelde- en private verantwoordelijkheid is van de financiering van arbeidsmarkttrajecten.

Daarom starten een onderzoek naar verbinding tussen de verschillende fondsen en verwerken daarin de lopende ontwikkelingen zoals HC-NL en de fondsen van de provincies Noord-Holland, Flevoland, Amsterdam en Gooi en Vecht streek (UTC). We doen een oproep aan de sectorale O&O fondsen en het ministerie van SZW om gemeenschappelijk op te trekken. Zodoende komen we tot een helder overzicht voor de MRA. We starten tevens een lobbytraject om de verbinding en verantwoordelijkheden Rijk-Regio helder te maken en roepen op tot een landelijke co-financieringsstructuur voor Van Werk Naar Werk trajecten.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	Afstemming met Amsterdam Economic Board over rol en invulling O+A Tafel start 2025 met onderzoek en realisatie. Board Flevoland betrekken. Onderzoek en bijdrage aan Talentfondsen in MRA. Lobby Den Haag over fonds van Werk naar Werk.
Resultaat/impact/effect in 2028	Realisatie tafel en afstemming cruciale beroepen. Realisatie fonds van Werk naar Werk
Rol/schaal MRA	MRA stemt af met board en lobby Den Haag
Partners	Qadruple Helix, Amsterdam Economic Board, Talentfondsen PPS-en
Rijk/Europa	Lobby fonds van Werk naar Werk bij SZW/EZ en we volgen de ontwikkelingen bij de Europese Instituties
Financiën	120K/jaar
Inzet	2 dagen in de week in afstemming en samenwerking Flevoland Talentfonds en eventueel Utrecht Talent Alliantie
Trekkerschap	MRA bureau, Amsterdam Economic Board
Risico (mitigatie)	Samenwerking wordt niet gerealiseerd. Versnippering belangen en geen financiële ondersteuning Van Werk Naar Werk richting cruciale beroepen.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Overlegtafel en financiële ondersteuning zijn centrale onderdelen van MUVP, naast PPS-en
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Door in te zetten op het verbeteren van bestaande tekorten bij cruciale beroepen wordt de brede welvaart voor zowel de (nieuwe) werkenden vergroot als de brede welvaart van inwoners in de MRA die profiteren van deze ontwikkeling, bijvoorbeeld in de zorg en het onderwijs.
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Regio's in de MRA trekken gezamenlijk op.

Punt 4: Het onbenut arbeidspotentieel op alle niveaus (inclusief talentontwikkeling) te identificeren en beter aan te laten sluiten op de arbeidsmarkt

Toelichting

Dit punt is op te splitsen in verschillende acties:

- Waar de oplossingsrichting over het wegnemen van belemmeringen zich focust op werkenden wordt door de MRA ook actiever ingezet op inwoners zonder werk, we onderzoeken, hoe kunnen zij zich Leven Lang Ontwikkelen om op die manier de tekorten in cruciale beroepen aan te pakken. Tevens ziet Leven Lang Ontwikkelen er anders uit voor verschillende onderwijsniveaus. Mbo-instellingen, PPS-en en/of kennisinstellingen gebruiken/ontwikkelen hun expertise om de doelgroep te betrekken.
- Binnen de MRA bevorderen we de samenwerking tussen de Regionale Werkcentra, en komen we tot een gemeenschappelijke MRA propositie. Daarnaast bevorderen we dat er meer publiek-privaat wordt samengewerkt. Dit is een belangrijk regievraagstuk dat de komende jaren binnen de MRA wordt aangepakt. Op 29 april 2023 heeft de coördinerend Minister van SZW een brief naar de Tweede Kamer gestuurd waarin de oprichting van Regionale Werkcentra wordt aangekondigd per 1 januari 2026. Het is van belang om goed op deze ontwikkeling aan te sluiten.
- Binnen de MRA wordt onderzocht of werkenden niet onnodig veel reizen voor hun werk. Loont het niet om werknemers te stimuleren in hun eigen omgeving aan de slag te gaan, bijvoorbeeld in de kinderopvang. Nu pendelen veel werknemers in cruciale beroepen tussen gemeenten waarin (lokaal) ook tekorten zijn in diezelfde cruciale beroepen. Bij het wegnemen van belemmeringen voor werkenden denken we ook aan de mogelijke armoedeval waar werknemers tegenaan lopen als ze bijvoorbeeld meer uren gaan werken en daarmee hun recht op toeslagen verliezen.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	Overleg werkcentra vanaf 2025, samenwerking van 2026.
Resultaat/impact/effect in 2028	Afstemming tussen de centra is bereikt
Rol/schaal MRA	De MRA, sociaal initieert overleg
Partners	Regionaal Werkcentra in de MRA. Kennisinstellingen, PPS-en
Rijk/Europa	Overleg met SZW over invulling en mogelijk afstemming samenwerking van 5 Regionale Werkcentra
Financiën	1/5 dag in de week / 30K + 2 dagen in de week / 40K + 1 dag per week / 20 K
Inzet	3,5 dagen in de week
Trekkerschap	MRA Werkgroep O+A
Risico (mitigatie)	Samenwerking wordt niet gerealiseerd. Versnippering dienstverlening MRA

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Keuze is voor een brede ambitie met aandacht voor sociale thema's, Novex MRA inzake Woon-Werk balans
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Betere afstemming schept gelijke kansen voor cliënten Regionale Werkcentra
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Regio's in de MRA trekken gezamenlijk op.

Punt 5: Zicht te houden op het functioneren van en ontwikkelingen op de regionale arbeidsmarkt, op tekorten en op de match tussen onderwijs en arbeidsmarkt.

Dit punt is op te splitsen in verschillende acties:

- Publicatie van de economische verkenningen MRA.
- De afgelopen jaren zijn door het Rijk en de EU veel nieuwe subsidieregelingen voor de arbeidsmarkt en Leven Lang Ontwikkelen ingevoerd. Het gaat dan om bijvoorbeeld de Regiodeals, het Nationaal Groeifonds, Mdieu-, SLIM, STAP-, en Expeditie-regeling en het Europese EFRO, ESF en JTF-fonds. De afzonderlijke invloed daarvan op de arbeidsmarkt wordt steeds sterker. Om synergie op de regelingen voor de regio te realiseren gaan we binnen de MRA de effecten daarvan coördineren en onderling afstemmen.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	Publicatie EVMRA jaarlijks, voor overzicht en afstemming subsidieregelingen, bij voldoende draagvlak start 2025, doorloop tot 2028
Resultaat/impact/effect in 2028	Inzicht in ontwikkelingen arbeidsmarkt en afstemming subsidieaanvragen waardoor lagunes en dubbelingen bij aanvragen voorkomen worden
Rol/schaal MRA	De MRA initieert
Partners	Regionaal Werkcentra, Kennisinstellingen, PPS-en/HIP's
Rijk/Europa	Vermindering veelheid regelingen
Financiën	1 dag per week/20 K
Inzet	Bureau MRA in samenwerking met partners
Trekkerschap	MRA werkgroep O+A mogelijk ism met HIP Techport+
Risico (mitigatie)	Samenwerking wordt niet gerealiseerd. Versnippering in veelheid van aanvragen.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Acties zijn ondersteunend aan het MUVP
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Betere afstemming schept gelijke kansen en financiële ondersteuning voor werkenden
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Regio's in de MRA trekken gezamenlijk op. Spreiding funding in de regio.

Punt 6: De huidige arbeidskrachten mee te nemen in de digitale ontwikkelingen

Toelichting

Kunstmatige Intelligentie zal de komende tijd een grote invloed hebben op de arbeidsmarkt. Bijna iedereen zal met deze verandering geconfronteerd worden. In de Gooi en Vecht zijn hiermee de eerste ervaringen opgedaan, ook in relatie met de Utrecht Talent Alliantie/AI4CI. Deze ontwikkeling willen we in de hele MRA neerleggen en de verbinding zoeken met overige stakeholders in de regio. Deze trend sluit aan bij de reeds bestaande digitale ontwikkeling. Landelijk speelt de HCA ICT hierin een grote rol.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	Onderzoek naar impact AI, Start 2025 implementatie onderzoeksuitkomsten 2026-2028
Resultaat/impact/effect in 2028	Inzicht in gevolgen AI voor de arbeidsmarkt
Rol/schaal MRA	MRA Bureau faciliteert
Partners	Regio Gooi en Vechtstreek met eventuele stakeholders AI
Rijk/Europa	Nog nader te bepalen
Financiën	10K per jaar
Inzet	½ dag in de week
Trekkerschap	Gooi en Vechtstreek
Risico (mitigatie)	AI wordt gemist als thema op de arbeidsmarkt is slecht voor de weerbaarheid van ondernemingen en medewerkers.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	AI is een driver van de verandering op de arbeidsmarkt
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Inzet op AI levert mogelijke positieve bijdrage aan productiviteit of omscholing
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Regio's leveren inzet op onderdelen van het MUVP

Ambitie 4: We willen voldoende, passende, bereikbare en toekomstbestendige werklocaties, afgestemd op de woonlocaties van (potentiële) werkenden

Mensen halen veel voldoening, waarde en natuurlijk inkomsten uit werk. Het is een essentiële bouwsteen voor Brede Welvaart en de economie van de MRA. Met beperkte fysieke ruimte in onze regio is afstemming over werklocaties essentieel. Te meer omdat het zich ook verhoudt tot andere ambities als woningen voor onze inwoners, (verduurzamen van) mobiliteit en grote transities waar we voor staan voor energie en de circulaire economie. Het is bovendien een onderwerp dat zich evident op regionale schaal manifesteert: bedrijven en werknemers houden zich niet aan gemeentegrenzen. De ambitie om samen te werken aan werklocaties is breed gedragen: in alle deelregionale proposities kwam dit punt uitgebreid aan bod.

Deze ambitie kan worden waargemaakt door:

1. Ons in te spannen om dynamiek in de markt mogelijk te maken, de balans in vraag náar en aanbod ván werklocaties zo optimaal mogelijk te laten zijn en daarbij te streven naar een frictieleegstand van circa 8%;
2. Het huidige totale oppervlak aan bedrijventerreinen (per 1 september 2024) in omvang proberen vast te houden en bestaande bedrijventerreinen toekomstbestendig te maken (o.m. via intensivering en duurzaamheidsmaatregelen), nieuwe terreinen toekomstbestendig te ontwikkelen en serieus werk te maken van het realiseren van aantrekkelijke gecombineerde woon-werkgebieden;
3. De deelregionale economische profielen te koppelen aan de werklocaties om daarmee invulling te geven aan het soort bedrijvigheid en werkgelegenheid

Punt 1: Ons in te spannen om dynamiek in de markt mogelijk te maken, de balans in vraag náar en aanbod ván werklocaties zo optimaal mogelijk te laten zijn en daarbij te streven naar een frictieleegstand van circa 8%

Toelichting
Dit punt is op te splitsen in meerdere acties:

1.1 We voeren de regionale bedrijventerreinenstrategie uit[1]:

De recent opgestelde Bedrijventerreinenstrategie MRA bestaat uit zes elkaar versterkende lijnen waarop inzet nodig is. Accenten kunnen per gemeente en provincie verschillen met het oog op de lokale opgave, urgenties en prioriteiten:

- De samenwerkende partijen in de MRA willen de bestaande voorraad bedrijventerreinen in de MRA beter beschermen en benutten
- De samenwerkende partijen in de MRA willen de bedrijventerreinen toekomstbestendig maken, door gemeenten, bedrijven en ondernemersverenigingen te helpen met het verduurzamen van bedrijventerreinen
- De samenwerkende partijen in de MRA willen de ruimte op bestaande en nieuwe bedrijven intensiever gaan benutten, ruimte voor hogere milieucategorieën behouden, intensief en meervoudig/multifunctioneel ruimtegebruik stimuleren en kansen en instrumenten in beeld brengen

[1] Op moment van opstellen van dit Uitvoeringsprogramma (mei 2024) ligt deze Bedrijventerreinenstrategie nog voor bij de colleges van de MRA partners ter onderschrijving – dit kan natuurlijk nog gevolgen hebben voor de al dan niet uitvoering en de wijze waarop.

- De samenwerkende partijen in de MRA streven naar een betere benutting van het stedelijk gebied voor economische functies die daar ruimtelijk passen en niet thuishoren op een bedrijventerrein
- De samenwerkende partijen in de MRA willen selectief omgaan met de uitgifte van het huidige aanbod en nieuwe plannen en dat bedrijven die nieuwe bedrijfskavels in gebruik nemen aantoonbaar bijdragen aan brede welvaart, verduurzaming van de economie en/of specialisaties in de betreffende deelregio
- De samenwerkende partijen in de MRA willen nieuwe plannen voor bedrijventerreinen ontwikkelen, om te kunnen blijven voorzien in de behoefte, die naast autonome groei ook voortkomt uit transformatie van bestaande bedrijventerreinen

Vanuit de MRA Directie is een programmamanager geleverd die de bedrijventerreinenstrategie MRA heeft opgesteld en er voor zorg draagt dat de onderdelen hiervan verder worden uitgewerkt, dat er coördinatie is op de uitvoering van de bedrijventerreinenstrategie en dat deze goed wordt ingepast in overkoepelende trajecten zoals bijvoorbeeld de NOVEX de ruimtelijke voorstellen aan het Rijk door de provincies. Van gemeenten in de MRA vraagt deze actie nauwe betrokkenheid qua zowel inhoudelijke afstemming als implementatie van de acties en afspraken in lokaal beleid en lokale uitvoering.

Al dan niet in het kader van NOVEX zet de MRA op intensieve betrokkenheid van het Rijk bij de uitvoering (financiering, regelgeving). In de lobby naar het Rijk werkt de MRA hierop ook samen met de andere Metropoolregio's (de M5). Voor een aantal uitgangspunten/ afspraken is het essentieel dat bedrijven, ontwikkelaars en koepelorganisaties goed zijn aangesloten; vooral voor de intensivering van het ruimtegebruik, het toekomstbestendig maken van bestaande en nieuwe bedrijven en het beter benutten van stedelijk gebied voor economische functies. De betrokkenheid van het bedrijfsleven is voor de realisatie essentieel; daarom wordt ingezet op een versterking van de organisatiegraad op bedrijventerreinen. Het Programma Bureau Herstructurering (PHB) heeft hierbij, evenals de ondernemersverenigingen een belangrijke rol die vanuit de MRA ondersteunt zal worden.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	BTS: uitvoering gehele periode
Resultaat/impact/effect in 2028	Balans (kwalitatief, kwantitatief en per deelregio) in vraag-aanbod werklocaties
Rol/schaal MRA	Organiseren gezamenlijke acties en kennisdeling; Bewaken afspraken via monitoring en bestuurlijke afstemming
Partners	Gemeenten, provincies, ondernemersvereniging, PHB, min EZ
Rijk/Europa	In kader NOVEX MRA afspraken met het Rijk
Financiën	Zie begroting
Inzet	0,5 fte
Trekkerschap	Prov NH en gem Lelystad
Risico (mitigatie)	Onvoldoende budgetten voor intensivering en verduurzaming bedrijventerreinen; ontbrekende regel- en wetgeving; netcongestie

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Keuzes in ruimtegebruik
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Keuzes ruimtegebruik
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Spreiding werklocaties

1.2 Regionale kantorenstrategie (vanuit PLABEKA)

Toelichting

Hoewel de problemen op de kantorenmarkt op dit moment minder urgent en ingewikkeld zijn dan die voor bedrijventerreinen, blijven we de komende jaren ook samenwerken om een gezonde en goed functionerende kantorenmarkt te borgen. We zetten de samenwerking die we vanuit Plabeka hebben opgezet door, en werken daarbij ook een nieuwe regionale kantorenstrategie uit (de huidige dateert uit 2019). Analoog aan de Bedrijventerreinenstrategie zal in nauwe samenwerking met de relevante gemeenten een meerjarige kantorenstrategie opgesteld gaan worden, met als uitgangspunten een goede balans tussen vraag en aanbod (zowel kwantitatief als kwalitatief en op basis van de meest recente inzichten over toekomstig kantorengebruik) en bijdragend aan de verdere ontwikkeling van een dynamische, meerkernige metropool.
Voor een aantal uitgangspunten/ afspraken is het essentieel dat bedrijven, ontwikkelaars en koepelorganisaties goed zijn aangesloten; vooral voor afspraken over transformatie en over het toekomstbestendig maken van bestaande en ontwikkelen van nieuwe kantoorgebouwen.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	Nieuwe MRA kantorenstrategie medio 2025
Resultaat/impact/effect in 2028	Een gezonde regionale kantorenmarkt, aansluitend op de behoeften en nauwelijks leegstand
Rol/schaal MRA	Regionale afspraken maken en bewaken (monitoren); gezamenlijke acties uitvoeren
Partners	Marktpartijen
Rijk/Europa	Vooralsnog zijn hiervoor nog geen acties voorzien richting Rijk of EU: hierop komt pas zicht zodra de strategie geschreven is.
Financiën	Vooralsnog zijn voor het opstellen van de strategie beperkt financiën nodig: het gaat daarbij om kleinschalige dingen als proceskosten en productiekosten, die uit reguliere MRA directie middelen kunnen worden gefinancierd. Mochten in de toekomst grotere financiële middelen nodig zijn, dan zal afstemming daarover plaatsvinden in het Platform Economie.
Inzet	0,2 fte
Trekkerschap	Nader te bepalen
Risico (mitigatie)	Er zijn vooralsnog geen risico's voorzien voor het opstellen van de strategie. Aandachtspunt is betrokkenheid/eigenaarschap van de deelnemers, maar dat zal worden ondervangen door een goed proces met elkaar af te spreken.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Bepalen van juiste balans tussen ruimte voor werken en andere ruimtelijke functies
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Werklocaties en de balans tussen wonen en werken vormen een belangrijke bouwsteen van brede welvaart. Toegang tot werk,

	betaalbare reiskosten, etc. De kantorenstrategie kan hier rekening mee houden.
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	De zakelijke kantorenmarkt beperkt zich tot enkele locaties in de MRA

Punt 2: Het huidige totale oppervlak aan bedrijventerreinen (per 1 september 2024) in omvang proberen vast te houden en bestaande bedrijventerreinen toekomstbestendig te maken (o.m. via intensivering en duurzaamheidsmaatregelen), nieuwe terreinen toekomstbestendig te ontwikkelen en serieus werk te maken van het realiseren van aantrekkelijke gecombineerde woon-werkgebieden

Toelichting
Zie bedrijventerreinenstrategie.

Punt 3: De deelregionale economische profielen te koppelen aan de werklocaties om daarmee invulling te geven aan het soort bedrijvigheid en werkgelegenheid

Toelichting
Voor deze actie levert de MRA de projectleider, die samen met de gemeenten zorgdraagt voor de deelregionale profielen, hun onderlinge dwarsverbanden en de coördinatie met de andere ruimtelijk-economische dossiers op MRA schaal. De deelregionale profielen richten zich primair op de onderscheidende (innovatieve) onderdelen van de regionale economie. Deze deelregionale profielen worden verdere afgestemd met partners uit bedrijfsleven, kennisinstellingen en/of sociaal-maatschappelijke instellingen. De eerste fase is inmiddels afgerond.
Komend jaar vindt een verdere verdieping plaats; bij de verdere implementatie zullen ook de regionale Boards en ROM's betrokken worden. Idealiter ontwikkelt zich per deelregio een (meer) intensief samenwerkend eco-systeem van overheden, bedrijfsleven, onderwijs- en kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties.
Waar relevant wordt – al dan niet in de kaders van NOVEX MRA – samenwerking met het rijk bevorderd (denk hierbij aan bv aansluiting op sleutel technologieën zoals min EZK die bevordert of campusontwikkeling).

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	Afronding verkenning en vaststellen uitvoeringsstrategie medio 2025
Resultaat/impact/effect in 2028	In enkele deelregio's een zichtbare doorontwikkeling van clusters van innovatie bedrijvigheid, veelal in nauwe samenwerking met onderwijs- en kennisinstellingen en soms tot uitdrukking komend in fysieke plekken: campussen.
Rol/schaal MRA	Uitvoeren verkenning, opstellen uitvoeringsstrategie – vervolgens waar nodig/gewenst uitvoeringsafspraken maken met de deelregionale partners
Partners	Gemeenten. ROM's Boards, bedrijfsleven, onderwijs- en kennisinstellingen
Rijk/Europa	In kader NOVEX_MRA – aansluiten op technologiebeleid EZ en EU
Financiën	Vooralsnog zijn voor het opstellen van de deelregionale profielen beperkt financiën nodig: het gaat daarbij om kleinschalige dingen als proceskosten en productiekosten, die uit reguliere MRA directie middelen kunnen worden gefinancierd. Mochten in

	de toekomst grotere financiële middelen nodig zijn, dan zal afstemming daarover plaatsvinden in het Platform Economie.
Inzet	Inzet wordt geleverd vanuit de MRA Directie om dit proces te coördineren, en af te stemmen met oa NOVEX.
Trekkerschap	Afstemming over het trekkerschap van deze actie moet nog plaatsvinden.
Risico (mitigatie)	Onvoldoende ambtelijke capaciteit bij gemeenten en MRA

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Nader te bepalen focus op sectoren en technologieën
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	De deelregionale profielen helpen om zicht te krijgen op de kracht en potentie van de deelregio's, en zijn bouwstenen in de bredere afweging die binnen NOVEX gemaakt wordt. Op meta niveau dragen ze daarin ook bij aan de brede welvaart, omdat ze helpen om keuzes te maken die bij kunnen dragen aan die brede welvaart.
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Draagt nadrukkelijk bij aan meerkernigheid door de sterkten van deelregio's verder te helpen versterken.

Ambitie 5: We willen leefbare steden en dorpen met voldoende, betaalbare, bereikbare en toekomstbestendige woningen, in een gezonde leefomgeving

De uitdagingen op de woningmarkt zijn groot. Het tekort aan woningen is nijpend, de wachtlijsten voor sociale huurwoningen zijn lang en we hebben in de regio een grote opgave om bijzondere doelgroepen te huisvesten. De huidige markt zorgt voor onvoldoende aanbod aan betaalbare woningen, waardoor het tekort blijft oplopen. Samenwerking met marktpartijen, woningbouwcorporaties, institutionele beleggers en andere belanghebbenden is daarbij cruciaal.

Voor een leefbare metropoolregio is meer nodig dan alleen het toevoegen van woningen. Het gaat om steden én dorpen met een gezonde leefomgeving en een goede leefkwaliteit. Als MRA hebben we een gezamenlijke opgave om te werken aan de realisatie van meer passende en bereikbare woningen. Dit doen we door nieuwe woningen te bouwen op toekomstbestendige locaties waarbij we invulling geven aan alle randvoorwaarden zoals netcongestie, bereikbaarheid, water en bodem en door daarnaast de bestaande voorraad beter te benutten. We hebben in de MRA een gezamenlijke opgave om de woningvoorraad beter passend te maken voor een vergrijzende bevolking en de opgave om bijzondere doelgroepen te huisvesten. Over al deze opgaven zijn door het Rijk en de regio afspraken gemaakt in het ontwikkelperspectief (november 2021) en in de Woondeal MRA (maart 2023), onze gemeenschappelijke basis voor de uitvoering. De komende jaren blijft deze samenwerking met en lobby richting het Rijk van groot belang.

Deze ambitie kan worden waargemaakt door:

1. Voldoende nieuwe woningen te bouwen in de periode 2020-2030, minstens 175.000, oftewel 17.500 per jaar, en de woningvoorraad daarnaast op andere manieren te laten groeien, zodat de MRA in 2030 minstens 1.300.000 woningen telt;
2. Passende woningen te bouwen die kwalitatief geschikt zijn voor diverse doelgroepen en hier regionaal afspraken over te maken;
3. Bereikbare woningen te bouwen die goed ontsloten zijn door onder andere het ov en gunstig liggen ten opzichte van werklocaties (verbeteren woon-werkbalans) en voorzieningen;
4. Alle nieuwe gebiedsontwikkelingen toekomstbestendig te realiseren: waterrobuust/klimaatbestendig/-adaptief, energieneutraal, zoveel mogelijk circulair en op een manier die bijdraagt aan de gezondheid van inwoners en natuur;
5. Groen/blauwe netwerken, recreatiemogelijkheden en landschapsontwikkeling mee te laten groeien met de verstedelijking (zie ook ambitie 6 en 7);
6. Nabijheid en diversiteit van culturele voorzieningen (inclusief bibliotheken) gelijke tred te laten houden bij groeiende inwoneraantallen;
7. De bestaande woonwijken te herstructureren zodat ze hetzelfde niveau hebben – qua passendheid en toekomstbestendigheid – als de woningen die na 2023 zijn toegevoegd;
8. Te werken aan het verbeteren van een gezonde leefomgeving (minder geluidsoverlast en schonere lucht);
9. Gezamenlijk invulling te geven aan de afspraken die we als MRA hebben gemaakt met het Rijk in de Woondeal over het vergroten van het aanbod van betaalbare woningen en een evenwichtigere verdeling ervan over de regio.

De acties worden uitgevoerd door het Programma Bouwen en Wonen. Dit natuurlijk in samenwerking en samenspraak met alle MRA-deelnemers en in opdracht van het PHO Bouwen en Wonen. In de onderstaande beschrijving staan verschillende acties beschreven. Deze zijn gekoppeld

aan de punten die staan opgesomd in de MRA Agenda (zie hierboven). Een aantal acties hebben betrekking op meerdere punten. Hiernaar zal worden doorverwezen.

Punt 1: Voldoende nieuwe woningen te bouwen in de periode 2020-2030, minstens 175.000, oftewel 17.500 per jaar, en de woningvoorraad daarnaast op andere manieren te laten groeien, zodat de MRA in 2030 minstens 1.300.000 woningen telt

Toelichting
Voor dit punt moeten verschillende acties worden ingezet. Deze worden hieronder verder uitgewerkt.

1.1 Coördineren van de Grotere Gebiedsontwikkelingen (46 projecten) en kritische succesfactoren in de Woondeal MRA + nader te bepalen projecten voor kleinere gemeenten buiten de Woondeallijst.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	Doorlopende actie waarbij gedurende het jaar op lokaal, deelregionaal en regionaal niveau diverse versnellingstafels worden georganiseerd. Bij deze versnellingstafels bespreken we woondealprojecten die vast lopen en de kritische succesfactoren uit de woondeal en monitoren we de voortgang en de plancapaciteit. Als we er in de regio niet uitkomen is er een landelijke versnellingstafel waar we naartoe op kunnen schalen. Ook zijn andere oplossingen mogelijk (zoals bijvoorbeeld het organiseren van een BO tussen gedeputeerde en wethouder, en/of met een andere partij, specifieke inzet van gebiedsontwikkelaars PNH bijv. op het gebied van parallel plannen, verdiepende themasessies met een focus op innovatieve oplossingen).
Resultaat/impact/effect in 2028	Zie hierboven.
Rol/schaal MRA	We organiseren een versnellingstafel op MRA-niveau en verdiepende themasessies (gedeeld met NHN) en op MRA-schaal zorgen we voor voldoende kennis over de lopende projecten zodat deze tijdig geagendeerd en geëscaleerd kunnen worden. De verantwoordelijk voor het agenderen en escaleren ligt bij de deelregionale tafels (waar alle relevante partijen bij betrokken moeten zijn). Ook organiseren we dat gemeenten en bouwers hulp krijgen bij het versnellen en hiervoor komt binnenkort een Loket Versnelling Woningbouw van de PNH.
Partners	MinBZK/VRO, Woningcorporaties (AEDES, AFWC), Institutionele beleggers (IVBN), Projectontwikkelaars (NEPROM), Bouwende partijen (BouwendNederland) en (groot)banken
Rijk/Europa	Constante samenwerking en afstemming met het Rijk over het invullen van de kritische succesfactoren voor woningbouw en het nakomen van afspraken die gemaakt zijn in de woondeal. Waarbij ook nieuwe ontwikkelingen worden meegenomen (denk nu bijv. aan KSF drinkwater, Raad van State-procedures of geopolitieke ontwikkelingen en macro-economische onzekerheden).

Financiën	N.v.t.
Inzet	1 FTE per jaar voor het trekkerschap in de MRA. Daarnaast nauwe samenwerking met de gebiedsontwikkelteams bij de Provincies.
Trekkerschap	Noord-Holland en Flevoland
Risico (mitigatie)	Het belangrijkste risico is dat de randvoorwaarden vanuit de Rijksoverheid onvoldoende ingevuld worden en daardoor onvoldoende woningen gebouwd kunnen worden. Dit mitigeren we door naast projectmatig in te zetten op het versnellen van de woningbouw ook in te zetten op lobby en Public Affairs.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Keuze voor snelheid en focus op een beperkt aantal projecten vanuit de MRA. Met de woondeal als duidelijke randvoorwaarde
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Draagt bij aan brede welvaart doordat we
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	De gekozen projecten dragen bij aan meerkernigheid. Een groot deel van de projecten is buiten Amsterdam en komen voor een deel voort uit het programma bereikbare steden waarbij we specifiek hebben gewerkt aan meerkernigheid door ontwikkeling rondom OV-Knooppunten. Indien locaties uitvallen is het iedere keer de vraag en keuze of nieuwe locaties die naar voren worden geschoven bijdragen aan meerkernigheid.

1.2 Coördineren van afspraken rondom flexwoningbouw

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	Doorlopende actie. Doelstelling is om jaarlijks ongeveer 1.500 flexwoningen in de MRA te realiseren.
Resultaat/impact/effect in 2028	Zie hierboven
Rol/schaal MRA	Uitvoeren van de Realisatieovereenkomst (ROK) Flexwoningbouw en eventueel het periodiek actualiseren van deze Realisatieovereenkomst.
Partners	Ondertekenaars van de ROK flexwoningbouw MRA, flexwoningbouwers, corporaties, NH Bouwstroom
Rijk/Europa	Het Rijk is samenwerkingspartner in de ROK flexwoningbouw. We hebben voortdurend afstemming over realisatie, locaties, randvoorwaarden en eventuele subsidies voor flexwoningbouw.
Financiën	50.000 per jaar
Inzet	0,2 fte
Trekkerschap	Ouder-Amstel, Flevoland & Noord-Holland
Risico (mitigatie)	Risico is dat de businesscase van flexwoningen niet rond kan komen doordat er onvoldoende zicht is op een tweede locatie. Dit mitigeren door regionaal afspraken te maken over herplaatsing (een regionale ladder) en hierover in contact te blijven met het Rijk die hier ook regelingen over heeft opgezet.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Keuze voor de tweede locatie van flexwoningen en over de bouw van flexwoningen na 2025/2026
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Flexwoningen zorgen voor een tijdelijke oplossing in de woningnood waarbij vooral urgente gevallen en/of jongeren snel een passende woning kunnen vinden om een dak boven het hoofd te hebben.
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	De flexwoningbouwlocaties worden ruimtelijk ingepast binnen de kaders van het ontwikkelperspectief MRA en dragen qua locatie bij aan een meerkernige metropoolregio.

1.3 Hulpvraag van gemeenten verbinden aan instrumenten, voorzieningen en subsidieregelingen van de provincies en/of het Rijk (o.a. flexibele schil, WBI, SBI, investeringskader, ASRE-opleiding)

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	Doorlopende actie waarbij gemeenten geholpen worden.
Resultaat/impact/effect in 2028	Zie rol/schaal MRA
Rol/schaal MRA	We bespreken vier keer per jaar in het directeuren overleg versnelling woningbouw wat de behoefte van gemeenten is. Op basis van deze besprekingen verbinden we gemeenten aan instrumenten en voorzieningen zoals de flexibele schil, subsidieregelingen en de MRA-ASRE-opleiding. Ook organiseren we dat gemeenten en bouwers hulp krijgen bij het versnellen en hiervoor komt binnenkort een Loket Versnelling Woningbouw van de PNH.
Partners	MinBZK/VRO, MinFin, MinI&W, ASRE, IPO, VNG, RVO, IVBN, BouwendNederland, NEPROM
Rijk/Europa	We zorgen hierbij onder andere voor coördinatie en ondersteuning van de subsidieaanvragen die nodig zijn voor de uitvoering voor de woondeal. Daarnaast voeren we indien nodig gezamenlijke onderzoeken uit.
Financiën	N.v.t.
Inzet	0,5 fte
Trekkerschap	Flevoland en Noord-Holland
Risico (mitigatie)	Risico is voornamelijk dat we te afhankelijk zijn van externe subsidies, de MRA te weinig subsidies krijgt door landelijke tendens en risico is dat de verantwoordingslast ervoor zorgt dat er minder capaciteit is voor versnelling woningbouw. Dit mitigeren we door gemeenten te helpen om een heel goed verhaal te maken, te ondersteunen bij aanvragen en verantwoording en door in gesprek te zijn met het Rijk over de subsidies en verantwoordingsdruk.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Prioritering van inzet vanuit de MRA op projecten
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Projecten de bijdragen aan de brede welvaart krijgen meer prioriteit in de ondersteuning

Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Projecten die bijdragen aan de meerkernige ontwikkeling krijgen meer prioriteit in de ondersteuning

1.4 Gemeenten ondersteunen bij de verantwoording van (verkregen) woningbouwsubsidies (SBI, WBI, WoKT-gelden, Gebiedsbudgetten)

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	Doorlopende actie waarbij we gemeenten ondersteunen bij het verantwoorden van verkregen subsidies en hierover het gesprek voeren met de departementen binnen het Rijk. Dit moet ervoor zorgen dat gemeenten minder tijd kwijt zijn aan het verantwoorden van subsidies en de indexaties van subsidies met het Rijk besproken worden.
Resultaat/impact/effect in 2028	Zie hierboven.
Rol/schaal MRA	We zorgen ervoor dat we overzicht houden van de verkregen subsidies in de regio en hier het gesprek over voeren met gemeenten. Daarnaast hebben we planeconomische capaciteit om hierover gesprek te voeren.
Partners	MinBZK/VRO, MinFin, MinI&W
Rijk/Europa	We ondersteunen gemeenten met het gesprek met de departementen binnen het Rijk.
Financiën	N.v.t.
Inzet	0,5 fte
Trekkerschap	Noord-Holland en Flevoland
Risico (mitigatie)	Nvt. Dit is en mitigerende actie op de voorgaande actie

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Nvt.
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Nvt.
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Nvt.

Punt 2: passende woningen bouwen voor diverse doelgroepen en daar regionaal afspraken over maken

Toelichting

Voor deze actie wordt er een Woonzorgkader opgesteld. Dit kader bestaat uit een Woonzorganalyse, Afspraken over meer evenwichtige verdeling van aandachtsgroepen en een agenda Kennis en Kunde (op het gebied van wonen en zorg). Dit alles moet ervoor zorgen dat we meer passende woningen bouwen voor diverse aandachtsgroepen zoals ouderen, nieuwe Nederlanders, wettelijk urgenten en studenten.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	In 2025 wordt een Woonzorgkader opgesteld. Na 2025 gaan we dit kader periodiek actualiseren.
Resultaat/impact/effect in 2028	Zie tijdsplanning.

Rol/schaal MRA	Vanuit de MRA faciliteren we gemeenten bij het opstellen van hun woonzorgvisie als onderdeel van het volkshuisvestingsprogramma en regio.
Partners	Platform31, VNG, IPO, AEDES, Platform Woningcorporaties MRA, Zorgkantoren, Zorginstellingen, Welzijnsorganisaties
Rijk/Europa	Op dit dossier werken we gezamenlijk met het Rijk aan monitoring (opstellen woonzorganalyse). Daarnaast blijven we het gesprek voeren over de opgave in onze regio en de landelijke verdeling van aandachtsgroepen.
Financiën	100.000 euro per jaar.
Inzet	2 fte
Trekkerschap	Zaanstad en ntb
Risico (mitigatie)	Onvoldoende capaciteit bij de trekkende partners om dit actief te trekken. We mitigeren dit door hier zeer nadrukkelijk in te faciliteren vanuit de MRA-directie. Een ander risico is een veelheid van voorkeuren en opvattingen in de regio waardoor het lastig is om consensus te vinden over het woonzorgkader.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Regionale indeling van de woningmarkt regio die in het kader van de wet versterking regie volkshuisvesting wordt ingevoerd. Keuzes over de afspraken in het woonzorgkader rondom uitvoering en benadering van doelgroepen en wettelijk urgenten.
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Zorgt voor beter passende huisvesting voor met name kwetsbare inwoners
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Draagt bij aan een meer evenwichtige verdeling van doelgroepen binnen de regio

Punt 3: Bereikbare woningen te bouwen die goed ontsloten zijn door onder andere het ov en gunstig liggen ten opzichte van werklocaties (verbeteren woon-werkbalans) en voorzieningen

Toelichting
Voor dit punt moeten verschillende acties worden ingezet. Deze worden hieronder verder uitgewerkt.

3.1 Verkennen toekomstige woningbouwlocatie na 2030

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	In 2025 is een woningbehoefteraming gereed. Vanuit hier doorlopen we een traject om te bekijken of er voldoende plancapaciteit is voor de woningbehoefte en of de projecten in de plancapaciteit binnen het ontwikkelperspectief van de MRA passen. Vervolgens wordt gewerkt aan een totaallijst van projecten, randvoorwaarden en faseren.
Resultaat/impact/effect in 2028	Zie tijdsplanning.
Rol/schaal MRA	Coördineren van de verschillende onderzoeken en op MRA-niveau opstellen van een totaaloverzicht. Dit in nauwe samenwerking met de twee provincies en de Rijksoverheid.
Partners	BZK/VRO (Rijksoverheid), woningcorporaties, ontwikkelaars, beleggers, waterschappen

Rijk/Europa	We betrekken het Rijk via NOVEX bij deze actie
Financiën	N.v.t.
Inzet	0,2 fte
Trekkerschap	Velsen en ntb
Risico (mitigatie)	Onvoldoende realistische locaties in de plancapaciteit van de MRA. Dit ondervangen we door ruim in de plancapaciteit te zitten (130% van de benodigde locaties).

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Keuzes over fasering en over locaties vanuit het ontwikkelperspectief van de MRA
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Draagt bij aan voldoende betaalbare woningen voor de periode na 2030 waarbij oog is voor de brede welvaart
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Meerkernigheid is het uitgangspunt bij de ontwikkeling van locaties na 2030. Dit wordt dus als criterium meegenomen bij vraagstukken rondom locatie.

3.2 Opstellen Leidraad Uitgangspunten Gebiedsontwikkeling

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	In 2025 wordt in de MRA een Leidraad Uitgangspunten Gebiedsontwikkeling opgesteld. Hierin worden alle meest relevante inzichten op het gebied van integrale gebiedsontwikkeling gebundeld. Het gaat hierbij om thema's zoals energie, circulariteit, klimaatbestendigheid, voorzieningen, bereikbaarheid, cultuur, gezonde leefomgeving en biodiversiteit. Hierdoor hoeven MRA-deelnemers minder zelf het wiel uit te vinden. Vanuit dit traject gaan we onderling kennis delen en jaarlijks wordt de leidraad op basis van voortschrijdend inzicht aangepast.
Resultaat/impact/effect in 2028	Zie tijdsplanning
Rol/schaal MRA	De leidraad wordt door het MRA-programmateam opgesteld, maar hiervoor is kennis nodig vanuit alle MRA-deelnemers zodat de meest relevante kennis en ervaring gebruikt kan worden.
Partners	Bij deze leidraad betrekken we architecten, ontwikkelaars, bouwers, kennisinstellingen, corporaties, beleggers en de bankensector
Rijk/Europa	Op Europees schaalniveau worden veel aanknopingspunten voor een leidraad opgesteld. Deze zijn onder andere te vinden in het Level(s) raamwerk van de commissie en in de nieuw Europese wet voor de gebouwde omgeving. We blijven nauw betrokken bij de Europese commissie en werken samen met andere metropolen om van hen te leren bij het opstellen van de leidraad en onderling kennis uit te wisselen. Op Rijksniveau zijn we vanuit het NOVEX-traject met het Rijk in gesprek en dit benutten we om de leidraad uit te werken.
Financiën	50.000 euro per jaar
Inzet	1 fte
Trekkerschap	Velsen en nog ntb

Risico (mitigatie)	De leidraad blijft voornamelijk papier en landt niet in de uitvoering. We mitigeren dit door de leidraad ook nadrukkelijk af te stemmen met projectmanagers in de praktijk en actief richting hen te blijven communiceren.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Dit document moet voornamelijk helpen in het keuzes maken bij gebiedsontwikkeling. Hierbij is het altijd een keuze tussen verschillende indicatoren en ambities. Waar mogelijk zoekt de leidraad de koppelkansen waarbij we voorkomen dat keuzes gemaakt hoeven te worden en we een win-win creëren.
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Brede welvaart is één van de uitgangspunten in de leidraad. Daarmee moet de leidraad zorgen voor meer brede welvaart in gebiedsontwikkelingen
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Nvt.

3.3 Verkennen van pilots bereikbare en toekomstbestendige gebiedsontwikkeling

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	Vanaf 2025 gaan we binnen de MRA met een aantal experimenten aan de slag waarbij we experimenteren met gebiedsontwikkeling 2.0. In deze experimenten leggen we de lat hoger en kijken we hoe we op een andere manier gebiedsontwikkeling kunnen financieren. Deze gebiedsontwikkelingen worden begin 2025 geïdentificeerd, vervolgens wordt er een plan van aanpak per gebied opgesteld en gaan we werken aan de uitvoering van de ontwikkelingen. We blijven hierbij betrokken tot er een omgevingsvergunning ligt (voor eind 2028).
Resultaat/impact/effect in 2028	Zie tijdsplanning
Rol/schaal MRA	Vanuit de MRA monitoren we de voortgang van de projecten, voeren we onderzoek uit en ondersteunen we door kennis en informatie aan te bieden. Dit doen we in gezamenlijkheid met de provincies.
Partners	De betrokken partijen in de experimenteergebieden en onderwijsinstellingen (Stichting Kennis Gebiedsontwikkeling)
Rijk/Europa	We zijn bij deze experimenten voortdurend in gesprek met het Rijk om eventuele belemmerende wet- en regelgeving te bespreken en om eventuele middelen te krijgen voor de gebieden. Daarnaast communiceren we de lessen en resultaten richting Rijk en Europa om op die manier te helpen bij het ontwikkelen van bouwregelgeving.
Financiën	100.000 euro per jaar
Inzet	1 fte
Trekkerschap	Velsen en ntb.
Risico (mitigatie)	Risico is dat de pilotlocaties geen experimenteerruimte krijgen vanuit het ministerie van VRO. Een ander risico is dat er onvoldoende verdiencapaciteit in het gekozen project zit, partijen binnen het projectgebied niet mee willen doen of de gemeenten zelf onvoldoende middelen heeft om onrendabele

	toppen af te dekken. Dit mitigeren we door enerzijds in gesprek te zijn met VRO over de experimenteerruimte en hier afspraken over te maken. Het andere risico mitigeren we door alleen te werken met projecten waarbij echt veel wil is om te experimenteren bij alle partijen en hier ook geld voor beschikbaar wil maken

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Keuze rondom welke pilots en vervolgens veel keuzes binnen het project aan de hand van de leidraad gebiedsontwikkeling.
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Brede welvaart is het uitgangspunt van de pilots
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	De pilots worden gekozen aan de hand van het criterium meerkernigheid

Punt 4: Alle nieuwe gebiedsontwikkelingen toekomstbestendig te realiseren: waterrobuust/klimaatbestendig/- adaptief, energieneutraal, zoveel mogelijk circulair en op een manier die bijdraagt aan de gezondheid van inwoners en natuur

Toelichting
Dit punt is ook weer onderverdeeld in meerdere acties. Deze zijn hieronder uitgewerkt.

4.1 Verkennen toekomstige woningbouwlocaties na 2030 (zie 3.1)

4.2 Opstellen leidraad uitgangspunten gebiedsontwikkeling (zie 3.2)

4.3 Verkennen van pilots bereikbare en toekomstbestendige gebiedsontwikkeling (zie 3.3)

4.4 Uitvoeren convenant Houtbouw MRA

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	In 2025 loopt de greendealhoutbouw af. Daarom start in 2025 de verkenning naar een nieuwe greendeal op het gebied van Toekomstbestendig en Bereikbaar bouwen voor de periode 2025-2030. Doelstelling is om eind 2025 een deal klaar te hebben liggen.
Resultaat/impact/effect in 2028	Zie tijdsplanning.
Rol/schaal MRA	In de MRA coördineren we de totstandkoming van een greendeal vervolgens faciliteren we het gesprek en de kennisdeling tussen de deelnemers van de deal. Bij de greendeal houtbouw deden we dit door congressen te organiseren, onderzoeken uit te voeren, te communiceren, de voortgang te monitoren en bijeenkomsten over implementatie te organiseren.
Partners	Alle ketenpartners uit de markt, alle onderwijsinstellingen met een technische en/of planologische leerstoel die gerelateerd is aan de bouw.
Rijk/Europa	Bij het opstellen van een Greendeal betrekken we het Rijk en houden we voortdurend contact over de voortgang en eventuele belemmerende wet- en regelgeving. Daarnaast kijken we of we dit initiatief breder kunnen trekken naar de Europese Context

	door voortdurend presentaties te geven in Europa en met Europese Stakeholders gesprekken te voeren over belemmeringen en kansen.
Financiën	75.000 euro per jaar
Inzet	0,2 fte
Trekkerschap	Stuurgroep Houtbouw (Triple Helix) en nader in te richten stuurgroep Greendeal 2.0
Risico (mitigatie)	Risico is dat partijen onvoldoende verantwoordelijkheid voelen voor nakomen van de afspraken en de resultaten uit greendeal 1.0 ervoor zorgen dat er geen draagvlak is voor een greendeal 2.0.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Keuzes rondom de scope en afspraken in de greendeal 2.0
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	De greendeal zorgt voor een meer duurzame MRA en voor de ontwikkeling richting een sterke groene economie
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Nvt.

Punt 5: Groen-blauwe netwerken, recreatiemogelijkheden en landschap mee laten groeien met de verstedelijking

Toelichting
Bij dit punt horen meerdere acties, deze staan hieronder beschreven.

5.1 Verkennen toekomstige woningbouwlocaties na 2030 (zie 3.1)
5.2 Opstellen van een leidraad uitgangspunten gebiedsontwikkeling (zie 3.2)
5.3 Verkennen van pilots bereikbare en toekomstbestendige gebiedsontwikkeling (zie 3.3)

Punt 6: Nabijheid en diversiteit van culturele voorzieningen gelijke tred laten houden met groeiende inwoneraantallen

Toelichting
Bij dit punt horen meerdere acties, deze staan hieronder beschreven.

6.1 Opstellen van een leidraad uitgangspunten gebiedsontwikkeling (zie 3.2)
6.2 Verkennen van pilots bereikbare en toekomstbestendige gebiedsontwikkeling (zie 3.3)

Punt 7: De bestaande woonwijken te herstructureren zodat ze hetzelfde niveau hebben – qua passendheid en toekomstbestendigheid – als de woningen die na 2023 zijn toegevoegd

Toelichting
We werken aan een aanpak voor verduurzaming en verbetering van de bestaande omgeving.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	In 2025 werken we aan een aanpak voor verduurzaming en verbetering van de bestaande omgeving. Dit in samenwerking met TNO en de provincies en onder andere vanuit het perspectief van klimaatrechtvaardigheid.
Resultaat/impact/effect in 2028	Zie tijdsplanning.
Rol/schaal MRA	Afhankelijk van de aanpak die in 2025 wordt uitgewerkt.

Partners	TNO, MinBZK/VRO, MinEZK, Netbeheerders, Energiebedrijven.
Rijk/Europa	Vanuit Europa is de EPBD-IV aangenomen. De implementatie hiervan en consequenties daarvan voor de regio worden gemonitord en eventueel bespreken we dit in Europees verband. Daarnaast hebben we nauw contact met het Rijk over de acties die gezet moeten worden voor de verduurzaming van de bestaande voorraad.
Financiën	Ca. 50.000 euro
Inzet	n.t.b
Trekkerschap	Velsen en ntb
Risico (mitigatie)	Belangen omtrent gebiedsontwikkelingen overschaduwen belangen rondom verbeteren bestaande omgeving. We mitigeren dit door bij gebiedsontwikkelingen ook zoveel mogelijk de bestaande omgeving te betrekken.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Keuzes over de rol van de MRA-samenwerking rondom de bestaande stad
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Het verbeteren van de bestaande stad zorgt voor versterking van de economie, een meer duurzame stad en een meer rechtvaardige stad
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Nvt.

Punt 8: Te werken aan het verbeteren van een gezonde leefomgeving (minder geluidsoverlast en schonere lucht)

Toelichting
Bij dit punt horen meerdere acties, deze staan hieronder beschreven.

8.1 Opstellen van een leidraad uitgangspunten gebiedsontwikkeling (zie 3.2)
8.2 Verkennen van pilots bereikbare en toekomstbestendige gebiedsontwikkeling (zie 3.3)

Punt 9: Gezamenlijk invulling te geven aan de afspraken die we als MRA hebben gemaakt met het Rijk in de Woondeal over het vergroten van het aanbod van betaalbare woningen en een evenwichtigere verdeling ervan over de regio

Toelichting
Voor deze actie gaan we voortbouwen op de instrumentenkoffer betaalbaarheid en coördineren regionale afspraken en bijbehorende acties om toe te groeien naar een woningvoorraad van 2/3e betaalbaar, waarvan minimaal 30% sociale huur.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	Jaarlijks wordt de instrumentenkoffer betaalbaarheid geactualiseerd en hierover worden verschillende kennissessies georganiseerd.
Resultaat/impact/effect in 2028	Zie tijdsplanning.
Rol/schaal MRA	De instrumentenkoffer wordt op MRA-niveau gemaakt, maar is afhankelijk van de input van voornamelijk de gemeenten in de MRA. Het programma team Bouwen en Wonen zorgt ervoor dat de juiste gegevens in de instrumentenkoffer landen. Vervolgens wordt deze instrumentenkoffer ook gebruikt om te onderzoeken of er voldoende instrumentarium is. Als blijkt dat dit niet het geval is bespreken we dit met de Rijksoverheid.
Partners	Platform31, BZK/VRO (Rijksoverheid), Platform Woningcorporaties
Rijk/Europa	Constant gesprek over het beschikbare instrumentarium om woningen betaalbaar te houden of maken.
Financiën	20.000 per jaar
Inzet	0,5 fte
Trekkerschap	Zaanstad en Ntb
Risico (mitigatie)	De voorgestelde wijzigingen in wet- en regelgeving worden niet door het huidige kabinet doorgevoerd en gemeenten hebben onvoldoende capaciteit om gebruik te maken van het instrumentarium. Dit mitigeren we door een hele inzichtelijke tool aan te bieden waarin gemeenten het instrumentarium ook echt in een instrumentenkoffer kunnen zien en gebruiken.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Nvt.
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Een beter betaalbare woningvoorraad draagt bij aan een meer rechtvaardige MRA en een verbreding van de welvaart.
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Nvt.

Generieke acties

Toelichting
Los van de beschreven acties in de agenda lopen er nog een aantal generieke acties die bijdrage aan deze ambitie. Deze staan hieronder uitgewerkt.

Coördineren van monitoring en analyse over Woningbouw, Woningmarkt en Woonbehoefte

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	Om de stand van de woningmarkt, woonbehoefte en de woningbouw in de MRA te kennen monitoren we dit voortdurend. Iedere twee jaar voeren we het Wonen in de Metropoolregio (WiMRA) onderzoek uit, iedere 2 jaar doen we een woningbehoefteraming voor de MRA en ieder halfjaar kijken we naar de plancapaciteit en voortgang woningbouw.
Resultaat/impact/effect in 2028	Zie tijdsplanning.
Rol/schaal MRA	De woningbouw wordt gemonitord door de provincies in samenwerking met gemeenten. De MRA heeft hier een faciliterende rol in. T.a.v. de verschillende andere acties worden inventariseren we de onderzoeks- en monitoringsbehoefte en matchen we deze met de bestaande onderzoeken of maken we een voorstel voor aanvullend onderzoek of het ontwikkelen van een aanvullend systeem. Zo heeft de MRA samen met Provincie Noord-Holland en Provincie Flevoland een monitorplancapaciteit en voert de afdeling Onderzoek, Informatie en Statistiek (OIS) tweejaarlijks het WiMRA onderzoek uit. De MRA is financier van deze onderzoeken en heeft een belangrijke rol in het activeren van het netwerk om de monitoringsbehoefte en de uiteindelijke producten op elkaar aan te laten sluiten. Om de informatie breed te delen in de MRA organiseren we diverse kennissessies voor bestuurders en/of ambtenaren. Daarnaast onderzoeken we actief welke best practices er in de MRA zijn en delen we deze met elkaar.
Partners	BZK/VRO, OIS Gemeente Amsterdam, Platform31, Provincie Noord-Holland, Provincie Flevoland, CBS, PBL & Kadaster
Rijk/Europa	Vanuit de Rijksoverheid worden woningbouw, woningmarkt en woonbehoefte ook gemonitord. We zijn voortdurend met het Rijk (BZK/VRO) in gesprek om eventuele dubbelingen te voorkomen en tijdig nieuwe inzichten te delen met deelnemers in de MRA.
Financiën	300.000 euro per jaar
Inzet	0.2 FTE opdrachtgeverschap onderzoeksteams
Trekkerschap	Haarlem en ntb (Haarlemmermeer)
Risico (mitigatie)	Te veel ad hoc vragen aan gemeenten (gaat ten koste van capaciteit) en verspreide monitoringtools waardoor overzicht ontbreekt. We stellen een werkgroep monitoring in die aan de slag gaat om alle monitoring te bundelen en op één plek te ontsluiten. Daarbij is het uitgangspunt dat we zicht houden op alle monitoring en geen losse vragen meer stellen aan gemeenten.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Keuzes over de plek waarop monitoring wordt ontsloten en keuzes over wat wel en niet gemonitord gaat worden
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Draagt bij aan alle andere acties die hieraan bijdragen door overzicht te creëren op de opgaven en daardoor keuzes makkelijker te kunnen maken
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Draagt bij aan alle andere acties die hieraan bijdragen door overzicht te creëren op de opgaven en daardoor keuzes makkelijker te kunnen maken

Coördineren van de samenwerking met het Rijk

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	Voortdurende acties waarbij jaarlijks een lobbyagenda wordt vastgesteld, voortdurend op deze punten wordt ingezet richting Den Haag en/of Europa en voortdurende samenwerking met het Rijk. Binnen deze samenwerking werken we aan de uitvoering van het Ontwikkelperspectief MRA, de Woondeal en wordt ingezet op het maken van afspraken. Deze afspraken worden gemaakt in het BO Woondeal, het Bestuurlijk Overleg Leefomgeving (BOL) en het Bestuurlijk Overleg Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT). Dit moet uiteindelijk resulteren in voldoende inzet vanuit het Rijk op de punten onder ambitie 5.
Resultaat/impact/effect in 2028	Zie tijdsplanning.
Rol/schaal MRA	Vanuit de MRA coördineren we de wederzijdse informatiestromen vanuit de gemeenten richting het Rijk en andersom en zorgen we voor belangenbehartiging vanuit de gemeenten richting het Rijk.
Partners	MinBZK/VRO, MinFIN, MinIenW, MinLVVN, MinEZ
Rijk/Europa	In dit onderdeel wordt nadrukkelijk samengewerkt met het Rijk via zowel NOVEX als via de woondeal. Deze twee trajecten worden benut om te zorgen voor invulling van de kritische succesfactoren op de (midden-)lange termijn en om afspraken te maken met het Rijk over de woningbouw en de ruimtelijke, financiële en beleidsmatige consequenties hiervan.
Financiën	N.v.t. Gaat via het Woondeal en het NOVEX-budget
Inzet	0,8 fte
Trekkerschap	Haarlem en ntb (Haarlemmermeer)
Risico (mitigatie)	De MRA staat er minder goed op door de landelijke politieke koers. Dit mitigeren door samen te werken in de lobby met andere metropolen en steden die gemeenschappelijke belangen kennen

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Keuze over prioritering in lobbypunten
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Draagt bij aan de andere acties en daarmee aan brede welvaart

Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Draagt bij aan de andere acties en daarmee aan meerkernigheid

Vastgoedmarketing en bredere communicatie over ontwikkelingen op het woondossier in de MRA

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	Jaarlijks maken we een communicatieplan vanuit het programma Bouwen en Wonen. Dit plan wordt voorgelegd aan het PHO Bouwen en Wonen en moet leiden tot meer bekendheid van de ontwikkelingen van de woningmarkt in de MRA onder het bredere publiek en bekendheid van onderzoeken en informatie onder stakeholders die relevant zijn voor het functioneren van de woningmarkt en woningbouw in de regio.
Resultaat/impact/effect in 2028	Zie tijdsplanning.
Rol/schaal MRA	Organiseren van een gezamenlijke stand op de PROVADA, meedoen aan andere beurzen en bijdragen aan de communicatie over vastgoed in de MRA door bij te dragen aan media en communicatie over vastgoed in de MRA.
Partners	AT5, PROVADA, BouwWoonLeef, Institutionele beleggers, NUL20, Platform Woningcorporaties MRA, Neprom, IVBN, Bouwend Nederland, Holland Metropole
Rijk/Europa	Incidenteel werken we in onze communicatie samen met het Rijk en/of Europese stakeholders. Dit doen we om een breder publiek te bereiken en ontwikkelingen op de vastgoedmarkt in de regio breed bekend te maken.
Financiën	150.000 per jaar
Inzet	0,5 fte per jaar
Trekkerschap	Haarlem en ntb (Haarlemmermeer)
Risico (mitigatie)	N.v.t.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Keuze over op welke kanalen we gebruiken voor vastgoedmarketing
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Is ondersteunend aan de andere acties en zorgt daardoor voor brede welvaart
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Is ondersteunend aan de andere acties en zorgt daardoor voor meerkernigheid

Ambitie 6: We behouden en (waar mogelijk) versterken de kwaliteit van ons landschap, water en cultuurhistorisch erfgoed

Onze bossen, heides, plassen, kust, polderlandschappen en veenweidegebieden zijn 'de longen' van onze verstedelijkte regio. We hebben maar liefst twee nationale parken in de MRA, met Zuid-Kennemerland en Nieuw Land (het grootste door mensenhanden gemaakte natuurgebied van de wereld). De kwaliteit en nabijheid van onze landschappen maken onze metropoolregio uniek.

Dat geldt ook voor de aanwezigheid van vele historische steden en dorpen en ander cultuurhistorisch erfgoed (industrieel, waterstaatkundig, ter verdediging, immaterieel) in onze regio. Landschappen en erfgoed dragen sterk bij aan onze brede welvaart. Niet alleen sociaal-maatschappelijk, maar ook economisch. We danken er een belangrijk deel van onze grote nationale en internationale aantrekkingskracht aan.
Deze kwaliteiten vragen bescherming en versterking, als tegenwicht voor de stedelijke verdichting die ook noodzakelijk is. Dat is cruciaal voor de leefbaarheid in onze regio. Daarnaast is het versterken van onze "groenblauwe" omgeving noodzakelijk voor het verbeteren van de biodiversiteit en onze waterhuishouding (waaronder adaptatie, waterkwaliteit, voldoende beschikbaarheid drinkwater).

Hoe kunnen we verantwoord groeien zonder onze landschappen aan te tasten, onze identiteit te verliezen of in te boeten op ons welzijn? Dat is de uitdaging. Samenhangende keuzes zijn nodig. Voor de MRA is daarbij, in lijn met het beleid van de rijksoverheid, de brede wateropgave en bodemgesteldheid sturend.

Deze ambitie kan worden waargemaakt door:

1. Landschap bij groei als kwetsbare waarde te onderkennen en zoveel mogelijk beschermend te handelen;
2. Bij groei van verstedelijking ook landschappelijke kwaliteit te laten meegroeien, in samenhang met noodzakelijke investeringen in het watersysteem en rekening houdend met de versterking van de natuurwaarden en biodiversiteit;
3. Water en bodem sturend te laten zijn bij ruimtelijke keuzes (waaronder ruimte voor piekwaterberging);
4. Natuurwaarden en biodiversiteit te versterken;
5. Ons cultuurhistorisch erfgoed duurzaam en toekomstbestendig te beschermen en onderhouden;
6. Landschappen en cultuurhistorisch erfgoed verantwoord toegankelijk te maken voor onze inwoners en bezoekers (in samenhang met ambitie 7).

De opgave en ambities op het gebied van verstedelijking zijn enorm, ook in de MRA. Om de MRA leefbaar te houden en toekomstbestendig te maken is het pure noodzaak dat water en groenblauw landschap meegroeien met de ambities op het gebied van verstedelijking en mobiliteit. Dat in de MRA dit besef leeft blijkt uit de ambities in de MRA Agenda.

Bovengenoemde punten 1 tot en met 4 en punt 6 worden samengenomen in het nieuwe programma "Groenblauw groeit mee". Punt 5 heeft geen projectmatige uitwerking (zie de hoofdlijnen van het MUVP).

Het programma GroenBlauw groeit mee bestaat uit drie hoofdcomponenten:

1. Trekken c.q. coördineren van de Groenblauwe projecten in de NOVEX MRA

- Toekomstkader Amstelscheg
- Opstarten en uitvoeren Programma "GroenBlauw groeit mee" . Specifieke onderdelen voor landschap waarover in het kader van NOVEX MRA afspraken worden gemaakt met het Rijk.
- Vergroten Nationaal Park Nieuw Land en verbeteren waterkwaliteit
- Groene hoefijzer Nationaal Park Zuid-Kennemerland en Spaarnwoude
- Westeinderscheg (transformatie glastuinbouw, NNN verbindingen, groene verbinding Uithoorn en Aalsmeer)
- Amsterdam Bay Area (ecologie Markermeer-IJmeer, groenstructuren Pampushout)
- Opstellen van een nieuw programma klimaatadaptatie
- Piekwaterberging (o.a. Houtrakpolder)
- Onderzoek afvoer, beperken verzilting aanleghoogten en calamiteitenpeil ARK/NZK
- Toekomstbestendige balgstuwen Haarlemmermeer
- Onderzoek zoetwaterbeschikbaarheid i.r.t drinkwater
- Waterveiligheid keringen
- Pilot financiering klimaatadaptatie
- Klimaatbestendig landschap oer-IJ

2. Kennisdelen en verbinden

Op instrumenteel vlak: initiatieven en aanpakken van MRA-partners kunnen inspirerend zijn voor de andere deelnemers (bijvoorbeeld de aanpak voor beheer en onderhoud bestaande stad)

Verbinden en afstemmen met de andere MRA programma's en platforms om mogelijk te komen tot gezamenlijke activiteiten tussen de verschillende MRA ambities, zoals in het verleden is gedaan met de intentieovereenkomst 'Klimaatbestendig bouwen'.

3. **Exploreren in de Broedkamer**

Herkennen en agenderen van urgente vraagstukken die breder in de MRA leven en deze oppakken, uitwerken en verder brengen. Dit op het vlak van bijvoorbeeld een onderzoek naar 'klimaatbestendig landschap' of het agenderen van het belang van klimaatbestendig aanleggen van infrastructuur en netwerken bij grote uitbreidingsopgaven.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	Eind 2025 plan van aanpak nieuw programma "GroenBlauw groeit mee" ambtelijk gereed. Vaststelling in platform Ruimte eerste kwartaal 2025.
Resultaat/impact/effect in 2028	In ruimtelijke keuzes volwaardige plek voor groen en blauw. Voldoende ruimte aangewezen voor groene en blauwe maatregelen.
Rol/schaal MRA	Afspraken over woon- werkgebieden maken we in MRA verband. Daarom zo belangrijk om ook over de contramal van groen en blauw op MRA schaal afspraken te maken
Partners	Waterschappen, gemeenten, provincies, Rijk
Rijk/Europa	Cruciaal om met het Rijk afspraken te maken. Relatie met Europa van belang op vlak van regelgeving (loopt via provincies)

Financiën	ntb
Inzet	0,5 fte toegezegd door Deelregio Gooi en Vecht. Inzet verder onderdeel uitwerking plan van aanpak
Trekkerschap	ntb
Risico (mitigatie)	Onvoldoende ruimte gereserveerd voor groen en blauw. Dient continue aandacht te hebben bij de grote verstedelijkingsdruk

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Zeer integraal onderwerp, raakt aan alle ruimtelijke keuzes
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Evident, voor een leefbare regio essentieel voor het evenwicht. Keuzes niet alleen vanuit de 'rode' functies maken, maar groen en blauw gelijktijdig meenemen.
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Beperkt

Ambitie 7: We willen dat het (inter-)nationale toerisme en de recreatiemogelijkheden bijdragen aan de leefkwaliteit van al onze inwoners

Toerisme is nog steeds een hot topic in de MRA en de uitdagingen zijn, na een tijdelijke dip door corona, de afgelopen jaren alleen maar groter geworden. Toerisme blijft de komende jaren wereldwijd groeien, ook bij ons. Maar wat voor soort toerisme willen we juist aantrekken en in welke deelregio willen we wat? Hoe kunnen we de balans vinden in gebieden waar de druk op de ruimte te groot is? De Metropoolregio stuurt op een duurzame ontwikkeling van toerisme waarbij we economie, ruimte, recreatie, natuur, klimaat, samenleving, cultuur en leefomgeving in samenhang bekijken.
Daarbij proberen we drukke plekken te ontlasten door spreiding en vraagsturing. We willen toerisme zo veel mogelijk laten bijdragen aan de maatschappelijke opgaven en brede welvaart in de MRA. Sommige plekken binnen de MRA zijn op bepaalde momenten te druk - denk hierbij aan Amsterdam en de Zaanse Schans -, terwijl we op andere plekken juist meer bezoekers willen aantrekken, zoals in Purmerend, Haarlemmermeer, Lelystad en Almere. Bezoekers dragen sterk bij aan de nabijheid en kwaliteit van culturele voorzieningen die we in onze regio hebben. We beschikken daardoor over een breed aanbod aan culturele voorzieningen, waarvan veel van internationaal topniveau. Musea, theatervoorstellingen, festivals en concerten vergroten de aantrekkingskracht van onze regio als plek om te wonen of je bedrijf te vestigen. Bij een aantrekkelijke regio horen ook recreatieve voorzieningen en gebieden. Bij groeiende verstedelijking en bezoekersaantallen zien we echter dat de druk oploopt. Op mooie dagen is bijvoorbeeld de bereikbaarheid van onze kust een groot probleem. Er moet voldoende ruimte voor recreatie zijn voor onze inwoners, in de nabijheid van hun woning. Deze ruimte moet meegroeien met de groei van het aantal inwoners. Spreiding is daarbij van groot belang, zodat de druk op bepaalde bestaande gebieden kan worden verlicht.

Deze ambitie kan worden waargemaakt door:

1. Te stimuleren dat een groter deel van de internationale verblijfsbezoekers de MRA buiten Amsterdam bezoekt of hier verblijft, hier meer tijd besteedt en meer geld uitgeeft (gekoppeld aan meerkernige ontwikkeling);
2. Spreiding aan te jagen van verblijfsaccommodaties en dagattracties en hierdoor enerzijds de deelregio's economisch te laten profiteren en anderzijds de druk op Amsterdam af te laten nemen;
3. Aan te jagen dat bestaand toeristisch vastgoed wordt verduurzaamd en nieuw toeristisch vastgoed duurzaam wordt gebouwd;
4. De koppeling met kunst en cultuur in de hele regio te versterken;
5. Bereikbaarheid en instandhouding van recreatiegebieden (waaronder de kust en groenblauwe natuur) te verbeteren;
6. Voor de bestaande en bij verdere verstedelijking ervoor te zorgen dat alle inwoners van de MRA groene recreatieruimte binnen maximaal een kwartier fietsen kunnen bereiken; MRA dekkende netwerken te realiseren voor wandelen, fietsen en varen, zowel korte als lange afstandsroutes;
7. Gebieden met een te hoge recreatiedruk te ontlasten (door deze uit te breiden of door gebieden in de omgeving (door) te ontwikkelen);
8. (Inter)nationale bezoekers en recreanten meer mogelijkheden te geven om gebruik te maken van de trein en ander openbaar vervoer;
9. Initiatieven gericht op talentontwikkeling van jongeren in de cultuur te stimuleren
10. Bij nieuwe ruimtelijke opgaven culturele voorzieningen aan de voorkant mee te nemen om ervoor te zorgen dat het aanbod overal voldoende is en blijft;

11. In beeld te krijgen wie wel en wie nog niet worden bereikt door de culturele infrastructuur;
12. De toegankelijkheid van de culturele sector te vergroten.

Punt 1: Te stimuleren dat een groter deel van de internationale verblijfsbezoekers de MRA buiten Amsterdam bezoekt of hier verblijft, hier meer tijd besteedt en meer geld uitgeeft (gekoppeld aan meerkernige ontwikkeling

Toelichting
We werken binnen de MRA al sinds lange tijd samen in het programma 'Amsterdam Bezoeken, Holland zien' (ABHZ). Dit programma loopt al sinds 2009, en is bedoeld om bezoekers van Amsterdam te spreiden naar de regio. Inmiddels loopt de vierde projectperiode van ABHZ ten einde, en is de tijd gekomen om het programma te laten evalueren.

Hierom laten we een advies opstellen voor de toekomst van bezoekersmanagement en vraagsturing en maken op basis van dit advies een voorstel voor de strategie tussen 2025-2028

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	Het advies zal klaar zijn in Q3 van 2024, op basis van dit advies zal in Q4 een strategie worden voorgesteld voor 2025-2028. De uitvoer zal plaatsvinden in 2025-2028. Het gewenste effect is een betere spreiding van toeristen over de MRA, waarbij ze meer tijd in de regio verblijven en hier meer geld uitgeven.
Resultaat/impact/effect in 2028	Een nieuwe strategie op basis waarvan we vraagsturing en bezoekersmanagement binnen de MRA vormgeven.
Rol/schaal MRA	Het advies zal geschreven worden op MRA schaal. De aanpak die hieruit volgt zal ook MRA-breed uitgevoerd worden, maar wel in overleg met de lokale partners. De lokale destinatie marketing organisaties (DMO's) blijven naast dit programma hun eigen activiteiten uitvoeren.
Partners	Alle gemeenten en DMO's worden hierbij betrokken.
Rijk/Europa	We nemen deel aan een Interreg traject, waarin we kennis delen over bezoekersmanagement en vraagsturing, op basis waarvan wij en de andere Europese regio's het beleid kunnen aanscherpen. Richting het Rijk hebben we contact met NBTC, en betrekken we hen ook bij het traject.
Financiën	We hebben voor het advies ongeveer €40.000,- nodig, terwijl we voor de aanpak voor bezoekersmanagement en vraagsturing €300.000,- per jaar nodig hebben. Dit is het geld dat nu naar het programma 'Amsterdam Bezoeken, Holland Zien' gaat.
Inzet	De MRA directie is trekker van deze actie. Het programmateam toerisme monitort de voortgang, en er wordt vanuit het programmateam een begeleidingsgroepje aangesteld dat ervoor gaat zorgen dat de opdracht rondom het advies naar wens uitgevoerd wordt. De uitwerking van de strategie voor de periode 2025-2028 zal via de werkgroep toerisme in het DO en BO Economie geagendeerd worden.
Trekkerschap	De huidige bestuurlijk trekker toerisme voor de MRA, Angelique Bootsman (Wethouder Edam-Volendam). Daarnaast hebben we een bestuurlijke kopgroep toerisme, waarin ook de gemeente

	Amsterdam en de gemeente Zandvoort vertegenwoordigd zijn. Verder hebben we op DO niveau een directeurengroepje dat de strategie toerisme begeleidt. Hierin zijn de directeuren van de MRA, provincies Noord-Holland en Flevoland, en de gemeenten Haarlem en Amsterdam vertegenwoordigd. Trekkerschap betekent monitoring van de voortgang en sturing wanneer nodig.
Risico (mitigatie)	Door een voortzetting van ABHZ onderdeel te maken van de evaluatie en het advies bestaat het risico om het kind met het badwater weg te gooien, en ook de sterke kanten van het programma te verliezen. Door als onderdeel van het advies ook een evaluatie van ABHZ in het traject op te nemen, zorgen we ervoor dat we goed op de hoogte zijn van de sterke en minder sterke kanten van het programma en daarmee een weloverwogen keuze kunnen maken voor het vervolg

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Hoe gaan we verder met vraagsturing en bestemmingsmanagement?
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Het spreiden van toerisme draagt bij aan stromen van toeristen die op meerdere plekken binnen de MRA economische waarde kunnen toevoegen. Ook kan het deels bijdragen in de strijd tegen overtoerisme.
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Hoe meer toerisme gespreid wordt, hoe meer economische potentie er in de kernen rondom Amsterdam ontstaat, hoe meer deze kernen zich verder kunnen ontwikkelen zodat er een meerkernige MRA ontstaat.

Punt 2: Spreiding aan te jagen van verblijfsaccommodaties en dagattracties en hierdoor enerzijds de deelregio's economisch te laten profiteren en anderzijds de druk op Amsterdam af te laten nemen

Toelichting

We werken sinds een aantal jaar binnen de MRA samen op het gebied van verblijfsaccommodaties. Hiervoor hebben we een MRA ontwikkelkader en een expertteam opgezet, om alle ontwikkelingen boven de 50 slaapplaatsen van feedback en in Amsterdam advies te voorzien. Naast het feit dat we proberen hiermee verblijfsaccommodaties zoveel mogelijk over de MRA te spreiden, zorgen we hiermee ook voor een bepaalde kwaliteit. Na enkele jaren is het tijd om het MRA ontwikkelkader en het expertteam te evalueren.

We evalueren het MRA ontwikkelkader verblijfsaccommodaties en het MRA expertteam verblijfsaccommodaties en brengen de marktruimte voor de ontwikkeling van verblijfsaccommodaties in beeld. Hiermee zorgen we voor afstemming op het gebied van verblijfsaccommodaties.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	De evaluatie van het ontwikkelkader en het expertteam is inmiddels al begonnen, en wordt binnenkort afgerond. Het in kaart brengen van de marktruimte (de ruimte die er is in de markt) wordt in Q2 2024 opgestart, en zal voor het einde van het jaar afgerond worden. Op basis van de evaluatie zullen er -alleen indien nodig- aanpassingen gedaan worden aan het ontwikkelkader en/of het expertteam. Op basis van de in kaart gebrachte marktruimte zal er gekeken worden wat we vervolgens met die marktruimte willen doen. Deze 2 componenten zorgen ervoor dat de afstemming rondom verblijfsaccommodaties in de MRA verbeterd wordt.
Resultaat/impact/effect in 2028	Een verbeterde afstemming op het gebied van verblijfsaccommodaties en dagattracties.
Rol/schaal MRA	Het evalueren van het ontwikkelkader en het expertteam doen we op regionale schaal. Ook zal het in kaart brengen van de marktruimte regionaal uitgevoerd worden. Het adviseren en feedback geven van het expertteam wordt gedaan op basis van lokale casussen, en wordt ook afgestemd met de lokale stakeholders.
Partners	De verschillende gemeenten worden betrokken bij deze actie via het programmateam en de werkgroep toerisme.
Rijk/Europa	Nvt
Financiën	Voor het evalueren van het MRA ontwikkelkader verblijfsaccommodaties is een budget van €20.000,- beschikbaar binnen het toeristisch budget van 2024
Inzet	Deze actie wordt getrokken vanuit de MRA directie. Er wordt een werkgroep verblijfsaccommodaties opgericht die verantwoordelijk zal zijn voor de voortgang van deze projecten. De voortgang zal gemonitord worden door het programmateam toerisme.
Trekkerschap	Bestuurlijk trekker Toerisme.
Risico (mitigatie)	Met betrekking tot ontwikkeling van verblijfsaccommodaties bestaat het risico op verschillende belangen bij verschillende partners binnen de MRA. Amsterdam wil het aantal overnachtingen laten krimpen, terwijl hier in de regio geen sprake van is. In de strategische agenda staat dit ook zo verwoord. Er is een ambitie uitvraag gedaan binnen de werkgroep toerisme, deze wordt meegenomen in het traject.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Hoe zorgen we ervoor dat afstemming op MRA schaal zorgt voor kwaliteitsontwikkelingen. Ook een belangrijke keuze is hoe we straks omgaan met de marktruimte die uit het marktruimteonderzoek zal gaan komen.
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Spreiding van verblijfsaccommodaties zorgt voor een potentiële economische impuls, waardoor er draagvlak ontstaat voor andere voorzieningen.

Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Spreiding van verblijfsaccommodaties zorgt voor meerkernigheid.

Naast verblijfsaccommodaties zijn dagattracties ook belangrijke plekken waarmee toerisme gespreid kan worden. In de nieuwe toeristische strategie MRA staat benoemd dat we ook op het gebied van dagattracties gaan kijken naar een manier om hierover af te stemmen.

We starten afstemming rondom dagattracties op om te zorgen voor afstemming en spreiding hiervan over de MRA.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	Het opstarten van afstemming rondom dagattracties zal gedaan worden in Q2 van 2024. Er wordt een werkgroep dagattracties opgezet, waarbij gekeken wordt naar wie hierin moeten plaatsnemen, en vervolgens wordt gekeken naar wat de beste vorm van afstemming rondom dagattracties is. Het gewenste effect is dat de afstemming ervoor zal zorgen dat er meer dan nu sprake zal zijn van een meerkernige MRA, waarbij dagattracties bijdragen aan de levendigheid in verschillende kernen en verdere spreiding van toerisme.
Resultaat/impact/effect in 2028	Een goede MRA afstemming rondom dagattracties, wat heeft bijgedragen aan de ambitie om een meerkernige regio van de MRA te maken.
Rol/schaal MRA	We komen vanuit de MRA Directie met een voorstel hoe we om kunnen gaan met spreiden van dagattracties over de regio en met het ontwikkelen van grootschalige nieuwe attracties. Hiernaast is het ook mogelijk dat gemeenten hun eigen afwegingskader maken op het gebied van dagattracties. Zodra dagattracties echter een gemeentegrens overstijgend effect hebben stemmen is regionale afstemming gewenst.
Partners	De verschillende gemeenten en provincies worden betrokken bij deze actie via het programmateam en de werkgroep. Wanneer zij willen, dan kunnen zij aansluiten bij de op te richten werkgroep dagattracties.
Rijk/Europa	Nvt
Financiën	Er is voorlopig geen budget nodig voor deze actie, behalve inzet vanuit de stakeholders in de op te richten werkgroep.
Inzet	Er wordt een werkgroep dagattracties opgericht.
Trekkerschap	Bestuurlijk trekker Toerisme.
Risico (mitigatie)	Veel initiatieven landen voorlopig in Amsterdam. Amsterdam heeft vanwege het karakter van de stad en de hoeveelheid toeristen die de stad aantrekt een voordeel ten opzichte van de andere plekken waar dagattracties zich kunnen vestigen. De bestemmingsplannen in Amsterdam zijn vrij ruim zodat sommige attracties zich zonder tussenkomst van de gemeente zich kunnen vestigen. Ook zijn er voor gebiedsontwikkelingen in Amsterdam nog attracties gepland. Een risico is dat we vanuit de MRA de markt niet kunnen bewegen om zich buiten Amsterdam te vestigen.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Er dienen keuzes gemaakt te worden aan de hand van de meerkernige metropool. Willen we nog meer dagattracties die in Amsterdam landen, of willen we dit juist meer spreiden in het kader van een meerkernige regio? (voor zover wij de markt hierin kunnen beïnvloeden).
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Spreiding van dagattracties kan bijdragen aan ontwikkeling van de kernen om Amsterdam heen. Dit komt de levendigheid van de kernen rondom Amsterdam ten goede.
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Spreiding van dagattracties kan bijdragen aan ontwikkeling van de kernen om Amsterdam heen.

Punt 3: Aan te jagen dat bestaand toeristisch vastgoed wordt verduurzaamd en nieuw toeristisch vastgoed duurzaam wordt gebouwd

Toelichting

Duurzaamheid is een belangrijk thema binnen de MRA strategie toerisme. Een onderdeel hierbinnen is het verduurzamen van bestaand en te ontwikkelen toeristisch vastgoed. Bij het te ontwikkelen toeristisch vastgoed kan dit via het MRA ontwikkelkader verblijfsaccommodaties en het expertteam gewaarborgd worden. Bij bestaand vastgoed is een lobby richting Den Haag kansrijk om net zoals bij kantoren is gebeurd, een bepaald energielabel verplicht te gaan stellen voor toeristisch vastgoed. Hiernaast zullen we pilots gaan opstarten rondom vraagsturing, gerichte aanbodsontwikkeling en duurzaam toerisme.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	We zullen doorgaand de verduurzaming van te ontwikkelen toeristisch vastgoed stimuleren via het MRA ontwikkelkader verblijfsaccommodaties en het expertteam. Voor bestaand vastgoed gaan we hiervoor een lobby uitvoeren richting het Rijk, wat in 2025 zal gaan spelen. Vanuit de verschillende actielijnen willen we de komende jaren inzetten op pilots, om te kunnen experimenteren en hiervan te kunnen leren. Deze lessen kunnen we vervolgens ook weer inbrengen bij het Interreg 'Tourism in Balance' traject en het hotspotoverleg bijvoorbeeld. De komende jaren zullen we gebruiken om onder anderen via pilots kennis op te doen en deze kennis te gebruiken om onze strategie beter te maken.
Resultaat/impact/effect in 2028	Duurzame ontwikkeling van nieuw toeristisch vastgoed en verduurzaming van bestaand toeristisch vastgoed.
Rol/schaal MRA	Het MRA ontwikkelkader en expertteam wordt getrokken vanuit de MRA. Ook de lobby zal vanuit de MRA plaatsvinden. We initiëren de pilots vanuit de MRA, maar de uitvoering zal in eerste instantie lokaal komen te liggen bij minimaal 1 gemeente. Wanneer de pilot succesvol blijkt, dan kunnen we de lessen van de pilot delen en kijken of uitbreiding mogelijk is.
Partners	Dit kunnen afhankelijk van de pilots de gemeenten, en/of de ondernemers uit de toeristische sector zijn.
Rijk/Europa	Richting Europa zullen we de lessen van de pilot delen in het kader van het Interreg 'Tourism in Balance' programma. Richting het Rijk zullen we lobbyen.

Financiën	De pilots die we zullen opstarten zullen binnen het toeristisch budget passen. Wanneer we een koppeling kunnen maken met het Interreg traject, dan wordt 80% van de kosten gedekt vanuit deze subsidie, dus de financiën die vanuit MRA budget gevraagd worden zijn dan minimaal.
Inzet	Voor het expertteam en de lobby wordt de regisseur verblijfsaccommodaties en dagattracties ingezet. We proberen via het programmateam en de werkgroep toerisme 1 of meerdere gemeenten/plekken te vinden waar de pilot kan plaatsvinden. Wanneer deze gevonden zijn, dan zullen we vanuit de MRA directie in nauw contact blijven staan met de gemeente(n) en eventuele andere stakeholders over de voortgang van de pilot.
Trekkerschap	Bestuurlijk trekker Toerisme.
Risico (mitigatie)	Er is een risico dat er geen draagvlak is onder de stakeholders voor bepaalde pilots. Wanneer dit het geval is, dan is het beter om ons te focussen op pilots of andere acties waar wel draagvlak voor is.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Hoe gaan we de uitkomsten van de verschillende pilots inzetten in het vervolg van de strategie toerisme?
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Verduurzaming draagt bij aan de duurzaamheid van de planeet en daarmee aan de brede welvaart van de inwoners.
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Geen bijdrage aan meerkernigheid

Punt 4: De koppeling met kunst en cultuur in de hele regio versterken

Toelichting
We starten een pilot waarin we kunst & cultuur koppelen aan toeristische plekken, in samenwerking met het programma kunst, cultuur en erfgoed en met culturele instellingen

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	We willen dit project opstarten in 2024, en daarbij deelnemers van de werkgroep toerisme koppelen aan de werkgroep kunst & cultuur binnen de MRA. Door deze groepen bij elkaar te brengen, willen we kruisbestuiving stimuleren en programma's op proberen te zetten om kunst & cultuur en toerisme aan elkaar te koppelen. Bijvoorbeeld een plek waar een bepaald schilderij is gemaakt toegankelijk maken voor toeristen.
Resultaat/impact/effect in 2028	Een betere verbinding tussen kunst, cultuur en toerisme.
Rol/schaal MRA	Het programma wordt een MRA programma, al staat het gemeenten natuurlijk ook vrij om eigen initiatieven te nemen op dit gebied.
Partners	De verschillende gemeenten worden betrokken bij dit initiatief, en ook de beleidsmedewerkers kunst & cultuur die in de MRA werkgroep zitten.
Rijk/Europa	Nvt
Financiën	In eerste instantie is geen financiën nodig, behalve inzet. Wanneer er concrete plannen worden gemaakt om bepaalde

	plekken bezoekbaar te maken voor toeristen, dan kan het zijn dat er kosten rondom mobiliteit of marketing gemaakt zullen moeten worden.
Inzet	Een delegatie vanuit het programmateam toerisme zal door de programmamanager gekoppeld worden aan de werkgroep kunst & cultuur. Deze delegatie zal verantwoordelijk zijn voor de voortgang van dit project.
Trekkerschap	Bestuurlijk trekker Toerisme.
Risico (mitigatie)	Het risico van de pilot is dat er geen draagvlak bij bepaalde stakeholders gevonden zal worden om het project van de grond te krijgen.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Welke pilots zijn kansrijk om uit te voeren?
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Door toerisme en kunst & cultuur te koppelen, kunnen we hopelijk meer toeristen bewegen om gebruik te maken van het aanbod in de MRA. Dit geeft meer draagvlak voor kunst & cultuur binnen de MRA.
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Door kunst & cultuur te koppelen aan toerisme willen we de lokale hoogtepunten meer gebruiken als identiteitsversterkende elementen.

Punt 5: Bereikbaarheid en instandhouding van recreatiegebieden (waaronder de kust en groenblauwe natuur) te verbeteren

Toelichting

Bestaande recreatiegebieden zijn van groot belang voor de leefbaarheid in onze dichtbevolkte metropool. Naast de kust, zijn de verschillende scheggen goede voorbeelden. Hun belang neemt alleen maar toe. Naast instandhouding gaat het ook om betere toegankelijkheid (meer fiets- en voetpaden). Samenwerking met maatschappelijke initiatieven zoals de Groene Stelling geven mogelijkheden. De beide nationale parken in onze regio vragen om bescherming vanuit natuurwaarden, maar zijn ook uit recreatief oogpunt zeer belangrijk.

Zie verder het schema na punt 7.

Punt 6: Voor de bestaande en bij verdere verstedelijking ervoor te zorgen dat alle inwoners van de MRA groene recreatieruimte binnen maximaal een kwartier fietsen kunnen bereiken; MRA dekkende netwerken te realiseren voor wandelen, fietsen en varen, zowel korte als lange afstandsroutes

Toelichting

Om de natuur- en recreatiegebieden te ontlasten, recreatie toegankelijk te maken voor iedereen en ook het aantal vervoersbewegingen te beperken, is het van belang dat er wordt ingezet op het creëren van recreatiemogelijkheden vanaf de voordeur. Dit ook in relatie tot de toenemende verstedelijking. Groen in en om de stad is onlosmakelijk verbonden met de binnenstedelijke ontwikkelingen zodat recreatieve voorzieningen dichtbij te vinden zijn.

Hierbij is het belangrijk dat de toegankelijkheid en bereikbaarheid van de recreatiegebieden voor fietsers en wandelaars verbetert. De fiets moet veel meer gezien worden als belangrijke modaliteit,

met een passend routenetwerk en faciliteiten als parkeermogelijkheden, voor dus niet alleen woon-werkverkeer, maar ook voor recreatie.

Zie verder het schema na punt 7.

Punt 7: Gebieden met een te hoge recreatiedruk te ontlasten (door deze uit te breiden of door gebieden in de omgeving (door) te ontwikkelen

Toelichting
In de MRA is sprake van een sterk groeiende en veranderende recreatiedruk. Door bevolkingsgroei, veranderingen in ons vrijetijdsgedrag maar ook de groei van het toerisme, ontstaan er grote recreatie opgaven. De huidige natuur- en recreatiegebieden in de MRA hebben geen oneindige capaciteit om de groeiende behoefte op te vangen en de draagkracht van de natuur laat niet in alle gebieden toenemende recreatie toe. Het is dus van belang om meer recreatieruimte te realiseren. Een groeiend tekort aan recreatiemogelijkheden heeft ongewenste effecten op de leefbaarheid van regio, de aantrekkelijkheid van het vestigingsklimaat en de economische waarde van recreatie en toerisme voor de MRA.

Overzicht uitvoering 5 tot en met 7

Tijdsplanning 2025-2028	Continu. Ruimte voor recreatie is geen apart project binnen de MRA. De verantwoordelijkheid ligt nadrukkelijk bij de provincies, gemeenten de recreatieschappen en publieke of private natuurbeheerders.
Resultaat/impact/effect in 2028	Afgenomen recreatiedruk. Recreatieruimte voor eenieder binnen 15 minuten fietsen. Door realisatie van nieuwe gebieden en betere toegankelijkheid en bereikbaarheid van bestaande.
Rol/schaal MRA	Afstemming binnen de MRA is belangrijk vanuit de toenemende verstedelijkingsdruk. Afspraken over woon- werkgebieden maken we in MRA verband. Daarom zo belangrijk om ook de ruimte voor recreatie op MRA schaal goed te monitoren. | Zo kunnen verschillende verantwoordelijkheden met elkaar worden geconfronteerd.
Partners	Provincies, gemeenten, recreatieschappen, publieke en private natuurbeheerders
Rijk/Europa	Rijk belangrijk voor middelen (recreatie kan 'meeliften' op middelen voor natuurontwikkeling)
Financiën	nvt
Inzet	Beperkt
Trekkerschap	ntb
Risico (mitigatie)	Door versnipperde verantwoordelijkheid gebrekkige afstemming. Gesprek in platform Ruimte goed voeren.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Raakt aan de ruimtelijke keuzes die we maken
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Evident, voor een leefbare regio essentieel voor het evenwicht. Keuzes niet alleen vanuit de 'rode' functies maken, maar ruimte voor recreatie gelijktijdig meenemen.
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Absoluut, polycentrische verstedelijking vraagt om nabijheid van recreatie

Punt 8: (Inter)nationale bezoekers en recreanten meer mogelijkheden te geven om gebruik te maken van de trein en ander openbaar vervoer

Toelichting
In het kader van verduurzaming is toeristisch vervoer een hele belangrijke pijler. 70% van de CO_2 uitstoot vanuit toerisme komt voornamelijk door (lange afstands)vervoer. We willen zowel voor de lange afstand als binnen de MRA inzetten op meer gebruik van OV door toeristen.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	In 2025 wordt in de werkgroep duurzaam toeristisch vervoer gekeken welke maatregelen genomen kunnen worden om toeristen meer in het OV te krijgen. Afhankelijk hiervan worden vervolgmaatregelen in de jaren hierna uitgerold.
Resultaat/impact/effect in 2028	Een groter percentage toeristen dat gebruik maakt van het OV.
Rol/schaal MRA	De MRA functioneert hierbij als partner van de Vervoerregio, die verantwoordelijk zijn voor het vervoer naar en binnen de MRA.
Partners	De vervoerregio, gemeenten
Rijk/Europa	In het kader van lange afstandsreizen met de trein kan een lobbytraject richting het Rijk en Europa verstandig zijn.
Financiën	De inzet in dit kader past binnen de begroting toerisme.
Inzet	Er wordt een werkgroep duurzame mobiliteit opgestart die verantwoordelijk wordt voor de voortgang op dit dossier. Hiernaast zullen het programmateam en de werkgroep toerisme aangehaakt blijven op dit thema.
Trekkerschap	Bestuurlijk trekker Toerisme.
Risico (mitigatie)	Het zou kunnen dat het OV steeds onaantrekkelijker wordt door stijgende prijzen of andere oorzaken. In dat geval zullen we proberen hier op een creatieve manier mee om te gaan.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Inzetten op lange afstandstreinen, of juist ook op lange afstandsbussen bijvoorbeeld
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Door in te zetten op meer gebruik van het OV komt er meer financieel draagvlak voor bepaalde OV lijnen, waar ook de inwoners van kunnen profiteren. Ook draagt meer OV gebruik bij aan duurzaamheid.
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Door in te zetten op meer gebruik van het OV komt er meer financieel draagvlak voor bepaalde OV lijnen, waar ook de inwoners van kunnen profiteren.

Punt 9: Initiatieven gericht op talentontwikkeling van jongeren in de cultuur te stimuleren

Toelichting
In samenwerking met het ministerie van OCW zetten we een programma op ter bevordering van talentontwikkeling. Er worden projecten ontwikkeld waarbij regionaal jongeren en mensen werkzaam in "the Culture", een sector waar beleid nu nog onvoldoende bij aansluit, in staat worden gesteld zich op het gebied van cultuur verder te ontwikkelen. Er wordt onderzoek uitgevoerd naar de projecten die zijn voortgekomen uit een eerdere landelijke regeling gericht op jongeren en we kijken welke projecten we eventueel kunnen doorzetten op regionale schaal.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	Het onderzoek zal begin 2025 gereed zijn. In de periode 2025-2028 zullen er diverse projecten worden gestimuleerd en regionaal ingezet en zal er inzet worden gepleegd op het delen van kennis en ervaringen.
Resultaat/impact/effect in 2028	Meer jongeren hebben de mogelijkheid gekregen hun talent verder te ontwikkelen en nieuwe kunstvormen krijgen de kans zich verder te ontwikkelen.
Rol/schaal MRA	Het programma wordt gecoördineerd door de werkgroep Cultuur en Erfgoed binnen de MRA.
Partners	Alle gemeenten in de MRA worden hierbij betrokken.
Rijk/Europa	Het Rijk financiert een belangrijk deel van het programma middels een SPUK uitkering.
Financiën	Het Rijk stelt voor de periode 2025 360.000 euro ter beschikking voor dit programma. Voor de periode 2026-2028 is er 300.000 euro nodig om dit programma verder voort te zetten.
Inzet	Dit programma wordt gecoördineerd door de werkgroep Cultuur en Erfgoed.
Trekkerschap	De deelnemers aan het portefeuilleoverleg Cultuur en Erfgoed zijn trekkers van dit programma.
Risico (mitigatie)	Het risico bestaat dat niet alle kansrijke projecten kunnen worden gehonoreerd. Het is van belang projecten te ondersteunen die regionaal van belang zijn en waarvan de kennis en ervaring ook duurzaam wordt geborgd.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Door in te zetten op talentontwikkeling krijgen mensen de kans hun talent verder te ontplooien en door te stromen naar banen. Daarnaast draagt het bij aan persoonlijke ontwikkeling.
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Kunst en cultuur dragen bij aan de leefbaarheid en levendigheid van de omgeving, talentontwikkeling zorgt voor de aanwas van nieuw talent en nieuwe kunstvormen waar nog meer mensen zich in herkennen. Daarnaast draagt het bij aan sociale cohesie door kennismaking en samenwerking.
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Er zal ingezet worden op meerdere plekken in de regio zodat de gehele regio wordt bereikt.

Punt 10: Bij nieuwe ruimtelijke opgaven culturele voorzieningen aan de voorkant mee te nemen om ervoor te zorgen dat het aanbod overal voldoende is en blijft.

Toelichting:
De sociaal maatschappelijke waarde van cultuur kan bijdragen aan uitdagingen in het sociaal domein en zo mogelijk ook bijdragen aan preventie en sociale cohesie. Denk aan opgaven als eenzaamheid en criminaliteit. Door bijvoorbeeld jongeren culturele activiteiten aan te bieden kan mogelijk worden voorkomen dat ze hun toevlucht tot de criminaliteit zoeken. Belangrijke uitdaging is de verbanden met het sociaal domein ook binnen de overheid te zoeken en te vinden. Samen optrekken vanuit sociaal domein en cultuur maakt de slagkracht én de financiën groter. Een andere belangrijke waarde is de ruimtelijke waarde die cultuur heeft. Bij ruimtelijke opgaven is het van belang dat er aan de voorkant ook al wordt gekeken naar de culturele component. Cultureel aanbod draagt bij aan de leefbaarheid van een omgeving en daarmee aan het vestigingsklimaat. Belangrijk daarbij is dat er een verbinding is met de eigen wijk en het niet van bovenaf wordt opgelegd.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	Continu beleid
Resultaat/impact/effect in 2028	Cultuur is duurzaam verbonden met andere belangrijke opgaven in de regio en kan bijdragen aan oplossingen. Bij nieuwe ruimtelijke opgaven worden culturele voorzieningen aan de voorkant meegenomen.
Rol/schaal MRA	Het programma wordt gecoördineerd door de werkgroep Cultuur en Erfgoed binnen de MRA.
Partners	Alle gemeenten worden hierbij betrokken.
Rijk/Europa	Landelijk is dit een steeds belangrijker thema in het kader van brede welvaart. We onderzoeken mogelijkheden om aan te sluiten bij bestaande of nieuwe Regiodeals.
Financiën	50.000 euro voor de inzet van een verbinder tussen de diverse beleidsterreinen.
Inzet	Dit programma wordt gecoördineerd door de werkgroep Cultuur en Erfgoed.
Trekkerschap	De deelnemers aan het portefeuilleoverleg Cultuur en Erfgoed zijn trekkers van dit programma.
Risico (mitigatie)	Het is van belang dat ook bestuurlijk de meerwaarde wordt gezien van de verbinding van cultuur met andere beleidsterreinen evenals binnen het MRA bureau. Een verbinder kan hierbij een belangrijke rol spelen, maar het dient ook breder te worden uitgedragen.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Dit onderwerp heeft een belangrijke relatie met de woningbouwopgave. We bouwen geen huizen, maar leefbare steden en samenlevingen. Cultuur is daar onlosmakelijk mee verbonden.
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Door in te zetten op cultuur aan het begin van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen wordt zorggedragen dat er leefbare wijken en steden ontstaan die bijdragen aan de brede welvaart.

Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Dit project richt zich op alle gemeenten in de MRA.

Punt 11: In beeld te krijgen wie wel en wie nog niet worden bereikt door de culturele infrastructuur

Toelichting:
De cultuursector kan een belangrijke bijdrage leveren aan het versterken van het sociale leven in een stad door het aanbieden van ontmoetingsplekken, waar bewoners kunnen samenkomen zonder dat zij geld hoeven uit te geven, in tegenstelling tot bijvoorbeeld café's. Zoals de bibliotheek al een plek is voor ontmoeting kunnen andere cultuurgebouwen dat ook meer zijn (zie bv Amare in den Haag of Tivoli Vredenburg in Utrecht). Ook kan de programmering naar buiten worden gebracht, naar de publieke ruimte, naar de kernen (bij Haarlemmermeer zijn dat er 31), of naar de wijken.

Om in beeld te krijgen wie wel en wie niet wordt bereikt zetten we met behulp van het culturele doelgroepenmodel in op onderzoek naar het bereik van de sector. De gemeente Amsterdam maakt daar al een start mee, dit zal breder getrokken worden naar alle culturele instellingen in de MRA.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	De gemeente Amsterdam is nu bezig met het uitrollen van het onderzoek. In de periode 2025-2028 wordt ingezet op het betrekken en enthousiasmeren van zoveel mogelijk culturele instellingen om zich aan te sluiten bij dit onderzoek en zo inzicht te krijgen in het bereik.
Resultaat/impact/effect in 2028	Er is een duidelijk beeld van het bereik van de cultuursector in de MRA en waar eventuele lacunes zijn. Hierdoor kunnen lokale en provinciale overheden hun beleid gerichter inzetten, evenals de cultuursector zelf.
Rol/schaal MRA	Het programma wordt gecoördineerd door de werkgroep Cultuur en Erfgoed binnen de MRA.
Partners	Alle gemeenten worden hierbij betrokken.
Rijk/Europa	We kijken of we cofinanciering van het Rijk hiervoor kunnen krijgen. Ook landelijk wordt hierop ingezet middels pilots, mogelijk kunnen we daarbij aansluiten.
Financiën	25.000 voor de eenmalige kosten van het systeem en de organisatie van kennisbijeenkomsten.
Inzet	Dit programma wordt gecoördineerd door de werkgroep Cultuur en de werkgroep Toerisme.
Trekkerschap	De deelnemers aan het portefeuilleoverleg Cultuur en Erfgoed zijn trekkers van dit programma.
Risico (mitigatie)	Het is van belang dat zoveel mogelijk culturele instellingen meedoen om een eerlijk beeld te krijgen van het bereik. Dit vergt inzet op onder andere de informatievoorziening.

Punt 12: de toegankelijkheid van de culturele sector te vergroten

Toelichting:
Uit onderzoek in Purmerend blijkt dat de informatieverschaffing van culturele instellingen over fysieke toegankelijkheid beter kan, evenals de expertise binnen organisaties hierover. De gemeente stelt een checklist op van zaken waar op de website op ingegaan kan worden (denk aan parkeren, rolstoeltoegankelijkheid etc). Ook de museumsector in Amsterdam heeft dit onderwerp opgepakt en ontwikkelt een toolkit voor musea ten behoeve van de informatievoorziening aangaande toegankelijkheid. Dit willen we breder uitrollen binnen de MRA.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Door inzicht te krijgen in doelgroepen en bereik van deze doelgroepen kan er gerichter beleid worden gevoerd. Dit heeft een directe relatie met Toerisme.
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Zorgdragen dat iedereen toegang heeft tot kunst en cultuur waar hij/zij affiniteit mee heeft.
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Idealiter doen alle gemeenten binnen de MRA mee aan dit onderzoek.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	De museumsector in Amsterdam is bezig met de ontwikkeling van een toolkit. De verwachting is dat deze begin 2025 gereed zal zijn. In de periode 2025-2028 zal de MRA inzetten om dit voor zoveel mogelijk culturele instellingen bruikbaar te maken en kennis hierover te delen.
Resultaat/impact/effect in 2028	Een groot deel van de cultuursector in de MRA verschaft duidelijk informatie over de toegankelijkheid van de eigen instelling aan het publiek.
Rol/schaal MRA	Het programma wordt gecoördineerd door de werkgroep Cultuur en Erfgoed binnen de MRA.
Partners	Alle gemeenten worden hierbij betrokken.
Rijk/Europa	Ook landelijk wordt op toegankelijkheid ingezet middels pilots, mogelijk kunnen we daarbij aansluiten.
Financiën	25.000 euro voor de organisatie van kennisbijeenkomsten en informatievoorziening.
Inzet	Dit programma wordt gecoördineerd door de werkgroep Cultuur.
Trekkerschap	De deelnemers aan het portefeuilleoverleg Cultuur en Erfgoed zijn trekkers van dit programma.
Risico (mitigatie)	Geen.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Zie ook punt 5, doel is dat drempels die bewoners van de MRA en toeristen voelen zoveel mogelijk worden beslecht. In dit geval gaat het over fysieke drempels.
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Ongeacht fysieke belemmeringen moet iedereen toegang hebben tot kunst en cultuur binnen de MRA. Cultuur draagt bij aan de brede welvaart, met name aan welzijn, onder

	andere door ontmoeting te faciliteren en daarmee bijvoorbeeld eenzaamheid te bestrijden. Juist mensen die fysieke drempels ervaren hebben behoefte aan ontmoetingsplekken die voor hen toegankelijk zijn.
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Inzet is betrekken van zoveel mogelijk culturele instellingen in alle gemeenten binnen de MRA.

Ambitie 8: We willen dat eenieder zich op toekomstbestendige en betaalbare wijze kan verplaatsen in de MRA en dat we het logistieke vervoer en de internationale connectiviteit verduurzamen.

In de MRA wordt er gewerkt aan bereikbaarheid op lokaal, nationaal en internationaal niveau. Hier wordt er samengewerkt met de MRA partijen, maar ook met het Rijk, ProRail en NS. Binnen het programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBaB) is het Multimodaal toekomstbeeld (MTB) opgesteld. Vanuit deze principes wil de MRA zich ontwikkelen binnen bereikbaarheid de komende jaren. De ambities waar de komende jaren aan gewerkt zal worden zijn:

1. Verstedelijking afstemmen op kwaliteit bereikbaarheid en nabijheid
2. Afremmen en spreiden mobiliteitsgroei
3. Verbeteren stedelijke en regionale fietsnetwerken
4. Ontwikkelen regionale hubs
5. Goederenvervoer integraal onderdeel
6. Ontvlechten van Openbaar Vervoer
7. Ringen draaiende houden

Hiernaast worden er tot 2030 175.000 woningen gebouwd binnen de MRA. Het belang om jezelf op een duurzame manier te verplaatsen binnen de regio is hierdoor nog belangrijker.

Deze ambitie kan worden waargemaakt door:

1. Te werken vanuit de 7 principes van het MTB, waarbij het STOMP principe leidend is;
2. Te investeren in vormen van publieke mobiliteit* zodat in elke deelregio verschillende vervoersopties zijn (*publieke mobiliteit is een verzamelnaam voor openbaar vervoer, flexvervoer en deelmobiliteit). Concreet: het realiseren van de schaalsprong in het ov-netwerk; Zuidasdok, Noord/Zuidlijn naar Hoofddorp, Ringlijn naar Haven-Stad, aanleg van de IJmeerlijn (mogelijke koppeling met Lelylijn), het volledig sluiten van de Ringlijn en daarnaast is er voor wat betreft het OV ook aandacht voor HOV-corridors naar Zaanstad en Haarlem;
3. Het regionale openbaar vervoer en het voor de MRA relevante nationale (spoor) netwerk moeten minimaal mee kunnen groeien met de verstedelijking;
4. De kwaliteit van het wegennetwerk in alle deelregio's minimaal gelijk te houden en waar nodig (door groei van het aantal gebruikers) te verbeteren;
5. Verbeteringen in het fietsnetwerk en -gebruik, ook via de Greendeal Fiets;
6. Mobiliteitsgedrag beïnvloeden met mijden en spreiden van de spits;
7. Te zorgen dat het aandeel van het besteedbaar inkomen dat mensen kwijt zijn aan reizen redelijk blijft (mobiliteitsrechtvaardigheid; ook gekoppeld aan verbeteren woon-werk balans);
8. De hoeveelheid fijnstof en geluidsoverlast als gevolg van mobiliteit te minimaliseren;
9. Het aantal gewonden en doden als gevolg van deelname aan het verkeer te laten dalen;
10. Openbaar vervoer (publieke mobiliteit) als wenkend alternatief voor de auto te ontwikkelen;

11. Het bundelen van stromen te bevorderen en binnenstedelijk zoveel mogelijk passende, schone en veilige logistiek te stimuleren, onder andere door logistieke hubs aan te leggen;
12. Optimaal benutten van de mogelijkheden van water, spoor en buisleidingen en de benodigde infrastructuur op orde te brengen, ook voor goederenvervoer;
13. De betrouwbaarheid van het goederenvervoer te borgen door het slim benutten van de beschikbare capaciteit (onder andere door het mijden van spitsen). Een laad-infrastructuur voor de logistieke sector te realiseren in de MRA (elektriciteit, waterstof of andere energiebronnen);
14. In te zetten op goede alternatieven voor het vliegtuig met internationale treinen ter vervanging van korte en middellange vluchten binnen Europa;
15. Door ruimte te maken op nationale spoorroutes van en naar de MRA middels het uitvoering geven aan ambities uit het nationaal Toekomstbeeld OV 2040.

Punt 1: Te werken vanuit de 7 principes van het MTB

Toelichting
Alle trajecten die lopen binnen het Platform Mobiliteit worden getoetst aan het MTB. Hierdoor is er niet 1 traject wat de 7 principes van het MTB tot uitvoering brengt, maar helpt elk programma mee aan de uitvoering van het MTB.
Een specifiek onderdeel van het MTB is Smart Mobility. Dit valt wel onder deze pijler:
Digitalisering binnen mobiliteit ten behoeve van de MTB doelen (Smart Mobility) Het MRA – platform Smart Mobility richt zich op de inzet van slimme mobiliteitsmaatregelen die bijdragen aan de opgaven binnen de regio. Er zal de komende jaren vooral aandacht zijn voor de data en digitalisering opgave. Naast de focus op data en digitalisering is er ook focus aangebracht op de regio (MRA), wij gaan als platform juist de transitie in de regio (MRA) versnellen. De verbinding met het Rijk blijft belangrijk gezien belangenbehartiging en ontwikkeling in het landschap slim. De samenwerking wordt gezocht met SBAB, Amsterdam bereikbaar, Regieteam Verkeersmanagement. Wij hebben alle activiteiten ingedeeld in leren, ontwikkelen en doen. Wij willen in de regio van elkaar leren, samen ontwikkelen en vooral projecten realiseren (doen). De samenwerking in de regio zorgt voor een besparing in kosten en capaciteit bij alle partners.

Overzicht uitvoering

Tijdplanning 2025 - 2028	Doorlopend, mijlpalen worden benoemd in jaarplannen.
Resultaat/impact/effect in 2028	Wij gaan in de regio aan de slag met alle ontwikkelingen op het gebied van slimme mobiliteit. Vanuit de regio kijken wij naar de "landelijke programma's", waarbij wij de successen vanuit de regio naar de programma's gaan brengen en uiteraard ook andersom. Wij volgen innovaties landelijk waarbij passende innovatie voor de MRA worden geïmplementeerd. Dit wordt bijvoorbeeld gedaan door inzichtelijk te maken welke ontwikkelingen er zijn in de landelijke programma's daarnaast wordt er tweemaal per jaar een trendanalyse van innovaties uitgevoerd, dit wordt ook voor de ontwikkelingen in Europa gedaan. Hiernaast wordt er aansluiting gezocht bij gebiedsontwikkeling en HUBS, om slimme oplossingen hier te implementeren. Er ligt altijd focus op de digitaliseringsopgave in de programma's en analyses.
Rol/schaal MRA	Het platform is er voor de gehele MRA, waarbij wij regelmatig over onze grenzen kijken

Partners	Provincie Noord–Holland, Provincie Flevoland, Gemeente Amsterdam, Gemeente Almere en de Vervoerregio Amsterdam.
Rijk/Europa	Het platform werkt intensief samen met het Rijk, door samen te werken aan de landelijke programma's op het gebied van smart mobility.
Financiën	In totaal is dit 780.000 Euro – jaarlijkse bijdragen Bijdragen van de partners: Vervoerregio 320.000 Euro Gemeente Amsterdam 160.000 Euro Provincie Noord Holland 160.000 Euro Provincie Flevoland 100.000 Euro Gemeente Almere 40.000 Euro Door focus aan te brengen een besparing richting 2025
Inzet	Inzet vooral vanuit de penvoerder (vervoerregio)
Trekkerschap	Bestuurlijk opdrachtgever: Deelregio Almere - Lelystad Directie opdrachtgever: Gemeente Amsterdam Ambtelijk opdrachtnemer: Vervoerregio Amsterdam
Risico (mitigatie)	Kinderziektes, wet van de remmende voorsprong, etc… Ondervangen met slimme pilots en intensieve samenwerking.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Stimuleren van de Duurzame Mobiliteitstransitie Onze gezamenlijke inspanningen zijn gericht op het bevorderen van een duurzame mobiliteitstransitie, met als doel deze transitie te stimuleren en te versnellen. Door middel van innovatieve projecten en strategieën willen we niet alleen bijdragen aan een schonere en efficiëntere mobiliteit, maar ook aan een leefbare en veerkrachtige regio voor de toekomstige generaties. Daarnaast draagt het MRA- platform Smart Mobility bij aan de principes vanuit het Multimodaal Toekomstbeeld. Zoals 1, 5 en 7.
Bijdrage aan meerkernigheid	Het platform richt zich echt op de gehele regio en wil de ontwikkelingen van smart mobility stimuleren en implementeren binnen alle inliggende gemeenten, zodat alle kernen slimme oplossingen voor mobiliteit in hun nabijheid hebben. Waarbij kennis en capaciteit wordt geleverd vanuit het platform.

Punt 2 en 10 hebben betrekking op investeringen in publieke mobiliteit, kennen sterke samenhang en zijn hieronder gezamenlijk uitgewerkt.

Toelichting

Binnen de verschillende concessieverleners is er altijd de focus geweest op OV als los product. Maar er zijn steeds meer verschillende vormen om jezelf te verplaatsen. Deelfietsen, deelscooters en deelauto's kunnen deel uitmaken van een multimodale reis. Om dit systeem goed in te richten moet er breder gekeken worden dan de gemeentegrenzen. Hierdoor neemt de MRA de rol op zich om hier regionaal het gesprek over aan te gaan, richting het Rijk te lobbyen voor betere regels rond publieke mobiliteit en de kennis te borgen binnen de MRA.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	In de komende jaren zal publieke mobiliteit geagendeerd worden bij het Rijk (BO MIRT) voor betere regelgeving.
Resultaat/impact/effect in 2028	De MRA gaat zich inzetten om in 2026 een pilot publieke mobiliteit te bewerkstelligen. Hiernaast is het doel dat het een bekende term is binnen de MRA, waar kennis over gedeeld wordt.
Rol/schaal MRA	De rol van de MRA is om kennis te delen en te lobbyen.
Partners	Concessieverleners, Concessiehouders, Publieke partners die vervoer aanbieden, Het Rijk.
Rijk/Europa	Vanuit de MRA zal er richting het Rijk samen opgetrokken worden om de regelgeving rond Openbaar Vervoer te verbeteren.
Financiën	Niet van toepassing
Inzet	Niet van toepassing
Trekkerschap	Bestuurlijk opdrachtgever: Provincie Noord-Holland ism. Gemeente Amsterdam Directie opdrachtgever: Provincie Noord-Holland Ambtelijk opdrachtnemer: Vervoerregio Amsterdam
Risico's (mitigatie)	Combinatie werkvelden onbekend terrein. Goed verkennen.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Fijnmazig en efficiënt mobiliteitssysteem kan bijdragen aan woon-werkbalans, mobiliteitstransitie, welzijn en gezondheid.
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Dit draagt bij aan duurzaamheid, kwaliteit van de leefomgeving, duurzaamheid, en sociale inclusiviteit. Waardoor het aan
Bijdrage aan meerkernigheid	Door geschikt OV aan te kunnen bieden in kleinere kernen draagt dit bij aan meerkernigheid.

Punt 3, 14 en 15 hebben betrekking op de schaalsprong OV, kennen sterke samenhang en worden hieronder gezamenlijk uitgewerkt.

Toelichting

Op 11 november 2022 zijn er afspraken gemaakt rond de schaalsprong OV voor de MRA. Hier ging het om bekostiging voor de projecten Zuidasdok, Doortrekken Noord/ Zuidlijn en de eerste fase sluiten ringlijn.
In 2023 heeft het Ministerie van Infrastructuur een uitname gedaan uit het budget van het Doortrekken Noord/ Zuidlijn. Ook moet er nog bekostiging gevonden worden voor projecten als de IJmeerverbinding, tweede fase sluiten ringlijn, HOV ZaanIJ, HOV Haarlem – Amsterdam en GNOE. De MRA Monitort dit en jaagt de verschillende projecten binnen de schaalsprong OV aan.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	De komende jaren moet er een voorkeursbeslissing voor het doortrekken van de Noord/ Zuidlijn, Sluiten kleine ring en moet er duidelijkheid komen over OV-SAAL.
Resultaat/impact/effect in 2028	In 2028 moet er duidelijkheid zijn over de doorgang van de OV-Schaalsprong projecten.

Rol/schaal MRA	De MRA jaagt deze projecten aan en rapporteert/ escaleert als een traject stagneert.
Partners	NS, ProRail, het Rijk.
Rijk/Europa	Het Rijk is mede opdrachtgever van verschillende schaalsprong OV projecten. De rol van het Rijk is hierdoor groot. De rol van de EU is kleiner binnen deze projecten, maar verschillende projecten liggen op het Ten-T corridor. Hierdoor kan de rol van de EU meer aangehaald worden.
Financiën	Inzet is geregeld via deelbegroting OV & Spoor, investeringen zijn zeer groot, zie investeringen overzicht MRA Agenda.
Inzet	Vanuit de MRA Strategisch OV en Spoorcoördinatie groep en de BOL/ MIRT coördinatie worden deze ontwikkelingen gevolgd en aangejaagd.
Trekkerschap	Bestuurlijk opdrachtgever: Vervoerregio Amsterdam Directie opdrachtgever: Vervoerregio Amsterdam Ambtelijk opdrachtnemer: Vervoerregio Amsterdam
Risico's (mitigatie)	Cofinanciering en kostenstijgingen.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Voorwaarde voor grootschalige verstedelijking, grote bijdrage duurzame mobiliteitstransitie en inclusieve mobiliteit
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Om echt beter OV aan te bieden nationaal en internationaal zijn deze ontwikkelingen randvoorwaardelijk. Hierdoor draagt dit bij aan duurzaamheid, sociale inclusiviteit en gezondheid.
Bijdrage aan meerkernigheid	Niet van toepassing.

Punt 4: De kwaliteit van het wegennetwerk in alle deelregio's minimaal gelijk te houden en waar nodig (door groei van het aantal gebruikers) te verbeteren

Toelichting

In 2023 heeft het rijk een schuif gemaakt van 4,4 miljard van aanleg naar instandhouding op het hoofdwegennet. Dit gaat dit jaar ook gebeuren op het spoor, waar voor 2030 een tekort is tussen de 2,2 en 2,9 miljard, dit traject wordt gevolgd vanuit de MIRT coördinatie. Hiernaast moeten de provincies ook steeds meer uitgeven aan beheer en onderhoud, waardoor er nog meer afstemming nodig is. Het Platform volgt de ontwikkelingen rond het slim samenwerken op renoveren.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025 -2028	Doorlopend komende decennia. Programma vindt overigens bij wegbeheerders (Rijkswaterstaat, provincies en gemeenten) plaats. Vandaar geen gedetailleerde invulling. Voortgang komt wel bij platform langs ivm meekoppelkansen.
Resultaat/impact/effect in 2028	Vanwege de vele instandhoudingsopgaven is het doel om een programma te hebben waar deze opgaven afgestemd kunnen worden en waar mogelijk meekoppelkansen worden benut.
Rol/schaal MRA	De MRA volgt dit traject en speelt voornamelijk in de Provincie Noord-Holland
Partners	De MRA Partners, RWS
Rijk/Europa	Het Ministerie van IenW speelt een belangrijke rol in de instandhoudingsopgave. De MIRT Coördinatie zal ontwikkelingen op dit vlak blijven volgen.

Financiën	Nu niet van toepassing
Inzet	Ambtelijke inzet in de werkgroep
Trekkerschap	Provincie Noord-Holland
Risico's (mitigatie)	Meerkosten en verkeershinder.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	N.v.t.
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	N.v.t.
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	N.v.t.

Punt 5: Verbeteringen in het fietsnetwerk en -gebruik, ook via de Greendeal Fiets

Toelichting:
De MRA doorfietsroutes en de green deal fiets zijn vastgesteld in het Platform Mobiliteit. De Provincies en Vervoerregio zijn bezig met de uitvoering van de verschillende aspecten van fiets. Er zijn nu eigen tafels/ programma's voor de uitvoering en monitoring van fiets. Het Platform Mobiliteit blijft dit traject volgen, en waar nodig kan dit traject geagendeerd en besproken worden binnen het Platform Mobiliteit.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	De komende jaren zullen de MRA doorfietsroutes tot uitvoering komen.
Resultaat/impact/effect in 2028	Zo veel mogelijk MRA doorfietsroutes realiseren en geld voor bij elkaar krijgen
Rol/schaal MRA	In en rond de MRA
Partners	Vervoerregio, Gemeenten, Provincies en RWS
Rijk/Europa	Via de MAUF gelden van IenW kan er iets geïnvesteerd worden in MRA doorfietsroutes
Financiën	Eigen structuur
Inzet	Eigen structuur
Trekkerschap	Bestuurlijk opdrachtgever: Vervoerregio Amsterdam Directie opdrachtgever: Vervoerregio Amsterdam Ambtelijk opdrachtnemer: Vervoerregio Amsterdam
Risico's (mitigatie)	N.v.t.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Fiets is volledig in uitvoering bij alle MRA Partners.
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Fiets is volledig in uitvoering bij alle MRA Partners.
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Fiets is volledig in uitvoering bij alle MRA Partners.

Punt 6: gedragsbeïnvloeding met het mijden en spreiden van de spits

Toelichting
Het Platform Mobiliteit pakt dit punt breder op en kijkt naar alle fiscale en gedragsmaatregelen voor het beter inrichten van de vervoersstromen.
Binnen het MTB worden er aanbevelingen gedaan om op lokaal/ regionaal niveau sturende gedragsmaatregelen te implementeren. Hier kan worden gedacht aan betalen naar gebruik (gespecificeerd op tijd en locatie), Tijdelijke Bereikbaarheidstoeslag Knooppunt Schiphol (TBKS) en het implementeren van betaald parkeren MRA breed.
Op dit moment worden er via het programma SBaB wel al gedragsmaatregelen onderzocht, maar dit zijn vooral de stimulerende maatregelen. De andere kant wordt op dit moment nog niet bekeken. Het monitoren en aanjagen van het onderzoeken/implementeren van deze sturende gedragsmaatregelen wordt hierdoor belegd binnen de MRA.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	Al in 2024 start de verkenning naar de meest zinvolle acties. Die toetsen we op effect, haalbaarheid en (politiek/bestuurlijk) draagvlak
Resultaat/impact/effect in 2028	Het doel van deze lijn is om fiscaal sturende maatregelen bespreekbaar te maken op regionaal niveau. Zo kan er kennis gedeeld worden over de implementatie en kan er samen worden opgetrokken richting het Rijk.
Rol/schaal MRA	We starten bewust op het schaalniveau van de MRA en vanuit de samenwerkende regionale partijen
Partners	Gemeenten, Provincies/ Vervoerregio, Het Rijk
Rijk/Europa	Sommige fiscale maatregelen zijn alleen mogelijk als het Rijk wet- en regelgeving aanpast. De lobby richting het Rijk is hierdoor belangrijk.
Financiën	Niet van toepassing
Inzet	Op welke manier inzet voor deze programmalijn nodig is, zal worden bekeken binnen het Platform.
Trekkerschap	Bestuurlijk opdrachtgever: Vervoerregio Amsterdam Directie opdrachtgever: Vervoerregio Amsterdam Ambtelijk opdrachtnemer: Vervoerregio Amsterdam
Risico's (mitigatie)	N.v.t, actie op dit moment een verkenning.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	N.v.t.
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Om de MRA mobiel te houden zijn verschillende fiscale maatregelen nodig. Dit onderdeel draagt direct bij aan principe 2 van het MTB.
Bijdrage aan meerkernigheid	Niet van toepassing.

Punt 7: te zorgen dat het aandeel van het besteedbaar inkomen dat mensen kwijt zijn aan reizen redelijk blijft

Toelichting
Mobiliteit is essentieel om mee te doen aan de maatschappij. Helaas hebben niet alle inwoners van de MRA gelijke toegang tot mobiliteit. Factoren zoals inkomen, fysieke of cognitieve beperkingen, het ontbreken van reisopties en slechte bereikbaarheid kunnen mensen belemmeren in het bereiken van belangrijke bestemmingen.
Mobiliteitsrechtvaardigheid gaat over het bereiken van een mobiliteitssysteem dat iedereen in staat stelt mee te doen aan de maatschappij. Een systeem dat mensen toegankelijk, betaalbaar, begrijpelijk en gastvrij van A naar B brengt. Niet alleen in de stadse kernen, maar ook in de dorpen en woonwijken. Om dat te bereiken is het MRA programma Mobiliteitsrechtvaardigheid opgezet.

Tijdsplanning 2025-2028	Nader te bepalen in MRA programma
Resultaat/impact/effect in 2028	Inzicht in de opgave voor de MRA op mobiliteitsrechtvaardigheid Handelingsperspectief om met de opgave aan de slag te gaan Instrumentarium om nieuw en bestaand beleid te kunnen toetsen op rechtvaardigheid
Rol/schaal MRA	MRA rol is divers. Gaat zowel om kennisopbouw, -deling, -verspreiding, als om inzet op het meenemen van rechtvaardigheidsaspecten in relevante MRA-trajecten.
Partners	Rijk, TNO, belangenorganisaties (ROCOV/Fietsersbond/...), kennisinstituten, Amsterdam Smart City
Rijk/Europa	Samenwerking met het Rijk nodig om eenduidig begrippenkader en instrumentarium te ontwikkelen en verschillende problemen aan te pakken. Ontwikkelingen op EU vlak krijgen steeds meer aandacht, o.a. via klimaatfonds waar het tegengaan van vervoersarmoede onderdeel van is.
Financiën	Ondersteuning nodig vanuit kennisinstituten en onderzoeksbureaus in het ontwikkelen van de beoogde resultaten; ongeveer €50-100K/jaar (dekking nog te bepalen). Eind 2024 wordt in het Platform Mobiliteit het definitieve programmaplan vastgelegd met daarin ook concreter de benodigde middelen en inzet.
Inzet	Inzet nodig voor programmaleider en vanuit MRA-partners voor deelname aan werkgroepen en onderzoeken. Eind 2024 wordt in het Platform Mobiliteit het definitieve programmaplan vastgelegd met daarin ook concreter de benodigde middelen en inzet.
Trekkerschap	Bestuurlijk opdrachtgever: Noord-Holland Directie opdrachtgever: Noord-Holland Ambtelijk opdrachtnemer: Noord-Holland
Risico's (mitigatie)	Eerste verkenning

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Relatie met NOVEX Woonwerkbalans.
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Deze actie gaat over het mobiliteitsdeel van brede welvaart, maar indirect ook over bijvoorbeeld over de bijdrage van woningbouw en voorzieningen aan brede welvaart. Zonder

	voldoende aandacht voor rechtvaardigheid kunnen transities stagneren (mobiliteit, energie, economie) en dreigt afwenteling op toekomstige generaties en elders.
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Nabijheid is een belangrijk onderdeel van mobiliteitsrechtvaardigheid. Meerkernigheid is dus zeer relevant voor mobiliteitsrechtvaardigheid.

Punt 8: De hoeveelheid fijnstof en geluidsoverlast als gevolg van mobiliteit te minimaliseren

Toelichting

De Provincies Noord-Holland en Flevoland, de Vervoerregio Amsterdam en gemeente Amsterdam zijn bezig met het uitwerken van het monitoren en aanjagen van duurzame mobiliteitsmaatregelen (RMP) waarbij het aanjagen, faciliteren en stimuleren van de gemeenten bij de uitvoering van de duurzame mobiliteitsmaatregelen centraal staat. Om dit proces te kunnen volgen en waar nodig bij te kunnen stellen, wordt samen met de gemeenten uit de provincies Noord-Holland en Flevoland gewerkt aan het opzetten van regionale uitvoeringsagenda's en een dashboard voor monitoring. Binnen het Platform Mobiliteit zal dit de komende jaren geagendeerd worden om de ontwikkelingen, voortgang en eventueel benodigde bijsturing te bespreken.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	In de komende jaren zal het RMP gemeenten helpen met het implementeren van duurzame mobiliteitsmaatregelen. Dit wordt gedaan door het organiseren van sessies, inzetten van experts en ondersteunen bij de uitvoering en beleidsvorming.
Resultaat/impact/effect in 2028	In 2028 zijn er grote stappen zijn gezet bij de implementatie van duurzaamheidsmaatregelen die bijdragen aan de doelstelling van het RMP. Deze doestelling is het verminderen van de CO_2-uitstoot naar een maximale uitstoot van 4,2 megaton voor de sector mobiliteit en transport voor heel Noord-Holland en Flevoland samen in 2030.Het streven is nadrukkelijk om de CO_2 -uitstoot te reduceren tot minder dan 4,2 megaton in 2030, richting 2,2 megaton (volgens algemene doelstelling Klimaatakkoord).
Rol/schaal MRA	De MRA monitort deze acties en zal indien nodig dienen als escalatielijn.
Partners	Gemeenten, Provincies, Vervoerregio en het Rijk.
Rijk/Europa	Het RMP komt voort uit de afspraken van het Klimaatakkoord en zorgt voor de regionale uitwerking van het mobiliteitsdeel van het klimaatakkoord. Daarbij is afgesproken dat het Rijk de regionale programma's faciliteert met actieve participatie en ondersteuning. Het RMP zou daarnaast logischerwijs een rol kunnen vervullen bij de landelijke aanpak mobiliteitstransitie.
Financiën	Niet van toepassing
Inzet	De Provincie Noord-Holland is trekker van het RMP.
Trekkerschap	Bestuurlijk opdrachtgever: Provincie Noord-Holland Directie opdrachtgever: Provincie Noord-Holland Ambtelijk opdrachtnemer: Provincie Noord-Holland
Risico's (mitigatie)	Samenwerking Klimaatakkoord.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Samenhang met de ambitie over energie.
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Dit doel draagt bij aan brede welvaart door in te zetten op duurzaamheid en het verbeteren van de leefomgeving.
Bijdrage aan meerkernigheid	Niet van toepassing.

Punt 9: het aantal gewonden en doden als gevolg van deelname aan het verkeer te laten dalen

Het aantal gewonden en doden binnen het verkeer is voor de MRA een zorgpunt. Op dit moment werken de verschillende instanties als de Provincies en de Vervoerregio Amsterdam hard aan de verkeersveiligheid. Hier is ook een eigen overlegstructuur binnen. Hierdoor werkt de MRA niet meteen aan verkeersveiligheid, maar indien nodig kan de Platform Mobiliteit tafel wel gebruikt worden om hier over te overleggen.

Punt 11 t/m 13 hebben betrekking op de logistieke sector, kennen een sterke samenhang en worden daarom hieronder gezamenlijk uitgewerkt.

Toelichting
Voor logistiek willen we een robuust multimodaal netwerk goederenvervoer en het stimuleren van modal shift van weg naar water en spoor. Daarnaast moet de synchromodaliteit voor goederenvervoer worden vergroot: real-time flexibele keuze tussen verschillende duurzame modaliteiten. Tussen de modaliteiten is zoveel mogelijk uitwisseling op logistieke overslaglocaties en goederenhubs. De overheid stimuleert, reguleert en faciliteert hierbij om duurzame, veilige en efficiënte vervoerwijzen mogelijk te maken.

Overzicht uitvoering

Tijdsplanning 2025-2028	2025: borgen maatregelen multimodaal netwerk goederenvervoer (MNG) in juiste programma's, ontwikkelen programmaplan logistieke hubs, uitvoeren activiteiten uit de RUAS. 2026: uitvoeren activiteiten uit de RUAS, realiseren quick-wins MNG: verankeren bestaande spoorcapaciteit voor goederenvervoer, realiseren voldoende laadinfra voor weg en water en informatievoorziening op peil. 2027 - 2028:Uitvoeren activiteiten RUAS, uitvoeren korte termijn maatregelen MNG: o.a. ontwikkeling stedelijke logistieke hubs (programmaplan logistiek hubs) en watergebonden bouwhubs.
Resultaat/impact/effect in 2028	Uitrol Multimodaal Netwerk Goederenvervoer (MNG) MRA+: Alle quick-wins zijn uitgevoerd en de maatregelen die prioriteit hebben zijn geborgd in de juiste programma's. Zero emissie stadslogistiek: In Amsterdam, Zaanstad, Schiphol, Haarlem, Hilversum en Almere zijn zero emissie zones ingesteld. Deze dragen samen met de andere activiteiten uit de Regionale Uitvoeringsagenda Stadslogistiek (RUAS) bij aan de landelijke reductie doelstelling van 1 megaton CO_2 in 2030. Modal shift goederen van weg naar water en spoor: via het programma Noord West Connect zijn er minimaal 5 betrouwbare corridors in bedrijf.

	Logistieke hubs: programmaplan logistieke hubs is ontwikkeld en gekoppeld aan de verstedelijkingsopgave. Bij grote bouwlocaties en aan de rand van stedelijke gebieden zijn ruimtelijke reserveringen gemaakt voor (bouw)hubs. De eerste deelprojecten van de Goederenvervoercorridor Zuid zijn gerealiseerd.
Rol/schaal MRA	Rol MRA: aanjagen, verbinden, zorgen voor commitment van de maatregelen en helpen bij borging in de juiste programma's en projecten.
Partners	Provincie Noord-Holland, Rijkswaterstaat WNN, Provincie Flevoland, Port of Amsterdam, gemeente Amsterdam
Rijk/Europa	Er wordt samengewerkt met het Ministerie van I&W vanuit SBaB.
Financiën	Voor de RUAS is tot en met 2025 budget van € 150.000, - beschikbaar (Vervoerregio, provincies Noord-Holland en Flevoland). Voor de maatregelen uit het MNG is nu nog geen budget: dit wordt geregeld door maatregelen zoveel mogelijk onder te brengen in bestaande programma's zoals de MIRT Goederenvervoer Corridor Zuid.
Inzet	Netwerkregisseur Logistiek MRA en adviseurs logistiek provincie Noord-Holland, Rijkswaterstaat en provincie Flevoland. NB: aantal fte wisselt en is te beperkt om alle ambities waar te kunnen maken.
Trekkerschap	Bestuurlijk opdrachtgever: Deelregio Zaanstreek Waterland Directie opdrachtgever: Vervoerregio Amsterdam Ambtelijk opdrachtnemer: Vervoerregio Amsterdam
Risico's (mitigatie)	Toename vs hinder vs capaciteit spoor.

Overzicht keuzes, brede welvaart en meerkernigheid

Welke keuzes (ook irt andere ambities)	Samenhang met de NOVEX en verstedelijkingsstrategie
Bijdrage aan brede welvaart (en welke keuzes horen daarbij)	Consumptie vs leefbaarheid
Bijdrage aan meerkernigheid (en welke keuzes horen daarbij)	Fijnmazig mobiliteitsnetwerk

Overige trajecten die het platform mobiliteit volgt

Algemene ontwikkelingen binnen OV en Spoor

- Bestuurlijk opdrachtgever: Spoorgroep: Jeroen Olthof
- Ambtelijk opdrachtnemer: Vervoerregio Amsterdam, Provincie Noord-Holland, Provincie Flevoland, Gemeente Amsterdam en Gemeente Almere

Naast de schaalsprong OV zijn er verschillende zaken op het spoor waar vanuit MRA verband aan gewerkt wordt. Hier wordt gewerkt aan de samenwerking met de spoorse partijen en hier worden bijvoorbeeld reacties op de dienstregeling aanvraag van de NS geschreven namens de MRA. Ook wordt hier de gezamenlijke inbreng bepaald voor verschillende spoortafels zoals de landelijke OV en Spoortafel.

HUBS Ontwikkeling

- Ambtelijk opdrachtnemer: SBaB

Binnen SBaB wordt er nu gewerkt aan de ontwikkeling van HUBS. Er is besloten om niet meer op de heel grote HUBS in te zetten, maar op de middelgrote HUBS. Binnen SBaB volgt nu de discussie of het Rijk een rol heeft bij deze HUBS ontwikkeling. Zo niet, kan er gekeken worden of dit traject beter bij het Platform Mobiliteit past.

Doorlopende trajecten

Lobby richting het Rijk en de EU (Ambtelijk opdrachtnemer: Vervoerregio Amsterdam)
De lobby op het gebied van mobiliteit richting het Rijk en EU wordt afgestemd in het Platform Mobiliteit. De lobby is ondersteunend aan de inhoudelijke programma's om voor geld/ regelgeving te lobbyen.

Voorbereiding BOL/MIRT (Directie opdrachtgever: Directeur MRA/Ambtelijk opdrachtnemer: Vervoerregio Amsterdam)
Elk jaar vindt het BO Leefomgeving en BO MIRT plaats. De voorbereiding en de regionale inbreng van beide overleggen wordt bepaald in het Platform Mobiliteit. Vanwege de grote link met Ruimte wordt de voorbereiding ook gedaan in het Platform Ruimte.

Standpuntbepaling/ voorbereiding SBaB
Na de heroriëntatie binnen SBaB ligt er een belangrijke rol voor het Platform Mobiliteit voor de voorbereiding van de regionale inbreng. Er zitten minder partijen in SBaB, waardoor de rol van de MRA zal groeien. Dit zal vanaf Q2 2024 een vast onderdeel op de agenda zijn.

Inhoudelijke SBaB trajecten
Naast de standpuntbepaling binnen SBaB zijn er ook verschillende trajecten die af en toe geagendeerd worden binnen het Platform Mobiliteit, dit om de regionale afstemming te organiseren en te informeren. Deze trajecten zijn onder andere:

- BRT (Metrobus)
- Gedrag (Spreiden en Mijden)
- Monitoring MTB
- Uitvoeringsagenda NOVEX (Mobiliteitsmaatregelen randvoorwaardelijk voor woningbouw.

VENOM
VENOM heeft zijn eigen overlegstructuur en wordt op een afstand gevolgd door het *Platform Mobiliteit.*

Amsterdam Bereikbaar
Amsterdam bereikbaar heeft zijn eigen overlegstructuur. Indien nodig wordt dit traject geagendeerd bij het Platform Mobiliteit.

Regieteam
Het Regieteam heeft zijn eigen overlegstructuur. Indien nodig wordt dit traject geagendeerd bij het Platform Mobiliteit.

Investeringsagenda

In de investeringsagenda maken we per ambitie inzichtelijk of er publieke of private investeringen noodzakelijk zijn en welke orde van grootte die hebben. Een volgende stap is om ook inzichtelijk te maken wat de mogelijke bronnen hiervoor zijn. Er worden in de investeringsagenda geen keuzes of prioriteringen gemaakt, het is enkel een informatief, indicatief overzicht. Het streven is daarbij niet om een uitputtend overzicht te bieden of om bedragen inzichtelijk te maken, maar meer om inzicht/gevoel te krijgen bij de opgave waar we voor staan, als input voor bijvoorbeeld lobbyactiviteiten of een gesprek over prioritering. Het is een nieuw instrument, waarvoor in de komende jaren moet blijken of en hoe we het beste kunnen benutten, en wat tijdens de uitvoering dus ook nog verder aangevuld of verrijkt kan worden, als blijkt dat dat nuttig is.

Bij verschillende andere trajecten in de MRA worden momenteel ook al investeringen inzichtelijk gemaakt. Bijvoorbeeld in de Uitvoeringsstrategie van de NOVEX en in onze samenwerking op het gebied van mobiliteit. Het is niet de bedoeling om dingen over te gaan doen of dubbel te gaan doen. De investeringsagenda dient om mensen die de MRA Agenda of het MUVP lezen een indruk te geven van wat er nodig is: specifiekere informatie of gedetailleerde gesprekken over investeringen en lobby daarvoor wordt gevoerd aan de daartoe bestemde tafels van de Platforms of PHO's.

Overzicht per ambitie:

1.We willen een klimaatneutrale en circulaire regio zijn in 2050

Onlangs heeft een Franse denktank in opdracht van de fractie De Groenen/EVA in het Europees Parlement voor het eerst in kaart gebracht hoeveel publieke en private investeringen nodig zijn voor een klimaatneutraal Europa. Die laat zien dat tussen 2024 en 2050 elk jaar een extra investering nodig is van 360 miljard euro, een investering overigens die zichzelf – volgens de auteurs – terugbetaalt en nodig is om te voorkomen dat Nederland op achterstand komt in de vergroeningsrace met de Verenigde Staten en China. Ruim een kwart (28 procent) is nodig voor de gebouwde omgeving. Het gaat hier om investeringen in tientallen miljoenen elektrische auto's en het verduurzamen van huizen en gebouwen. De energiesector neemt 12 procent van de investeringen voor zijn rekening, landbouw 10 procent.
Dit rapport bevat ook een factsheet voor Nederland. Daaruit blijkt dat een jaarlijkse investering van 17 miljard euro (ca 2,1% van het BBP) nodig is om de ambitie om klimaatneutraal te worden waar te maken[2]. Voor de MRA zou dat neerkomen op een jaarlijkse investering van ca. 3,3 miljard euro.

2.We versterken de (digitale) concurrentie- en innovatiekracht van de MRA om bij te dragen aan de transities die nodig zijn

Financiering voor onderzoek en ontwikkeling komt voor een groot deel uit Europa en van de nationale overheid. Landen in de Europese Unie (EU) hebben afgesproken om 3% van het bbp te besteden aan R&D om bij te blijven bij ontwikkelingen in andere delen van de wereld. In 2002 werd de Europese norm van 3% voor het eerst genoemd. Hierbij werd aangegeven dat twee derde van deze investeringen afkomstig zou moeten zijn van bedrijven. Het overige deel van de investeringen zou dan moeten komen van de andere partijen zoals in de vorige paragraaf genoemd: de overheid, private non-profitorganisaties, overige nationale partijen en het buitenland. In 2010 werd de Europa 2020-strategie opgesteld. Nederland bepaalde destijds, onder verwijzing naar de structuur van de economie, het streefgetal op 2,5% van het BBP.
In de Kamerbrief eind 2022 over innovatie en impact, heeft de regering deze ambitie bijgesteld, naar 3% van het BBP, zonder dat het private aandeel daalt. Achterliggend doel van het kabinet daarbij is het vergroten van de positieve impact van Nederlandse kennis op welvaart en welzijn.

[2] Daarbij wordt opgemerkt dat deze extra investeringen deels gecompenseerd worden door sterk dalend energiekosten, dat de kosten van inactiviteit 6 maal zo hoog worden ingeschat en dat de omvang van deze investeringen in dezelfde orde van grootte liggen dan de jaarlijkse subsidies op fossiele brandstoffen.

Bron: Rathenau Instituut, 2024- Totale investeringen in wetenschap en innovatie (TWIN) 2022-2028
Uitgaande van bovenstaande streefnorm betekent het dat in de MRA met een BBP van 185 miljard in 2022 een benodigde investering van 5,5 miljard nodig is voor R&D. (dit is inclusief alle rijksinvesteringen en private investeringen)

3.We willen tekorten op de arbeidsmarkt verminderen en toekomstbestendig werk bieden aan huidige en nieuwe inwoners waardoor zij zich kunnen (blijven) ontwikkelen (door een optimale aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt

Er zijn veel reguliere, structurele en landelijke middelen beschikbaar. Veel van deze middelen lopen via de gemeenten, lokale en regionale uitvoeringsorganisaties. Primair doel van de MRA inzet is om deze middelen in samenspraak met de relevante partners gerichter en gecoördineerder in te zetten, onder meer ter versterking van LevenLangOntwikkelen en het versterken van de publiek-private samenwerking.
Voorbeelden uit andere regio's laten zien dat – aanvullend op de reguliere budgetten – met een impuls van circa € 10 mln per jaar belangrijke stappen gezet kunnen worden in het realiseren van de MRA-ambities.

4.We willen voldoende, passende, bereikbare en toekomstbestendige werklocaties in de nabijheid van (potentiële) werkenden.

Voor de uitwerking/concretisering van de maatregelen in het kader van de MRA Bedrijventerreinstrategie betreft het voor een overgroot deel maatwerk-aanpak op het niveau van de specifieke locaties. Aanpakken in andere regio's (o.m Utrecht en Twente) laten zien dat met additionele investeringen van (regionale) overheden van circa 20 mln per jaar de verduurzaming en intensivering een grote impuls gegeven kan worden, aanvullend op de private investeringen.

5. We willen leefbare steden en dorpen met voldoende, betaalbare, bereikbare en toekomstbestendige woningen, in een gezonde leefomgeving

17.500 woningen per jaar, waarvan de onrendabele top ca. 15.000 euro per woning bedraagt.
De overheid moet aan de onrendabele top ca. €262.500.000 per jaar uitgeven. Daarnaast zijn aanvullende publieke investeringen noodzakelijk. Prof. Dr. Boelhouwer raamt de totale kosten voor de woningbouw op ca. 3-5 mld per jaar. Dit betekent dat we in de MRA als we ervan uitgaan dat we een soortgelijk bedrag per woning nodig hebben als elders in Nederland ca. 1 mld per jaar nodig hebben.

6. We behouden en (waar mogelijk) versterken de kwaliteit van ons landschap, water en cultuurhistorisch erfgoed

Het conceptprogramma voor deze ambitie wordt in september nog bestuurlijk besproken. Afhankelijk van hoe het programma daarna invulling krijgt ontstaat ook beter zicht op de benodigde investeringen.

7. We willen dat het (inter)nationale toerisme en de recreatiemogelijkheden bijdragen aan de leefkwaliteit van al onze inwoners (incl cultuur)

Voor deze ambitie hebben we nog onvoldoende zicht op de benodigde investeringen. Voor de verduurzaming van bestaand en te ontwikkelen toeristisch vastgoed zijn grote investeringen noodzakelijk. Ook voor de punten die betrekking hebben op de bereikbaarheid van recreatiegebieden, het in stand houden van recreatiegebieden of bijvoorbeeld het OV-gebruik door internationale bezoekers zijn ongetwijfeld investeringen nodig. Er is meer onderzoek nodig om een beeld te krijgen van waar we het dan over hebben.

8. We willen dat eenieder zich op toekomstbestendige en betaalbare wijze kan verplaatsen in de MRA en dat we het logistieke vervoer en de internationale connectiviteit verduurzamen.

Voor de ambitie met betrekking tot mobiliteit zijn ook veel investeringen nodig. Voor de acties die betrekking hebben op mobiliteitsrechtvaardigheid, fiscaliseren van mobiliteit en publieke mobiliteit gaat dat veelal om proces kosten (in de orde van grootte van enkele tonnen). Voor de acties die betrekking hebben op digitalisering van mobiliteit en het RMP zijn kleinschalige infra-investeringen nodig (in de orde van grote van 5-50 miljoen euro). Voor acties op het gebied van logistiek gaat het om grotere infra investeringen (orde van grote 100 miljoen euro). En voor acties die nodig zijn voor de schaalsprong OV gaat het tot 2040 naar schatting om zo'n 10 miljard euro.